

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

**Právo na ochranu osobních údajů dle článku 8
Listiny základních práv Evropské unie**

Diplomová práce

Petr Mádr

Vedoucí práce: doc. JUDr. Richard Král, LL.M., Ph.D.

Katedra evropského práva

Datum uzavření rukopisu: 18. 1. 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. 1. 2016

Petr Mádr

Poděkování patří panu docentu JUDr. Richardu Královi, LL.M., Ph.D. za velmi podnětné připomínky k této práci a za již několikaletou podporu při studiu práva EU. Děkuji také Mgr. Martině Pohankové a Mgr. Michale Šmahelové za pečlivou jazykovou korekturu této práce.

OBSAH

ÚVOD	1
1 ČLÁNEK 8 LISTINY V KONTEXTU EVROPSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	5
1.1 Počátky a vývoj evropské právní úpravy ochrany osobních údajů	5
1.2 „Potvrzení“ základního práva na ochranu osobních údajů v Listině.....	8
1.3 Článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech: právo na respektování soukromého a rodinného života	10
1.4 Úmluva 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracovávání osobních údajů	12
1.5 Směrnice 95/46	13
1.6 Role ústavních tradic členských států při interpretaci článku 8 Listiny	18
1.7 Neznámý původ, účel a obsah základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny.....	19
2 ČLÁNEK 8 LISTINY V JUDIKATUŘE SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE	23
2.1 Předlisabonská judikatura Soudního dvora Evropské unie	23
2.2 Polisabonská judikatura Soudního dvora Evropské unie	26
2.3 Nejasnosti ohledně účelu a obsahu základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny	36
3 ČLÁNEK 8 LISTINY: ÚČEL A CHRÁNĚNÉ HODNOTY A ZÁJMY	39
3.1 Právo na informační sebeurčení.....	39
3.2 Opacita vs. transparence	41
3.3 Účel a povaha ochrany osobních údajů a článku 8 Listiny	43
3.4 Hodnoty sledované článkem 8 Listiny	45
4 OBSAH ZÁKLADNÍHO PRÁVA NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ A SOUVISEJÍCÍ OTÁZKY	51
4.1 Principy a záruky zakotvené v druhém odstavci článku 8 Listiny.....	51
4.2 Požadavek nezávislého dohledu zakotvený v třetím odstavci článku 8 Listiny	55

4.3	Ústavní status některých dalších pravidel ochrany osobních údajů?	57
4.4	Podstata základního práva na ochranu osobních údajů.....	59
4.5	Přímý účinek článku 8 Listiny	60
4.6	Proklamativní používání článku 8 Listiny.....	62
	ZÁVĚR.....	64
	SEZNAM ZKRATEK.....	66
	SEZNAM CITOVANÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	67
	SHRNUTÍ	81
	SUMMARY	82
	KLÍČOVÁ SLOVA.....	83

ÚVOD

„Článek 8

Ochrana osobních údajů

1. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.

2. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu.

3. Na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán.¹

Výklad a aplikace základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny základních práv Evropské unie („Listina“) Soudním dvorem Evropské unie (SDEU, „Soudní dvůr“) daly vzniknout překvapivému paradoxu. Článek 8 byl jádrem argumentace v několika zásadních rozsudcích SDEU, ve kterých jeho aplikace vedla například k formulování tzv. „práva být zapomenut“² či ke zrušení směrnice o uchovávání údajů.³ Přestože měl článek 8 vliv na výsledek řízení a přestože tyto rozsudky mají dalekosáhlý význam pro unijní právní rámec ochrany osobních údajů, argumentace SDEU neposkytla jednoznačnou odpověď na otázku normativního obsahu tohoto ustanovení. Nadále převládají podstatné nejasnosti ohledně účelu, obsahu a povahy základního práva na ochranu osobních údajů a ohledně jeho vztahu k právu na respektování soukromého a rodinného života zakotvenému v článku 7 Listiny. Tento paradox přetrvává i po nedávném, rovněž přelomovém, rozsudku Soudního dvora ve věci *Schrems*.⁴

Potřeba přesněji vymezit obsah článku 8 Listiny je přitom nadmíru aktuální nejen ve světle obecných požadavků právní jistoty a předvídatelnosti práva, ale také se zřetelem k několika kontextuálním úvahám. V první řadě je třeba upozornit na význam článku 8 Listiny v rámci probíhající reformy sekundární legislativy v oblasti ochrany osobních údajů. Článek 8 je totiž třeba náležitě zohlednit nejen při vymezování obsahu

¹ Čl. 8 Listiny základních práv Evropské Unie, 2012 ÚV C 326/02.

² C-131/12 *Google Spain a Google*, ECLI:EU:C:2014:317.

³ C-293/12 a C-594/12 *Digital Rights Ireland a Seitlinger a další*, ECLI:EU:C:2014:238.

⁴ C-362/14 *Schrems*, ECLI:EU:C:2015:650.

navrhovaného obecného nařízení o ochraně údajů⁵ a směrnice o ochraně údajů v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech,⁶ ale také při následném výkladu nově přijatých ustanovení, případně při přijímání delegovaných a prováděcích aktů orgány Unie⁷ a implementačních aktů členskými státy.

Přesnější vymezení obsahu základního práva na ochranu osobních údajů je nezbytné také v souvislosti se skutečností, že mnohé členské státy, včetně České republiky, výslovně normují ochranu osobních údajů na ústavní úrovni.⁸ Nejasnosti ohledně smyslu a obsahu článku 8 Listiny mají potenciál ztížit souladnou aplikaci národních ústavních norem a Listiny základních práv EU. Tento aspekt přitom nabude na významu, poté co vstoupí v platnost nová sekundární úprava v podobě obecného nařízení o ochraně údajů, které v rozsahu své působnosti nahradí dosavadní vnitrostátní předpisy včetně těch provádějících příslušné ústavní normy.

Poznání obsahu článku 8 je rovněž nutné za účelem adekvátní, s Listinou souladné reakce na technologické změny na poli zpracování osobních údajů. Jedině tehdy totiž může být článek 8 účinně použit jako nástroj proti stále intenzivnější erozi ochrany osobních údajů pod vlivem tržních a policejně-bezpečnostních zájmů.⁹

Dále je třeba upozornit na význam článku 8 Listiny v otázce extraterritoriální aplikace unijních pravidel na ochranu osobních údajů v prostředí internetu. Přesné vymezení *podstaty* základního práva na ochranu osobních údajů ve smyslu článku 52 odst. 1 Listiny totiž může být klíčem pro vymezení limitů extraterritoriální působnosti unijní úpravy v této oblasti.¹⁰

A konečně, bez znalosti normativního obsahu článku 8 lze jen obtížně řešit konflikty mezi základním právem na ochranu osobních údajů a jinými základními právy či chráněnými zájmy. Ochrana osobních údajů se typicky ocitá ve střetu s monitorovacími činnostmi státu za účelem boje proti trestné činnosti, se svobodou

⁵ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováváním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů), COM(2012) 11 final, 2012/0011 (COD).

⁶ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováváním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů a o volném pohybu těchto údajů, COM(2012) 10 final, 2012/0010 (COD).

⁷ Srov. čl. 8 odst. 4, čl. 12 odst. 6, čl. 33 odst. 6 a 7, čl. 62 návrhu obecného nařízení o ochraně údajů, op. cit. 5.

⁸ Srov. čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). Srov. také kapitolu 1.6.

⁹ RODOTÀ, Stefano. Data Protection as a Fundamental Right. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 77–82, s. 80.

¹⁰ KUNER, Christopher. Extraterritoriality and regulation of international data transfers in EU data protection law. *International Data Privacy Law*. 2015, vol. 5, no. 4, 235–245, s. 243–244.

projevu, s právem na přístup k dokumentům, s ekonomickými zájmy tržních subjektů nebo i s potřebou efektivního zdravotnického výzkumu a léčby¹¹. Dokud převládají podstatné nejasnosti ohledně obsahu článku 8, je poměrování práva na ochranu osobních údajů s jinými právy či veřejnými zájmy arbitrární a ve výsledku argumentačně nepřesvědčivé.

Systematické zkoumání normativního obsahu článku 8 Listiny se za daných okolností jeví jako nezbytné. Diplomová práce nemá ambici předložit úplnou a finální teorii výkladu článku 8 Listiny; jejím cílem je odpovědět na tyto výzkumné otázky: 1) Jaký je účel a obsah základního práva na ochranu osobních údajů podle judikatury Soudního dvora a do jaké míry tato judikatura podává ucelený obraz o normativním obsahu článku 8 Listiny? 2) Jaké jsou doktrinální alternativy k některým aspektům výkladu tohoto ustanovení, které zohledňují autonomní povahu základního práva na ochranu osobních údajů? K odpovědím na tyto otázky nelze dospět bez identifikace hodnotového základu a ideových zdrojů článku 8 Listiny, resp. bez vymezení obecných cílů právní regulace na poli zpracování osobních údajů v unijním právu. I tyto aspekty tedy budou v potřebném rozsahu rozebrány.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř celků. *Kapitola 1* podává popis vybraných otázek týkajících se článku 8 Listiny a unijní úpravy ochrany osobních údajů, a to v rozsahu nezbytném k vytvoření adekvátního referenčního rámce pro účely analytické části. Součástí je analýza „Vysvětlení k článku 8“ Listiny („Vysvětlení“) a objasnění jeho omezené role při interpretaci tohoto ustanovení. *Kapitola 2* analyzuje přístup Soudního dvora k výkladu článku 8 Listiny. *Kapitola 3* se věnuje konceptualizaci základního práva na ochranu osobních údajů ve vztahu k jeho účelu a k zájmům a hodnotám, které má toto právo chránit, a to ve světle akademické literatury a v konfrontaci s některými spornými závěry Soudního dvora. *Kapitola 4* na základě předcházejících poznatků identifikuje několik výkladových problémů týkajících se obsahu článku 8 Listiny a nabízí některá dílčí řešení.

Krátkou metodologickou poznámku si ještě zaslouží způsob práce s judikaturou Soudního dvora, která má pro účely rozboru výzkumných otázek vymezených výše největší význam. Z důvodu úzkého zaměření diplomové práce na výklad článku 8 Listiny bude judikatura prezentována pouze v rozsahu odpovídajícím tomuto zaměření

¹¹ K dramatickému tvrzení, že ochrana osobních údajů „zabíjí pacienty“, srov. BROWNSWORD, Roger. Consent in Data Protection Law: Privacy, Fair Processing and Confidentiality. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 83–110, s. 84. Ke kritice navrhovaného obecného nařízení z hlediska retrospektivního klinického výzkumu srov. CASALI, Paolo. Risks of the new EU Data protection regulation: An ESMO position paper endorsed by the European oncology community. *Annals of Oncology*. 2014, vol. 25, no. 8, 1458–1461, s. 1458.

a nezbytném pro dosažení cíle práce. To vysvětluje, proč nebude větší pozornost věnována některým často komentovaným rozsudkům Soudního dvora, které sice mají obecný význam pro právní rámec Evropské unie (EU) v oblasti ochrany osobních údajů, ale spíše omezený konkrétní význam pro výklad článku 8 Listiny.¹²

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 18. 1. 2016.

¹² To se např. týká i rozsudku SDEU ve věci *Google Spain*, op. cit. 2, nebo *Schrems*, op. cit. 4; srov. kapitolu 2.2.

1 ČLÁNEK 8 LISTINY V KONTEXTU EVROPSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

1.1 Počátky a vývoj evropské právní úpravy ochrany osobních údajů

Východiskem zkoumání článku 8 Listiny musí být zasazení tohoto ustanovení do historického a srovnávacího kontextu právní úpravy ochrany osobních údajů v Evropě. Počátky vnitrostátní právní úpravy zpracování osobních údajů bývají kladeny do 70. let 20. století.¹³ Impulzem pro vytvoření této legislativy byl počátek automatizovaného zpracovávání údajů prostřednictvím výpočetní techniky a strach z rostoucího potenciálu takového zpracovávání.¹⁴ Za první moderní právní úpravu v této oblasti je považován zákon spolkové země Hesensko z roku 1970.¹⁵ Ke konci 70. let byl právní rámec pro zpracování osobních údajů založen již v několika evropských státech¹⁶ a v některých z nich také dříve či později došlo k zakotvení tohoto právního rámce v ústavních normách.¹⁷

Ve stejné době probíhaly na úrovni Rady Evropy debaty o úloze mezinárodní spolupráce na poli ochrany osobních údajů, které vyvrcholily v roce 1981 přijetím Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracovávání osobních údajů (označované jako „Úmluva 108“).¹⁸ Jejím cílem bylo odstranit vnitrostátní omezení, která bránila exportu dat v rámci přeshraničních datových toků, a sjednotit vnitrostátní právní úpravu smluvních stran.¹⁹ Kromě toho také vycházela z poznání, že právo na

¹³ BYGRAVE, Lee A. *Data Protection Law: Approaching Its Rationale, Logic and Limits*. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 2.

¹⁴ CAREY, Peter. *Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 1.

¹⁵ FERRETTI, Federico. Data Protection and the Legitimate Interest of Data Controllers: Much Ado about Nothing or the Winter of Rights? *Common Market Law Review*. 2014, vol. 51, no. 3, 843–868, s. 852, pozn. č. 21.

¹⁶ CANNATACI, Joseph A. a Jeanne Pia MIFSUD BONNICI. Data Protection Comes of Age: The Data Protection Clauses in the European Constitutional Treaty. *Information and Communications Technology Law*. 2005, vol. 14, no. 1, 5–15, s. 6. Pro detailní chronologický přehled srov. NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. XVIII.

¹⁷ Srov. kapitulu 1.6.

¹⁸ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data 1981, ETS 108.

¹⁹ DE HERT, Paul a Serge GUTWIRTH. Making sense of privacy and data protection: A prospective overview in the light of the future of identity, location-based services and virtual residence. In: *Security and Privacy for the Citizen in the Post-September 11 Digital Age: A Prospective Overview*. 2003, 111–162, s. 119. Dostupné z: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/eur20823en.pdf> [cit. 18. 1. 2016].

ochranu soukromého a rodinného života v článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech²⁰ (EÚLP) neposkytuje dostatečnou ochranu v kontextu zpracovávání osobních údajů. Hovořilo se zejména o nejistém obsahu pojmu „soukromý život“, důrazu na ochranu pouze před zásahy veřejné moci a nedostatečné záruce aktivního přístupu k ochraně osobních údajů.²¹ Pro úplnost je třeba zmínit i Směrnici o ochraně soukromí a o přeshraničních tocích osobních údajů – nezávazný, ale vlivný dokument schválený Radou Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v roce 1980 a revidovaný v roce 2013.²²

Říjen roku 1995 značí počátek legislativní aktivity v této oblasti na úrovni unijního (komunitárního) práva – přijetí směrnice 95/46 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů („směrnice 95/46“).²³ Směrnice byla přijata na základě obecného harmonizačního ustanovení v článku 100a Smlouvy o založení Evropského společenství,²⁴ tj. nynějšího článku 114 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)²⁵. Směrnice 95/46 zůstává i ve dvacátém roce své existence základním pramenem právní úpravy ochrany osobních údajů napříč Evropskou unií, ač byla několikrát doplněna dalšími předpisy sekundárního práva EU. Z těch nejvýznamnějších lze nejprve uvést nařízení 45/2001, které rozšiřuje působnost pravidel směrnice 95/46 na unijní orgány a instituce a zřizuje Evropského inspektora ochrany údajů jako nezávislý orgán dozoru.²⁶ Směrnice 2002/58 pak obsahuje speciální právní úpravu zpracování osobních údajů v odvětví elektronických komunikací.²⁷ V roce 2006 byla přijata nyní již zrušená směrnice 2006/24, která harmonizovala pravidla pro uchovávání provozních a lokalizačních údajů za účelem boje proti závažnému zločinu.²⁸ V neposlední řadě je nutno zmínit

²⁰ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1951, ETS 5.

²¹ HUSTINX, Peter. Data Protection in the European Union. *Privacy and Informatic*. 2005, no. 2, 62–65, s. 62.

²² Srov. OECD. Recommendation of the Council concerning Guidelines governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, 2013, C(80)58/FINAL, ve znění C(2013)79 ze dne 11. 6. 2013.

²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, 1995 ÚV L 281/31.

²⁴ Konsolidované znění Smlouvy o založení Evropského společenství, 2006 ÚV CE 321/1.

²⁵ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, 2012 ÚV C 326/47.

²⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů, 2001 ÚV L 8/1.

²⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích), 2002 ÚV L 201/37.

²⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. března 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES, 2002 ÚV L 105/54. Srov. rozsudek ve věci *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, a kapitolu 2.2.

rámcové rozhodnutí Rady 2008/977 stanoví pravidla na ochranu osobních údajů v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.²⁹ Velkým nedostatkem rámcového rozhodnutí je jeho omezená působnost; pravidla se vztahují pouze na situace s přeshraničním prvkem.³⁰ Kromě toho jsou také různé aspekty ochrany osobních údajů regulovány v samostatných instrumentech pro příslušné formy unijní spolupráce, například systémy Europol či Eurojust.³¹ Zřejmá roztržičnost unijního právního rámce ochrany osobních údajů je předmětem akademické kritiky.³²

Podstatné změny pro unijní systém ochrany osobních údajů přinesla Lisabonská smlouva. Z pohledu této práce je nejvýznamnější lisabonskou změnou zakotvení základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny jako součásti unijního primárního práva. Nejedná se však o změnu jedinou. Článek 16 SFEU nově stanoví širokou legislativní pravomoc Evropského parlamentu a Rady přijímat „*pravidla o ochraně fyzických osob při zpracovávání osobních údajů orgány, institucemi a jinými subjekty Unie a členskými státy, pokud vykonávají činnosti spadající do oblasti působnosti práva Unie, a pravidla o volném pohybu těchto údajů*“. Jedná se tedy o všeobecnou pravomoc pro všechny oblasti unijního práva s výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky, pro kterou existuje zvláštní právní základ v článku 39 Smlouvy o Evropské unii (SEU).³³ Kromě toho článek 16 SFEU v prvním odstavci doslova kopíruje ustanovení článku 8 odst. 1 Listiny, když stanoví, že „[k]aždý má právo na ochranu osobních údajů, které se jej týkají“. Článek 16 SFEU má v rámci architektury primárního práva velmi významné postavení jako součást tzv. obecně použitelných ustanovení; je zařazen ve stejné kategorii jako princip transparency nebo boj proti diskriminaci.³⁴ Často také bývá zdůrazňováno, že toto ustanovení ukládá unijnímu zákonodárci povinnost vytvořit stabilní a ucelený právní rámec pro ochranu osobních údajů.³⁵

²⁹ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/977/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, 2008 ÚV L 350/60.

³⁰ Srov. čl. 1 rámcového rozhodnutí.

³¹ Pro výčet těchto speciálních úprav srov. KRANENBORG, Herke. Article 8. In: PEERS, Steve, Tamara HERVEY, Jeff KENNER a Angela WARD (eds). *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*. Oxford: Hart, 2014, 223–266, s. 225.

³² Tamtéž, s. 265.

³³ Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění), 2012 ÚV C 326/13. Čl. 39 SEU se ovšem vztahuje pouze na zpracování osobních údajů členskými státy: srov. HIJMANS, Hielke a Alfonso SCIROCCO. Shortcomings in EU Data Protection in the Third and the Second Pillars: Can the Lisbon Treaty be Expected to help? *Common Market Law Review*. 2009, vol. 46, no. 5, 1485–1525, s. 1515.

³⁴ Srov. čl. 10 a 15 SFEU.

³⁵ HIJMANS a SCIROCCO, op. cit. 33, s. 1515; BIGO, Didier et al. *Towards a New EU Legal Framework for Data Protection and Privacy: Challenges, Principles and the Role of the European Parliament*. 2011, s. 123. Dostupné z: www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/453216/IPOL-LIBE_

Nejnovější a zatím neukončenou etapou vývoje unijního právního rámce ochrany osobních údajů je probíhající reforma sekundární legislativy zahájená Evropskou komisí v lednu 2012. Komise zveřejnila návrhy dvou samostatných právních aktů: obecného nařízení o ochraně údajů,³⁶ které má nahradit směrnici 95/46, a směrnice o ochraně údajů v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech,³⁷ která má nahradit dosavadní rámcové rozhodnutí 2008/977. Reforma je nejen odrazem výše popsaných změn primárního práva, ale zejména reakcí na neschopnost stávajících pravidel efektivně čelit problémům vznikajícím při zpracování osobních údajů v prostředí internetu. Hledání politického konsenzu je nicméně mimořádně obtížné a vleklé.³⁸ Evropská komise počítá s přijetím konečné úpravy na začátku roku 2016.³⁹ Volba přímo použitelného nařízení namísto dosavadní směrnice je sama o sobě významnou změnou na poli regulace zpracování osobních údajů v Evropě. Obecné nařízení má také zvláštní význam pro interpretaci článku 8 Listiny. Zakotvení základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny je konečnou politickým rozhodnutím a při interpretaci tohoto ustanovení je tedy nutno brát na zřetel výsledky navazujícího politického procesu v podobě nově přijaté sekundární legislativy.

1.2 „Potvrzení“ základního práva na ochranu osobních údajů v Listině

Listina základních práv Evropské unie deklaruje ve své preambuli, že „potvrzuje“ a „zřetelněji vyjadřuje“ práva vyplývající z ústavních tradic, mezinárodních závazků členských států, sociálních chart přijatých Unií a Radou Evropy a judikatury SDEU a Evropského soudu pro lidská práva.⁴⁰ Tato deklarace má ovšem pouze omezenou platnost pro článek 8 Listiny, který zakotvuje základní právo na ochranu osobních údajů jako *autonomní* právo oddělené od práva na respektování soukromého a rodinného života v článku 7 Listiny. Jakkoliv lze rozumět opatrnému jazyku preambule Listiny z politických důvodů, je v případě článku 8 Listiny přesnější hovořit

ET(2011)453216_EN.pdf [cit. 18. 1. 2016]; FERRETTI, op. cit. 15, s. 843. K relevantním lisabonským protokolům a prohlášením srov. NOVÁK, op. cit. 16, s. 28–29.

³⁶ Op. cit. 5.

³⁷ Op. cit. 6.

³⁸ V Evropském parlamentu bylo učiněno téměř 5000 pozměňovacích návrhů: srov. PURTOVA, Nadezhda. Default entitlements in personal data in the proposed Regulation: Informational self-determination off the table ... and back on again? *Computer Law and Security Review*. 2014, vol. 30, no. 1, 6–24, s. 22.

³⁹ Evropská komise – Tisková zpráva. Uzavření dohody o návrhu reformy ochrany údajů v EU posílí jednotný digitální trh. 15. 12. 2015. Dostupné z: europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6321_cs.htm [cit. 18. 1. 2016].

⁴⁰ Srov. alinea 4 a 5 preambule Listiny základních práv Evropské unie.

o „vytvoření“ základního práva na ochranu osobních údajů v unijním právu.⁴¹ Toto tvrzení přitom není zpochybněno zněním „Vysvětlení k článku 8“, podle kterého je toto ustanovení

„založen[o] na článku 286 Smlouvy o založení Evropského společenství a směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES... a rovněž na článku 8 EÚLP a na Úmluvě Rady Evropy ze dne 28. ledna 1981 o ochraně osob s ohledem na automatizované zpracování osobních údajů, která byla ratifikována všemi členskými státy. Článek 286 Smlouvy o ES je nyní nahrazen článkem 16 Smlouvy o fungování Evropské unie a článkem 39 Smlouvy o Evropské unii. Odkazuje se rovněž na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů... Směrnice a nařízení uvedené výše obsahují podmínky a omezení pro výkon práv na ochranu osobních údajů.“⁴²

Žádný ze zdrojů uvedených ve Vysvětlení totiž nepočítá s autonomním základním (lidským) právem na ochranu osobních údajů formálně odděleným od práva na ochranu soukromého a rodinného života. Listina základních práv EU je jediným mezinárodním katalogem základních práv, který zakotvuje ochranu osobních údajů *per se*, nikoliv jen jako podmnožinu obecné ochrany soukromí.⁴³ Nelze tedy podcenit inovativní charakter článku 8 a jeho zásadní význam pro rozvoj základněprávního diskurzu na poli regulace zpracování osobních údajů.

Vzhledem k inovativnímu charakteru článku 8 je s podivem, že jeho zakotvení v Listině nepředcházela intenzivní debata o smyslu, účelu a roli autonomního práva na ochranu osobních údajů v rámci systému Listiny. Důvody zahrnutí tohoto ustanovení nebyly téměř vůbec diskutovány.⁴⁴ První konkrétní návrh se objevil ve zprávě Expertní skupiny pro základní práva z února 1999.⁴⁵ V průběhu vyjednávání v letech 1999 a 2000 bylo navrženo několik různých znění příslušného ustanovení, jejichž význam

⁴¹ Obdobně GONZÁLES FUSTER, Gloria. *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*. Heidelberg: Springer, 2014, s. 2.

⁴² Vysvětlení k Listině základních práv, 2007 ÚV C 303/17.

⁴³ LYNSKEY, Orla. Deconstructing Data Protection: The ‘Added-Value’ of a Right to Data Protection in the EU Legal Order. *International and Comparative Law Quarterly*. 2014, vol. 63, no. 3, 569–597, s. 569; GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 205.

⁴⁴ DE HERT, Paul a Serge GUTWIRTH. Data Protection in the Case Law of Strasbourg and Luxemburg: Constitutionalisation in Action. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 3–44, s. 11.

⁴⁵ Srov. Affirming Fundamental Rights in the European Union: Time to Act. Report of the Expert Group on Fundamental Rights. 1999, s. 15. Dostupné z: <http://ftp.infoeuropa.euroid.pt/files/database/000038001-000039000/000038827.pdf> [cit. 18. 1. 2016].

z hlediska historického výkladu článku 8 Listiny bude rozveden v kapitole 3. V důsledku absence hlubší diskuze o hodnotovém základu a smyslu příslušných navrhovaných znění je ovšem úloha historického výkladu pouze okrajová.

Pro účely další analýzy budou nyní rozebrány jednotlivé „zdroje“ článku 8 Listiny podle Vysvětlení, které koneckonců reflektují výše popsané milníky ve vývoji evropského právního rámce ochrany osobních údajů. Vedlejším produktem tohoto rozboru bude rozvedení teze o omezeném přínosu Vysvětlení při interpretaci článku 8 Listiny.

1.3 Článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech: právo na respektování soukromého a rodinného života

Prominentním zdrojem článku 8 Listiny je podle Vysvětlení právo na respektování soukromého a rodinného života zakotvené v článku 8 EÚLP. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva jsou skutečně některé aspekty zpracování osobních údajů součástí normativního obsahu článku 8 EÚLP, a to i na základě širokého pojetí „soukromého života“. Například v případě *Rotaru v. Rumunsko* štrasburský soud uvedl, že „*uchovávání a používání údajů týkajících se soukromého života osoby ze strany orgánů veřejné moci, a odmítnutí možnosti vznést proti nim námitky, jsou zásahem do práva* [v článku 8 EÚLP]“.⁴⁶ Podle judikatury může k zásahu do práva na soukromý život dojít i při porušení některých principů ochrany osobních údajů, například požadavku, aby údaje nebyly uchovávány déle, než je nezbytné, nebo zákazu použití osobních údajů pro nepředvídané účely.⁴⁷ Evropský soud pro lidská práva rovněž v několika rozhodnutích přiznal právo na přístup ke složkám s osobními údaji nebo právo na výmaz některých osobních údajů z veřejných rejstříků.⁴⁸

Není možné ani nezbytné zde podat zevrubný souhrn štrasburské judikatury týkající se ochrany osobních údajů.⁴⁹ Lze se spokojit s konstatováním většiny autorů, že do působnosti článku 8 EÚLP spadá jen omezená výšeč pravidel považovaných za součást ochrany osobních údajů. Článek 8 EÚLP totiž nepokrývá zpracování všech

⁴⁶ *Rotaru v. Romania*, Application no. 28341/95, Merits and Just Satisfaction, 4. 5. 2000, odst. 46 (překlad autora).

⁴⁷ Srov. GONZÁLEZ FUSTER, Gloria a Serge GUTWIRTH. Opening up personal data protection: A conceptual controversy. *Computer Law and Security Review*. 2013, vol. 29, no. 5, 531–539, str. 537.

⁴⁸ DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 19.

⁴⁹ Pro souhrn srov. např. HARRIS, David, Michael O'BOYLE, Edward BATES a Carla BUCKLEY. *Harris, O'Boyle, and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 559–564.

osobních údajů, tedy „vešker[ých] informac[i] o identifikované nebo identifikovatelné osobě“,⁵⁰ ale pouze těch osobních údajů, které mají kvalifikovaný vztah k soukromému nebo rodinnému životu osoby, byť široce interpretovanému.⁵¹ Jinými slovy, při aplikaci článku 8 EÚLP se rozlišuje mezi případy, kdy zpracování osobních údajů zasahuje do soukromého života osoby, a případy, kdy zpracování osobních údajů do soukromého života nezasahuje.⁵² Příkladem lze odkázat na rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci *Pierre Herbecq v. Belgie*, která se týkala kamerového sledování, při němž nedocházelo k pořízení trvalého záznamu.⁵³ Ačkoliv kamerové sledování nepochybně představovalo zpracování osobních údajů ve smyslu směrnice 95/46,⁵⁴ Evropská komise pro lidská práva odmítla stížnost jako zjevně neopodstatněnou, protože předmětné sledování nespadlo do působnosti článku 8 EÚLP. Jelikož nedocházelo k pořízení trvalého záznamu, nehrozilo podle Komise zpřístupnění záznamu veřejnosti ani jeho použití pro jiné účely. Navíc podle Komise mohly kamerové systémy umístěné na veřejných místech zaznamenat pouze „v zásadě veřejné chování“.⁵⁵ Pravidla na ochranu osobních údajů tedy ne vždy zároveň chrání soukromí osoby.⁵⁶ Přestože se někdy hovoří o postupné inkorporaci některých hmotněprávních standardů Úmluvy 108 do článku 8 EÚLP, rozsah této inkorporace je nejednoznačný a v každém případě pouze částečný.⁵⁷ A konečně, jak bude vysvětleno v následujících kapitolách, článek 8 Listiny a článek 8 EÚLP oba vycházejí z odlišného konceptuálního základu.

Článek 8 Listiny proto zjevně není ustanovením, které by dle článku 52 odst. 3 Listiny *odpovídalo* článku 8 EÚLP a neexistuje tedy povinnost vykládat článek 8

⁵⁰ Čl. 2 písm. a) směrnice 95/46. „Zpracování osobních údajů“ je definováno v čl. 2 písm. b) směrnice 95/46. Srov. kapitulu 1.5.

⁵¹ LYNKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 582–583; KOKOTT, Juliane a Christoph SOBOTTA. The distinction between privacy and data protection in the jurisprudence of the CJEU and the ECtHR. *International Data Privacy Law*. 2013, vol. 3, no. 4, 222–228, s. 225; DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 24–27; DE SCHUTTER, Olivier. Article II-68: Protection des données à caractère personnel. In: BURGORGUE-LARSEN, Laurence, Anne LEVADE a Fabrice PICOD (eds). *Traité établissant une Constitution pour l'Europe: Commentaire article par article*. Bruxelles: Bruylant, 2005, 122–152, s. 125.

⁵² DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 24.

⁵³ *Pierre Herbecq and the Association 'Ligue des droits de l'homme' v. Belgium*, Applications nos 32200/96 and 32201/96, Commission Decision, 14. 1. 1998.

⁵⁴ Srov. kapitulu 1.5.

⁵⁵ *Pierre Herbecq and the Association 'Ligue des droits de l'homme' v. Belgium*, op. cit. 53, s. 97 (překlad autora).

⁵⁶ K dalším příkladům srov. KRANENBORG, Herke. Access to documents and data protection in the European Union: On the public nature of personal data. *Common Market Law Review*. 2008, vol. 45, no. 4, 1079–1114, s. 1090–1094.

⁵⁷ GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 100–101; KRANENBORG, op. cit. 31, s. 228; DE HERT a GUTWIRTH („Making sense of privacy and data protection“), op. cit. 19, s. 123.

Listiny za podmínek minimální ekvivalence se smyslem a rozsahem článku 8 EÚLP.⁵⁸ Listina základních práv EU konečným obsahem obsahuje ustanovení v článku 7, které je materiálně totožné s článkem 8 EÚLP. Přesto ovšem článek 8 EÚLP nemůže být při výkladu a aplikaci základního práva na ochranu osobních údajů ignorován. Pokud předmětná situace spadá také do působnosti článku 8 EÚLP, vyžaduje se interpretace souladná s Evropskou úmluvou.⁵⁹ V takovém případě je ovšem aktivizován i článek 7 Listiny, v rámci kterého pak má případně dojít k recepci štrasburské judikatury.

Snaha dovolat se autority Evropské úmluvy jako zdroje článku 8 je pochopitelná, zejména ve světle již zmíněné absence jakékoliv hlubší debaty o zakotvení ochrany osobních údajů jako základního práva. Výše uvedené ovšem vyvolává pochybnosti o tom, jakou roli může mít článek 8 EÚLP při vymezení normativního obsahu článku 8 Listiny.

1.4 Úmluva 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracovávání osobních údajů

Jak již bylo zmíněno, Úmluva 108 byla uzavřena v roce 1981 a postupně ratifikována všemi členskými státy EU. Úmluva zavedla definice pojmů „osobní údaje“, „automatizované zpracování“ a „správce souboru údajů“.⁶⁰ Zakotvila také základní principy zpracování osobních údajů, přísnější režim pro citlivé údaje a některé dodatečné záruky pro subjekty údajů.⁶¹ Dodatkový protokol z roku 2001 zavedl ustanovení o nezávislých kontrolních orgánech pro oblast zpracování osobních údajů.⁶² Je třeba zdůraznit, že podle této Úmluvy není každé zpracování osobních údajů zásahem do práva na soukromí. Každé zpracování ale musí být v souladu s vymezenými

⁵⁸ Srov. Vysvětlení k čl. 52 Listiny; FAVREAU, Bertrand. La protection des données à caractère personnel. In: FAVREAU, Bertrand (ed.). *La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne après le Traité de Lisbonne*. Bruxelles: Bruylant, 2010, 185–215, s. 187.

⁵⁹ HUSTINX, Peter. EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation. 15. 9. 2014, s. 13. Dostupné z: secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Publications/SpeechArticle/SA2014 [cit. 18. 1. 2016]; LEMMENS, Paul. The Relation between the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the European Convention on Human Rights – Substantive Aspects. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 2001, vol. 8, no. 1, 49–67, s. 57.

⁶⁰ Srov. čl. 2 Úmluvy.

⁶¹ Srov. čl. 5–8 Úmluvy.

⁶² Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data regarding supervisory authorities and transborder data flows 2001, ETS 2001. K popisu ustanovení úmluvy a dodatkového protokolu srov. MORÁVEK, Jakub a David BURIAN. *Předávání osobních údajů do zahraničí*. Praha: Linde, 2012, s. 40–44.

právními požadavky, které jsou navíc přísnější pro určité kategorie citlivých údajů.⁶³

Přestože Úmluva 108 byla předlohou směrnice 95/46 a má tedy značnou historickou důležitost pro unijní právní rámec ochrany osobních údajů, její aktuální význam v členských státech EU i její úloha při interpretaci článku 8 Listiny jsou omezené. Její ustanovení totiž mají velmi rámcový charakter; například úprava zpracování vymezených kategorií citlivých údajů pouze stanoví, že tyto údaje mohou být automatizovaně zpracovány jen tehdy, pokud „*vnitrostátní právní řád stanoví vhodné záruky*“.⁶⁴ Ustanovení Úmluvy 108 nejsou samovykonatelná.⁶⁵ Navíc byly články Úmluvy materiálně převzaty a konkretizovány v unijním sekundárním právu – ve směrnici 95/46. Úmluva má jistý reziduální význam pro zpracování osobních údajů v oblasti policejní a justiční spolupráce, pokud daná situace nespadá do působnosti rámcového rozhodnutí 2008/977 (zejména situace bez přeshraničního prvku), a rovněž pro oblast bývalého druhého pilíře.⁶⁶ Tento význam je ale dnes omezený v důsledku polisabonských změn; článek 8 Listiny spolu s článkem 16 SFEU a článkem 39 SEU mají zajistit plošnou aplikaci principů ochrany osobních údajů napříč aktivitami Unie. K otázce Úmluvy 108 jako zdroje článku 8 Listiny je také třeba uvést, že Úmluva nezakotvuje právo na ochranu osobních údajů jako autonomní základní právo. Deklarovaným účelem Úmluvy je totiž

*„zaručit... každé fyzické osobě... úctu k jejím právům a základním svobodám, a zejména k jejímu právu na soukromý život, se zřetelem k automatizovanému zpracování osobních údajů, které se k ní vztahují“.*⁶⁷

Z těchto důvodů je nutno odkaz na Úmluvu 108 ve Vysvětlení vnímat spíše jako (oprávněné) uznání jejího vlivu v historické perspektivě s omezeným aktuálním interpretačním významem pro článek 8 Listiny.

1.5 Směrnice 95/46

Nejvýznamnějším z pramenů uvedených ve Vysvětlení je bezpochyby směrnice 95/46 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů

⁶³ HUSTINX, op. cit. 59, s. 6.

⁶⁴ Srov. čl. 6 Úmluvy.

⁶⁵ BYGRAVE, op. cit. 13, s. 34. Pro opačný názor srov. MORÁVEK a BURIAN, op. cit. 62, s. 36–37.

⁶⁶ HIJMANS a SCIROCCO, op. cit. 33, s. 1489; KRANENBORG, op. cit. 31, s. 238.

⁶⁷ Čl. 1 Úmluvy.

a o volném pohybu těchto údajů.⁶⁸ Už z názvu směrnice lze vyčíst její dva hlavní cíle: zajistit „ochranu základních práv a svobod fyzických osob, zejména jejich soukromí, v souvislosti se zpracováním osobních údajů“ a poskytnout záruky volného pohybu osobních údajů v rámci vnitřního trhu.⁶⁹ Vztah mezi základněprávním a ekonomickým účelem směrnice je třeba vnímat v kontextu rostoucího významu základních práv v unijním právu; směrnice 95/46 je podstatným a relativně raným projevem tohoto procesu. Právním základem směrnice je bývalý článek 100a Smlouvy o založení Evropského společenství (nynější článek 114 SFEU), který umožňoval přijetí harmonizačních opatření za účelem vytvoření a fungování vnitřního trhu. Směrnice ale také obsahuje velké množství odkazů na základní práva a svobody včetně zmínky o Evropské úmluvě, což v 90. letech nebylo zdaleka tak běžné jako v současnosti.⁷⁰ Emancipaci směrnice od jejího ekonomického právního základu usnadnil i Soudní dvůr, když rozhodl, že aplikovatelnost směrnice v konkrétní situaci není podmíněna existencí skutečné vazby dané situace na volný pohyb mezi členskými státy.⁷¹ Po vstupu v platnost lisabonských změn Soudní dvůr shledal, že cílem směrnice je „zajistit v členských státech dodržování práva na ochranu osobních údajů“.⁷² Protože autonomní základní právo na ochranu osobních údajů ve smyslu článku 8 Listiny před Lisabonskou smlouvou neexistovalo, lze hovořit o jistém obsahovém posunu výše popsaného dvojího účelu směrnice 95/46.

Pro účely následujícího rozboru je nutné podrobněji představit klíčová ustanovení směrnice 95/46, která tvoří jádro unijní právní úpravy zpracování osobních údajů. Působnost směrnice je vymezena v článku 3 směrnice:

*„směrnice se vztahuje na zcela nebo částečně automatizované zpracování osobních údajů, jakož i na neautomatizované zpracování osobních údajů, které jsou obsaženy v rejstříku nebo do něj mají být zařazeny“.*⁷³

⁶⁸ Op. cit. 23.

⁶⁹ Srov. čl. 1 směrnice.

⁷⁰ Srov. čl. 1 odst. 1 směrnice a body odůvodnění 2, 3, 7, 8, 10 a 11 směrnice. Srov. BARNARD, Catherine a Simon DEAKIN. In search of coherence: Social policy, the single market and fundamental rights. *Industrial Relations Journal*. 2000, vol. 31, no. 4, 331–345, s. 343. Dnes jsou naopak časté bezobsažné a dále neodůvodněné formulace, že „směrnice je v souladu s Listinou základních práv“: srov. KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 29.

⁷¹ C-465/00, C-38/01 a C-139/01 *Österreichischer Rundfunk a další*, Sb. rozh. 2003, s. I-4989, ECLI:EU:C:2003:294, bod 41.

⁷² C-543/09 *Deutsche Telekom*, Sb. rozh. 2011, s. I-3441, ECLI:EU:C:2011:279, bod 50.

⁷³ Směrnice se ovšem nevztahuje na zpracování prováděné fyzickou osobou pro výkon výlučně osobních či domácích činností, na zpracovávání pro výkon činností, které nespádají do oblasti působnosti „práva Společenství“, ani na zpracování, které se týká veřejné bezpečnosti, obrany, bezpečnosti státu a trestního práva (čl. 3 odst. 2 směrnice).

Podle směrnice se „osobními údaji“ rozumí „veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné osobě“,⁷⁴ přičemž osobou se má na mysli osoba fyzická.⁷⁵ „Zpracováním osobních údajů“ se rozumí

*„jakýkoli úkon nebo soubor úkonů s osobními údaji, které jsou prováděny pomocí či bez pomoci automatizovaných postupů, jako je shromažďování, zaznamenávání, uspořádávání, uchovávání, přizpůsobování nebo pozměňování, vyhledávání, konzultace, použití, sdělení prostřednictvím přenosu, šíření nebo jakékoli jiné zpřístupnění, srovnání či kombinování, jakož i blokování, výmaz nebo likvidace“.*⁷⁶

Vlastní úpravu pravidel pro zpracování osobních údajů ve směrnici lze shrnout do několika základních principů:⁷⁷

- Osobní údaje musí být zpracovány „korektně a zákonným způsobem“ („fairly and lawfully“).⁷⁸
- Zpracování osobních údajů je oprávněné pouze tehdy, pokud je naplněna jedna z šesti taxativních podmínek v článku 7 směrnice: a) souhlas subjektu údajů; nezbytnost zpracování pro b) splnění smlouvy; c) splnění právní povinnosti; d) zachování životně důležitých zájmů subjektu údajů; e) vykonání úkolu ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci; nebo f) uskutečnění oprávněných zájmů správce nebo třetí osoby či osob.
- Citlivé údaje (tj. údaje odhalující rasový či etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické přesvědčení, odborovou příslušnost, zdraví a sexuální život) nesmí být zpracovány, pokud není současně naplněn jeden ze zvláštních, přísněji formulovaných důvodů v článku 8 směrnice (například *výslovný* souhlas subjektu údajů).

⁷⁴ Čl. 2 písm. a) směrnice. „[I]dentifikovatelnou osobou se rozumí osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména s odkazem na identifikační číslo nebo na jeden či více zvláštních prvků její fyzické, fyziologické, psychické, ekonomické, kulturní nebo sociální identity“.

⁷⁵ Srov. čl. 1 odst. 1 směrnice a bod 24 odůvodnění směrnice. Srov. také SYLLOVÁ, Jindřiška. Článek 16. In: SYLLOVÁ Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, 236–241, s. 237.

⁷⁶ Čl. 2 písm. b) směrnice.

⁷⁷ Podrobněji k těmto principům a jejich klasifikaci srov. BYGRAVE, op. cit. 13, s. 57–83; KUNER, Christopher. *European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2007, body 1.39–1.40.

⁷⁸ Čl. 6 odst. 1 písm. a) směrnice.

- Osobní údaje musí být „shromažďovány pro stanovené účely, výslovně vyjádřené a legitimní, a nesmějí být dále zpracovávány způsobem neslučitelným s těmito účely“.⁷⁹
- Osobní údaje musí být „přiměřené, podstatné a nepřesahující míru s ohledem na účely, pro které jsou shromažďovány a/nebo dále zpracovávány“.⁸⁰ Osobní údaje nesmí být uchovávány v neanonymizované podobě „po dobu... delší než je nezbytné pro uskutečnění cílů, pro které jsou shromažďovány nebo dále zpracovávány“.⁸¹
- Osobní údaje musí být „přesné, a je-li to nezbytné, i aktualizované“; nepřesné nebo neúplné údaje mají být vymazány nebo opraveny.⁸²

Směrnice také zakotvuje participační a kontrolní práva subjektu údajů:

- Subjekt údajů má právo být správcem informován o zpracování údajů, které se jej týkají, a to konkrétně o totožnosti správce, účelech zpracování a veškerých doplňujících informacích, které jsou nezbytné pro zajištění řádného zpracování údajů vůči subjektu údajů.⁸³
- Subjekt údajů má právo získat od správce za určitých podmínek: a) potvrzení, zda jsou údaje o něm zpracovány, a informace o účelech zpracování, kategoriích zpracovaných údajů a příjemcích, kterým jsou údaje sdělovány; b) sdělení o údajích, které jsou předmětem zpracování, a veškeré dostupné informace o jejich původu; c) oznámení postupu automatického zpracování údajů, které se ho týkají (srov. dále).⁸⁴
- Subjekt má vůči správci právo na opravu, výmaz nebo blokování údajů, jejichž zpracování není v souladu se směrnicí. Subjekt má také vůči správci právo na to, aby tyto opravy, výmazy nebo blokace byly oznámeny třetí osobě, které tyto údaje byly sděleny.⁸⁵

⁷⁹ Čl. 6 odst. 1 písm. b) směrnice.

⁸⁰ Čl. 6 odst. 1 písm. c) směrnice (angl. „adequate, relevant and not excessive“).

⁸¹ Čl. 6 odst. 1 písm. e) směrnice.

⁸² Čl. 6 odst. 1 písm. d) směrnice.

⁸³ Čl. 10–11 směrnice.

⁸⁴ Čl. 12 písm. a) směrnice.

⁸⁵ Čl. 12 písm. b) a c) směrnice.

- Subjekt údajů má právo v určitých případech a za určitých okolností vznést námitku proti zpracování osobních údajů, které se ho týkají.⁸⁶
- Každá osoba má za určitých podmínek právo na to, aby o ní nebylo rozhodnuto výlučně na základě automatizovaného zpracování údajů určeného k hodnocení určitých rysů její osobnosti.⁸⁷

Směrnice rovněž obsahuje ustanovení o povinnosti zajistit důvěrnost a bezpečnost zpracování osobních údajů.⁸⁸ Velký význam má úprava nezávislých orgánů dozoru na úrovni členských států včetně vymezení jejich minimálních pravomocí a dalších aspektů jejich fungování.⁸⁹ Článek 13 směrnice pak obsahuje odchylovací klauzuli umožňující členským státům omezit některé z principů a práv vymezených výše, pokud je to nutné k zajištění vypočtených chráněných zájmů, například bezpečnosti státu nebo ochrany subjektu údajů či práv a svobod druhých.

Již bylo řečeno, že směrnice 95/46 je nejvýznamnějším právním pramenem při interpretaci článku 8 Listiny. Směrnice jednak definuje pojmy „osobní údaje“ a jejich „zpracování“, které jsou použity v článku 8 Listiny a které obecně vymezují působnost tohoto ustanovení. Článek 8 je tedy nutno vykládat v souladu s definicemi obsaženými ve směrnici s přihlédnutím k judikatuře SDEU, která tenduje k jejich extenzivnímu výkladu.⁹⁰ Odstavce 2 a 3 článku 8 Listiny dále materiálně odpovídají těm nejdůležitějším principům obsaženým ve směrnici. To lze chápat jako abstrakci některých ustanovení směrnice a jejich povýšení do roviny základních práv. Samotná směrnice nicméně nevypovídá nic o tom, v jakém směru a v jaké míře jde obsah článku 8 Listiny nad rámec abstrakce a konstitucionalizace základních principů směrnice, ani o tom, jaký je účel takové změny. Článek 8 zakotvuje autonomní základní právo na ochranu osobních údajů, formálně oddělené od ostatních základních práv; naopak úprava ve směrnici s takto pojatým právem nepočítá.⁹¹ Navíc je z hlediska právní argumentace poněkud znepokojující, že směrnice má současně být *zdrojem* článku 8, ale také jeho *provedením* ve smyslu rozvedení a konkretizace základního práva v sekundární legislativě. Problematické je navíc i tvrzení ve Vysvětlení, podle

⁸⁶ Čl. 14 směrnice.

⁸⁷ Čl. 15 směrnice.

⁸⁸ Čl. 16–17 směrnice.

⁸⁹ Čl. 28 směrnice.

⁹⁰ Srov. např. závěr Soudního dvora ve věci *Google Spain*, podle něhož činnost internetových vylédačů představuje zpracování osobních údajů: *Google Spain*, op. cit. 2, bod 28. Obecně k výkladu těchto pojmů srov. KRANENBORG, op. cit. 31, s. 243–244; BYGRAVE, op. cit. 13, s. 41–53; NOVÁK, Daniel. Ochrana soukromí a osobních údajů v Chartě základních práv EU. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2007, vol. 15, no. 4, 339–344; KUNER, op. cit. 77, body 2.73–2.88.

⁹¹ Srov. popis základních cílů směrnice na začátku kapitoly 1.5.

něhož směrnice 95/46 „obsahuj[e] podmínky a omezení pro výkon práv na ochranu osobních údajů“. Taková interpretace totiž silně relativizuje autonomní status základního práva na ochranu osobních údajů tím, že podmínky, resp. omezení stanovená v sekundární legislativě vlastně ve výsledku vymezují obsah tohoto práva.⁹² V tomto kontextu je nutné zmínit, že článek 8 Listiny zakotvuje *právo*, a nikoliv *zásadu* ve smyslu článku 52 odst. 5 Listiny.⁹³ Lze tedy shrnout, že i v případě směrnice 95/46 je vypovídající hodnota Vysvětlení o účelu a obsahu základního práva na ochranu osobních údajů omezená či dokonce matoucí.

1.6 Role ústavních tradic členských států při interpretaci článku 8 Listiny

Vysvětlení k článku 8 neobsahuje zmínku o společných ústavních tradicích členských států. Ačkoliv jsou v preambuli Listiny ústavní tradice zmíněny na prvním místě ve výčtu obecných ideových a normativních zdrojů základních práv, v samotných Vysvětleních k Listině je na ně odkazováno spíše sporadicky.⁹⁴ Přesto někteří autoři považují ústavní tradice za jeden ze zdrojů článku 8 Listiny.⁹⁵ Nelze ale souhlasit s tím, že v této oblasti existují ústavní tradice *společné* členským státům. Je pravda, že v mnoha členských státech je ochrana osobních údajů normována na ústavní úrovni, ať už v explicitní ústavní úpravě či v judikatuře ústavních soudů.⁹⁶ Mezi jednotlivými členskými státy ale existuje značná variabilita ohledně pojetí této ústavněprávní regulace. V některých státech je ochrana osobních údajů pojata jako podmnožina práva na ochranu soukromí.⁹⁷ Tak je tomu například i v článku 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod České republiky, podle něhož má každý „*právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů*

⁹² GONZÁLEZ FUSTER, Gloria a Raphaël GELLERT. The fundamental right of data protection in the European Union: In search of an uncharted right. *International Review of Law, Computers and Technology*. 2012, vol. 26, no. 1, 73–82, s. 75–76. Srov. také HUSTINX, op. cit. 59, s. 17.

⁹³ Na základě znění čl. 8 odst. 1 („Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.“) a obsahu odstavců 2 a 3 čl. 8 nelze dojít k jinému závěru. Srov. PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty: A Legal and Political Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 154.

⁹⁴ Srov. alinea 5 preambule k Listině a Vysvětlení k čl. 10, 14, 49 a 52 Listiny.

⁹⁵ MIFSUD BONNICI, Jeanne Pia. Exploring the non-absolute nature of the right to data protection. *International Review of Law, Computers and Technology*. 2014, vol. 28, no. 2, 131–143, s. 137. Mifsud Bonnici uvádí 13 států, které normují ochranu osobních údajů na ústavní úrovni.

⁹⁶ NOUWT, Sjaak. Towards a Common European Approach to Data Protection: A Critical Analysis of Data Protection Perspectives of the Council of Europe and the European Union. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 275–292, s. 282; BYGRAVE, op. cit. 13, s. 117–118; KUNER, op. cit. 77, bod 1.36.

⁹⁷ LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 570.

o své osobě“.⁹⁸ V jiných státech je ochrana osobních údajů pojata jako ústavní právo *sui generis*, ale jeho formulace či normativní a hodnotové zakotvení jsou odlišné od článku 8 Listiny.⁹⁹ V některých dalších státech má ochrana osobních údajů hodnotové základy v ochraně svobody či lidské důstojnosti.¹⁰⁰

Z důvodu neexistence *společných* ústavních tradic by tedy výklad článku 8 Listiny neměl být podmíněn požadavkem v článku 52 odst. 4 Listiny, podle něhož „[p]okud tato listina uznává základní práva, která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, musí být tato práva vykládána v souladu s těmito tradicemi“. Komparace národních ústavních úprav má při interpretaci tohoto ustanovení úlohu nanejvýš doplňkovou. Rozbor různých ústavních přístupů může ovšem obohatit zejména diskuzi o hodnotovém zakotvení práva na ochranu osobních údajů, pokud jsou po teoretické a argumentační stránce přesvědčivě podloženy. Jak bude zřejmé z kapitoly 3, přínosem z komparativního pohledu je například tzv. právo na informační sebeurčení podle judikatury německého Spolkového ústavního soudu.

1.7 Neznámý původ, účel a obsah základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny

Poznatky uvedené výše vedou ke konstatování, že retrospektivní přístup k článku 8 Listiny vyvolává více otázek, než poskytuje odpovědí. Vysvětlení nevypovídá téměř nic o účelu a obsahu *autonomního* základního práva na ochranu osobních údajů.¹⁰¹ Přitom je s podivem, že Vysvětlení neposkytují přesnější interpretační instrukce právě pro článek 8 jako jedno z mála ustanovení Listiny, které má skutečně inovativní charakter. „Vysvětlování“ má přeci mnohem větší význam v případě inovativních základních práv než těch práv, která jsou jednoznačně obsahově ekvivalentní s právní úpravou v jiných mezinárodněprávních dokumentech (například právo na respektování soukromého

⁹⁸ González Fusterová sice považuje čl. 10 odst. 3 Listiny za právo *sui generis*, což lze vzhledem k jeho formulaci chápat: GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 175. Podle české doktríny se ale tímto ustanovením zakotvuje „ochrana soukromé sféry jednotlivce z hlediska jeho informační identity“: PAVLÍČEK, Václav et al. *Ústavní právo a státověda. II. díl: Ústavní právo České republiky. Část 2*. Praha: Linde, 2004, s. 83. Srov. také WAGNEROVÁ, Eliška. Čl. 10 (Právo na soukromí v širším smyslu). In: WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 277–299, s. 284–286.

⁹⁹ Srov. např. GONZÁLES FUSTER, tamtéž, s. 175.

¹⁰⁰ DE HERT, Paul a Serge GUTWIRTH. Privacy, data protection and law enforcement: Opacity of the individual and transparency of power. In: CLAES Erik, Antony DUFF a Serge GUTWIRTH (eds). *Privacy and the Criminal Law*. Antwerp/Oxford: Intersentia, 2006, 61–104, s. 81–82.

¹⁰¹ Obdobně LYNKEY, Orla. The Data Retention Directive is incompatible with the rights to privacy and data protection and is invalid in its entirety: *Digital Rights Ireland. Common Market Law Review*. 2014, vol. 51, no. 6, 1789–1811, s. 1807; GONZÁLES FUSTER a GELLERT, op. cit. 92, s. 76.

a rodinného života v článku 7 Listiny). Matoucí je také souběžná (a logicky konfliktní) role směrnice 95/46 jako *zdroje* a *provedení* článku 8 Listiny. Jedna klíčová skutečnost ale jednoznačně plyne přímo z textu Listiny: zakotvení nového základního práva na ochranu osobních údajů v samostatném ustanovení, a tedy formálně odděleně od práva na ochranu soukromí, znamená, že alespoň některé aspekty zpracování osobních údajů vyžadují ochranu na „ústavní“ úrovni *per se*, tedy neodvozeně od jiných základních práv.

Všechny výše zmíněné nejasnosti vedou k jedné základní otázce: jaký je autonomní, na sekundární legislativě nezávislý, obsah základního práva na ochranu osobních údajů dle článku 8 Listiny? Které součásti unijního právního rámce ochrany osobních údajů byly prostřednictvím článku 8 povýšeny na roveň základních práv tím, že se staly obsahovou součástí tohoto ustanovení? Pokud má podle prvního odstavce tohoto ustanovení každý „*právo na ochranu osobních údajů, které se ho týká*“, čeho se každý může konkrétně dovolat na základě případného přímého účinku článku 8?

Odpověď na tuto základní otázku je závislá na otázkách dílčích, které vyplývají nejen z konkrétní formulace a struktury článku 8, ale i z potřeby objasnit účel a smysl ochrany osobních údajů v systému Listiny, zejména s ohledem na článek 7 Listiny zakotvující základní právo na respektování soukromého a rodinného života. Přestože jsou tyto dílčí otázky logicky provázané, je za účelem plynulosti výkladu a při respektování pravidla „od obecného ke konkrétnímu“ nutné nejprve věnovat pozornost teoretickému a hodnotovému zakotvení základního práva na ochranu osobních údajů.

Východiskem následujícího rozboru je přitom poznatek, že ochranu osobních údajů nelze pojímat jako podmnožinu ochrany soukromí. Jak bylo ilustrováno v kapitole 1.3, pravidla na ochranu osobních údajů nejsou vždy zároveň pravidly na ochranu soukromí. Jak uvádí Lynskeyová, existuje mnoho faktických situací, které spadají do působnosti pravidel na ochranu osobních údajů, ale nikoliv do působnosti práva na ochranu soukromí.¹⁰² Například pokud vysoká škola zveřejní na své internetové stránce jméno studenta účastníce se atletické soutěže a věkovou kategorii, v rámci které soutěží, jedná se o zpracování osobních údajů ve smyslu směrnice 95/46, ale nikoliv o zásah do práva na ochranu soukromí.¹⁰³ Spolu s Tzanou je

¹⁰² LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 585.

¹⁰³ Tamtéž.

tak nutno konstatovat, že ne všechny osobní údaje jsou zároveň údaji o soukromí osoby.¹⁰⁴ Ke stejnému závěru ostatně došel i Tribunál ve věci *Bavarian Lager*:

„skutečnost, že ‚soukromí‘ je podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva širokým pojmem a že právo na ochranu osobních údajů může představovat jeden z aspektů práva na respektování soukromí..., neznamená, že všechny osobní údaje nutně spadají do pojmu ‚soukromí‘. Tím spíše ne všechny osobní údaje mohou svou povahou porušit soukromí subjektu údajů.“¹⁰⁵

Dále je třeba vidět, že ani mnohá jednotlivá pravidla ochrany osobních údajů nejsou nutně spojena s ochranou soukromí, například požadavek, aby uchovávané údaje byly přesné a aktuální.¹⁰⁶ Článek 8 Listiny má samostatně vymezenou působnost a obsah; základní právo na ochranu osobních údajů je proto nutno interpretovat do značné míry koncepčně nezávisle na základním právu na ochranu soukromí zakotveném v článku 7 Listiny.

Závěrem této kapitoly lze navázat na výše zmíněné konstatování o omezené roli retrospekce při výkladu článku 8 Listiny. Je totiž vhodné posuzovat toto ustanovení optikou teorie transformativního konstitucionalismu, jak ji rozvádí americký akademik Lessig. Podle něj existují dva druhy ústav: kodifikační a transformativní.¹⁰⁷ Účelem kodifikační ústavy je zakotvit nejdůležitější existující prvky právního systému, ve kterém je ústava přijímána, a chránit tyto prvky před budoucími změnami. Naopak transformativní ústava přetváří některé existující základy právního systému, aby mohlo (a mělo) napříště dojít k určitým změnám.¹⁰⁸ Byť má Listina základních práv EU převážně kodifikační charakter, její článek 8 je nepochybně jedním z jejích transformativních prvků. Základní právo na ochranu osobních údajů je totiž zakotveno jako právo *sui generis* s autonomní působností a obsahem, což představuje významný pojmový posun v porovnání s instrumenty Rady Evropy a s předlisabonským unijním sekundárním právem, ve kterých jsou pravidla ochrany osobních údajů pojata jako prostředek k zajištění jiných základních práv a svobod, zejména práva na ochranu

¹⁰⁴ TZANOU, Maria. Is Data Protection the Same as Privacy? An Analysis of Telecommunications' Metadata Retention Measures. *Journal of Internet Law*. 2013, vol. 17, no. 3, 21–34, s. 26.

¹⁰⁵ T-194/04 *Bavarian Lager v. Komise*, Sb. rozh. 2007, s. II-4523, ECLI:EU:T:2007:334, body 118–119. Srov. pozn. č. 150 níže.

¹⁰⁶ Srov. čl. 6 odst. 1 písm. d) směrnice 95/46. Tento a další argumenty uvádí BYGRAVE, Lee A. The Place of Privacy in Data Protection Law. *University of New South Wales Law Journal*. 2001, vol. 24, no. 1, 277–283, s. 281.

¹⁰⁷ LESSIG, Lawrence. *Code: Version 2.0*. New York: Basic Books, 2006, s. 313.

¹⁰⁸ Tamtéž.

soukromí.¹⁰⁹ Transformativní povaha článku 8 Listiny tedy spočívá v tom, že toto ustanovení vnáší významnou koncepční změnu do předlisabonského unijního právního rámce ochrany osobních údajů, která musí být napříště zohledněna při výkladu a aplikaci existujících pravidel ochrany osobních údajů i při tvorbě pravidel nových. Toto pojetí základního práva na ochranu osobních údajů bude podrobněji rozvedeno v následujících kapitolách.

Výše popsané nejasnosti ohledně účelu a obsahu článku 8 jsou tedy částečně pochopitelné s ohledem na transformativní charakter tohoto ustanovení. Tento charakter je ale zároveň spjat se zvýšenou odpovědností orgánů Unie, zejména Soudního dvora, uskutečnit zamýšlenou ústavní transformaci a realizovat normativní potenciál článku 8 Listiny. Následující kapitola mimo jiné zhodnotí, do jaké míry byly tyto otázky v judikatuře Soudního dvora zohledněny.

¹⁰⁹ GONZÁLEZ FUSTER, Gloria. Fighting For Your Right to What Exactly? The Convolved Case Law of the EU Court of Justice on Privacy and/or Personal Data Protection. *Birkbeck Law Review*. 2014, vol. 2, no. 2, 263–278, s. 265. K aplikaci Lessigovy teorie v kontextu čl. 8 Listiny srov. DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 12–14.

2 ČLÁNEK 8 LISTINY V JUDIKATUŘE SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Vzhledem k výše popsané omezené roli historického a systematického výkladu nezbývá než obrátit pozornost k judikatuře Soudního dvora Evropské unie – autoritativního interpreta unijního práva. Lze ale předeslat, že ani judikatura autoritativní odpovědi na výše položené otázky neposkytuje. Ne všechny polisabonské rozsudky SDEU týkající se ochrany osobních údajů totiž obsahují odkazy na článek 8.¹¹⁰ Některé rozsudky se sice v menší či větší míře interpretaci článku 8 Listiny věnují, ale tato interpretace se následně neprojeví v samotné nosné argumentaci SDEU.¹¹¹ I pro tuto oblast je navíc typický úsporný argumentační styl Soudního dvora, který mnohdy neumožňuje činit jednoznačné závěry o obsahu článku 8 Listiny. A konečně, vývoj judikatury SDEU není lineární a vykazuje mnoho koncepčních nedůsledností. I přes tyto výhrady ale zůstává judikatura základním zdrojem poznání o článku 8, a proto jí bude věnována odpovídající pozornost. Tato kapitola popíše a kriticky zhodnotí obecný přístup Soudního dvora k výkladu tohoto ustanovení, a to s přihlédnutím ke chráněným zájmům a hodnotám, které má základní právo na ochranu osobních údajů chránit.

2.1 Předlisabonská judikatura Soudního dvora Evropské unie

Prvním rozhodnutím, které si zaslouží pozornost, je rozsudek SDEU ve věci *Rundfunk*.¹¹² Tato věc se týkala otázky, zda směrnice 95/46 nebránila rakouské právní úpravě, která ukládala státnímu orgánu shromažďovat a zveřejňovat údaje o příjmech zaměstnanců veřejnoprávní rozhlasové stanice přesahujících určitý limit. Soudní dvůr poznamenal, že

„ustanovení směrnice 95/46 musejí být v rozsahu, v němž upravují zpracování osobních údajů, které mohou vést k porušení základních svobod a zejména práva na soukromí, nutně vykládána ve světle základních práv, která podle ustálené judikatury tvoří nedílnou součást obecných zásad práva, jejichž dodržování Soudní dvůr... zajišťuj[e].“¹¹³

¹¹⁰ GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 238.

¹¹¹ GONZÁLES FUSTER a GELLERT, op. cit. 92, s. 76.

¹¹² *Österreichischer Rundfunk*, op. cit. 71.

¹¹³ Tamtéž, bod 68. SDEU na podporu této teze zmiňuje i čl. 1 odst. 1 a některé body odůvodnění směrnice 95/46 (srov. bod 70).

Po tomto konstatování SDEU odkázal na článek 8 EÚLP a systematicky zkoumal, zda v předmětné věci došlo k zásahu do soukromí ve smyslu tohoto ustanovení a zda byl tento zásah odůvodněný.¹¹⁴ Soudní dvůr tedy věc posoudil optikou ochrany soukromí dle článku 8 EÚLP, místo aby se věnoval výkladu principů zpracování osobních údajů specificky zakotvených v člancích 6 a 7 směrnice 95/46.¹¹⁵ Soudní dvůr také podotkl, že porušení článku 8 EÚLP automaticky znamená také porušení ustanovení směrnice.¹¹⁶

Ačkoliv tento rozsudek neobsahuje odkaz na článek 8 Listiny a jeho precedenční význam je považován za omezený,¹¹⁷ má v této kapitole své místo. Je totiž prvním signálem nekoncepčního přístupu Soudního dvora při vymezování vztahu mezi právní úpravou ochrany osobních údajů a právní úpravou ochrany soukromí. Obsahové ztotožnění požadavků směrnice 95/46 s požadavky článku 8 EÚLP, tedy v podstatě přímá transplantace *modu operandi* ochrany soukromí do oblasti regulace zpracování osobních údajů, je počátečním projevem obecnějšího trendu v judikatuře SDEU, který někteří označují jako „*privacy thinking*“ Soudního dvora.¹¹⁸

V podobném duchu se nesl rozsudek Soudního dvora ve věci *Lindqvist*.¹¹⁹ Zde měl SDEU za to, že cílem směrnice 95/46 je „*zachování rovnováhy mezi volným pohybem osobních údajů a ochranou soukromého života*“.¹²⁰ Takové pojetí je však zjevně užší než článek 1 směrnice, podle něhož tato směrnice slouží ochraně „*základních práv a svobod fyzických osob, zejména jejich soukromí*“.

Článek 8 Listiny si našel cestu do judikatury SDEU již před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, kdy byla Listina (tehdy „Charta“) základních práv EU pouze nezávazným politickým prohlášením, a to v případě *Promusicae*.¹²¹ V této věci šlo o to, zda členské státy mají na základě unijního práva povinnost vyžadovat na poskytovatelích internetových služeb, aby za účelem civilního řízení poskytli osobní údaje osob porušujících autorská práva. V části rozsudku zabývající se základněprávním rozměrem předběžné otázky Soudní dvůr uvedl, že kromě práva na vlastnictví a práva na účinnou právní ochranu se věc týkala „*i dalšího základního*

¹¹⁴ Tamtéž, body 73–90.

¹¹⁵ Srov. LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 575.

¹¹⁶ *Österreichischer Rundfunk*, op. cit. 71, bod 91. K tomuto aspektu srov. TRANBERG, Charlotte Bagger. Proportionality and data protection in the case law of the European Court of Justice. *International Data Privacy Law*. 2011, vol. 1, no. 4, 239–248, s. 247.

¹¹⁷ KRANENBORG, op. cit. 31, s. 230.

¹¹⁸ GONZÁLEZ FUSTER a GELLERT, op. cit. 92, s. 73.

¹¹⁹ C-101/01 *Lindqvist*, Sb. rozh. 2003, s. I-12971, ECLI:EU:C:2003:596.

¹²⁰ Tamtéž, bod 97.

¹²¹ C-275/06 *Promusicae*, Sb. rozh. 2008, s. I-271, ECLI:EU:C:2008:54.

práva, totiž práva, které zaručuje ochranu osobních údajů, a tedy soukromí“.¹²² Soudní dvůr také odkázal na druhý bod odůvodnění směrnice 2002/58, podle kterého tato směrnice usiluje o plné dodržování práv stanovených v článcích 7 a 8 Listiny.¹²³ V následující argumentaci ale Soudní dvůr posuzoval věc pouze v kontextu práva na respektování soukromého života a práva na ochranu vlastnictví, resp. práva na účinnou právní ochranu.¹²⁴ Přestože v tomto rozsudku SDEU uznal existenci základního práva na ochranu osobních údajů, a to před udělením závazného statusu Listině, toto uznání se nijak neprojevovalo na argumentaci Soudního dvora ani na výsledku řízení. I zde v podstatě došlo ke ztotožnění ochrany osobních údajů a ochrany soukromí, a to dokonce ztotožnění výslovnému.¹²⁵

Tendence Soudního dvora posuzovat ochranu osobních údajů výlučně jako nástroj ochrany soukromí je patrná i v dalších předlisabonských rozhodnutích, například v rozsudku ve věci *Satamedia*.¹²⁶ I ve věci *Rijkeboer* Soudní dvůr s odvoláním na článek 1 směrnice 95/46 a na judikaturu citovanou výše zopakoval, že účelem směrnice je ochrana soukromí.¹²⁷ Podle SDEU

*„právo na respektování soukromí předpokládá, že se subjekt údajů může ujistit, zda jsou jeho osobní údaje zpracovávány bezchybně a přípustným způsobem, což zejména znamená, že jsou základní údaje, jež se jej týkají, správné a že jsou určeny oprávněným příjemcům.“*¹²⁸

Pojetí ochrany osobních údajů jako podmnožiny ochrany soukromí je ještě patrnější ve stanovisku generálního advokáta Colomera ve stejné věci. Podle něj „[z]ákladní právo na soukromí jako obecná zásada práva Společenství doznala normativního vyjádření ve směrnici 95/46..., [jejíž] zásady byly převzaty do článku 8 Listiny základních práv Evropské unie“.¹²⁹ Problematičnost této argumentace spočívá v tom, že ve výsledku základní právo na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny vlastně kodifikuje právo

¹²² Tamtéž, bod 63. Srov. také stanovisko generální advokátky Juliane Kokottové ve stejné věci, bod 51.

¹²³ Tamtéž, bod 64 (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací, 2002 ÚV L 201/37).

¹²⁴ Tamtéž, bod 65.

¹²⁵ Srov. výše citovaný bod 63 rozsudku: „...zaručuje ochranu osobních údajů, **a tedy soukromí**“ (zdůraznění autora). Pro podobný komentář srov. GONZÁLES FUSTER, Gloria. Balancing intellectual property against data protection: A new right's wavering weight. *Revista de Internet, Derecho y Política*. 2012, no. 14, 43–46, s. 38.

¹²⁶ C-73/07 *Satakunnan Markkinapörssi a Satamedia*, Sb. rozh. 2008, s. I-9831, ECLI:EU:C:2008:727. Srov. LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit 44, s. 576.

¹²⁷ C-553/07 *Rijkeboer*, Sb. rozh. 2009, I-3889, ECLI:EU:C:2009:293, body 46–47.

¹²⁸ Tamtéž, bod 49.

¹²⁹ Stanovisko generálního advokáta Dámasy Ruiz-Jaraba Colomera ve věci *Rijkeboer*, tamtéž, bod 8.

na soukromí, přičemž tento závěr není slučitelný s povahou základního práva na ochranu osobních údajů jako základního práva *sui generis* s autonomním obsahem.¹³⁰

Jak vidno, ochrana osobních údajů je v předlisabonských rozsudcích Soudního dvora soustavně ztotožňována s ochranou soukromí, a to zejména pod vlivem štrasburské judikatury k článku 8 EÚLP. Samostatný obsah autonomního základního práva na ochranu osobních údajů nebyl nijak vymezen. Přesto ale výše citovaná rozhodnutí mají význam při zkoumání přístupu SDEU k článku 8 Listiny, protože prozrazují mnoho o hluboce zakořeněném „*privacy thinking*“ Soudního dvora, které přežívá i v judikatuře polisabonské.

2.2 Polisabonská judikatura Soudního dvora Evropské unie

Krátce po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost se k zakotvení práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny vyjádřila generální advokátka Sharpstonová ve věci *Schecke a Eifert*.¹³¹ Věc se týkala platnosti unijních pravidel, která vyžadovala zveřejňování jmen a dalších údajů o příjemcích finančních prostředků ze zemědělských fondů. Generální advokátka rozlišila

*„dvě samostatná práva: klasické právo (ochrana soukromí podle článku 8 EÚLP) a modernější právo (ustanovení o ochraně údajů podle Úmluvy č. 108). Podle Listiny jsou obdobná práva uvedena v člancích 7 a 8. Soudní dvůr uznal úzkou souvislost mezi základním právem na soukromí a právem na ochranu údajů“.*¹³²

K dalšímu objasnění smyslu tohoto rozlišení a účelu základního práva na ochranu osobních údajů ale generální advokátka nepřistoupila. Spokojila se pouze s konstatováním, že tato práva spolu „úzce souvisí“. Soudní dvůr rovněž nejprve poukázal na to, že „základní právo [v článku 8 odst. 1 Listiny] úzce souvisí s právem na respektování soukromého života zakotveným v článku 7 téže Listiny“.¹³³ Následně SDEU uvedl, že základní právo na ochranu osobních údajů se neprojevuje jako

¹³⁰ Srov. GONZÁLES FUSTER („Balancing“), op. cit. 125, s. 39; GONZÁLES FUSTER a GELLERT, op. cit. 92, s. 76–77.

¹³¹ C-92/09 *Volker und Markus Schecke a Eifert*, Sb. rozh. 2010, s. I-11063, ECLI:EU:C:2010:662.

¹³² Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpstonové ve věci C-92/09 *Volker und Markus Schecke a Eifert*, bod 71. Srov. také bod 65 v anglickém znění (the right „to privacy and/or to the protection of personal data“), ze kterého lze dovodit, že generální advokátka nepovažovala rozlišení mezi těmito dvěma právy za příliš důležité: GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 235.

¹³³ *Schecke a Eifert*, op. cit. 131, bod 47.

„*absolutní výsada*“.¹³⁴ Podotkl, že článek 8 odst. 2 Listiny umožňuje za určitých podmínek zpracování osobních údajů a že článek 52 odst. 1 Listiny předvídá omezení výkonu práv zakotvených v Listině.¹³⁵ Poté SDEU odkázal na článek 52 odst. 3 Listiny, podle něhož základní práva v Listině odpovídající právům zaručeným v EÚLP mají stejný smysl a rozsah jako práva v EÚLP.¹³⁶ Na základě této argumentační linie dospěl SDEU k závěru, že

„... se jednak **respektování práva na soukromý život v souvislosti se zpracováním osobních údajů, přiznaného články 7 a 8 Listiny, vztahuje na veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné fyzické osobě**^[137] ... a jednak, že omezení, kterými lze legitimně omezit právo na ochranu osobních údajů, odpovídají omezením připouštěným v rámci článku 8 EÚLP“.¹³⁸

Ve zbytku rozsudku pak SDEU systematicky odkazoval vždy společně na články 7 a 8 Listiny.¹³⁹

Tato argumentace Soudního dvora je značně problematická, protože nerespektuje autonomní povahu základního práva na ochranu osobních údajů zakotveného v článku 8 Listiny. Soudní dvůr postuloval existenci jakéhosi hybridního *práva na soukromý život v souvislosti se zpracováním osobních údajů* na základě kombinace článků 7 a 8 Listiny a nijak neobjasnil povahu, působnost ani obsah článku 8.¹⁴⁰ Je sice zřejmé, že mnoho situací bude spadat do působnosti článků 7 i 8 Listiny. Ochrana soukromí je navíc jednou ze základních hodnot chráněných pravidly na ochranu osobních údajů. Tyto skutečnosti ale nejsou důvodem pro odpírání samostatné identity článku 8 Listiny prostřednictvím jeho formální „koaplikace“ s článkem 7 Listiny, bez zohlednění autonomního obsahu článku 8 a bez vyjasnění vztahu mezi oběma ustanoveními. Přesto SDEU setrval u tohoto přístupu i v jiných případech.¹⁴¹

¹³⁴ Tamtéž, bod 48.

¹³⁵ Tamtéž, body 49–50.

¹³⁶ Tamtéž, bod 51.

¹³⁷ Soudní dvůr zde odkázal na dva rozsudky Evropského soudu pro lidská práva: *Amann v. Switzerland*, Application no. 27798/95, Merits and Just Satisfaction, 16. 2. 2000; a *Rotaru v. Romania*, op. cit. 46.

¹³⁸ *Schecke a Eifert*, op. cit. 131, bod 52 (zdůraznění autora).

¹³⁹ Srov. např. body 53, 55, 64, 65, 76 a 87 rozsudku.

¹⁴⁰ Pro kritiku v podobném směru srov. ZANFIR, Gabriela. How CJEU's "Privacy Spring" construed the human rights shield in the digital age. 11. 1. 2015, s. 4. Dostupné z: papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2604895 [cit. 18. 1. 2016]; LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 579; GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 235.

¹⁴¹ C-468/10 a C-469/10 *ASNEF a FECEMD v. Administración del Estado*, Sb. rozh. 2011, s. I-12181, ECLI:EU:C:2011:777, body 41–42; C-291/12 *Schwarz*, ECLI:EU:C:2013:670, body 23 an.

Dalším problematickým aspektem argumentace Soudního dvora ve věci *Schecke a Eifert* je pojetí, podle něhož druhý odstavec článku 8 Listiny stanoví podmínky pro ospravedlněné omezení základního práva na ochranu osobních údajů. Tento aspekt výkladu článku 8 bude rozebrán níže.¹⁴² A konečně, odkaz Soudního dvora na článek 52 odst. 3 Listiny nemůže v kontextu článku 8 obstát, protože článek 8 nemá v EÚLP přímý ekvivalent.¹⁴³

K určitému posunu došlo v rozsudku ve věci *Deutsche Telekom*.¹⁴⁴ Soudní dvůr zde odkázal na článek 8 odst. 1 Listiny a uvedl, že „[c]ílem směrnice 95/46 je zajistit v členských státech dodržování práva na ochranu osobních údajů“.¹⁴⁵ Na rozdíl od judikatury rozebrané výše tedy SDEU jednoznačně rozeznal existenci samostatného základního práva na ochranu osobních údajů, a tedy smysluplně refletoval polisabonský, právně závazný status článku 8 Listiny. Soudnímu dvoru je ale třeba vytknout, že nijak neobjasnil účel či obsah práva na ochranu osobních údajů ani jeho vztah k právu na ochranu soukromí. Toto objasnění možná nebylo nezbytné k vyřešení předmětné předběžné otázky, ale rozhodně bylo nezbytné s ohledem na předchozí nejednoznačnou judikaturu citovanou výše.

I v případě *Scarlet* se článku 8 Listiny dostalo samostatného zacházení.¹⁴⁶ Věc se týkala otázky, zda unijní právo brání tomu, aby byla poskytovatelům internetového připojení uložena povinnost zavést systém filtrování elektronických sdělení, který by umožňoval identifikovat pohyb souborů obsahujících chráněná díla za účelem ochrany autorských práv. Soudní dvůr podotkl, že takový systém filtrování „*může porušovat i základní práva zákazníků... [poskytovatele internetového připojení], konkrétně jejich právo na ochranu osobních údajů zakotvené v článku 8 Listiny...*“.¹⁴⁷ Soudní dvůr dále objasnil, že IP adresy uživatelů jsou osobními údaji ve smyslu článku 8, protože umožňují přesně určit totožnost těchto uživatelů.¹⁴⁸ Soudní dvůr uzavřel, že vydáním příkazu k filtrování by nebyl dodržen požadavek zajistit spravedlivou rovnováhu mezi právy k duševnímu vlastnictví na straně jedné a právem na ochranu údajů (ale i dalších

¹⁴² Srov. kapitulu 3.3.

¹⁴³ Srov. kapitulu 1.3. Opačný názor (ale bez přesvědčivého odůvodnění) zaujal generální advokát Villalón ve věci *Scarlet*: srov. Stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna ve věci *C-70/10 Scarlet Extended*, ECLI:EU:C:2011:255.

¹⁴⁴ Op. cit. 72.

¹⁴⁵ Tamtéž, bod 50.

¹⁴⁶ *C-70/10 Scarlet Extended*, Sb. rozh. 2011, s. I-11959, ECLI:EU:C:2011:771.

¹⁴⁷ Tamtéž, bod 50.

¹⁴⁸ Tamtéž, bod 51.

základních práv) na straně druhé.¹⁴⁹ Tato argumentace ovšem působí poněkud zkratkovitě a nelze z ní vyvodit nic konkrétního o účelu a obsahu základního práva na ochranu osobních údajů. Lze ale ocenit, že SDEU odkázal na článek 8 samostatně, nikoliv jen ve vazbě na článek 7 Listiny či článek 8 EÚLP.

Dále je třeba zmínit rozsudek ve věci *Bavarian Lager*,¹⁵⁰ který se sice přímo netýkal výkladu článku 8 Listiny, ale ve kterém SDEU potvrdil, že pravidla ochrany osobních údajů poskytují osobám dodatečnou, samostatně aplikovatelnou ochranu odlišnou od ochrany soukromí.¹⁵¹ V této věci šlo o vztah mezi unijními pravidly přístupu k dokumentům a nařízením 45/2001 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů. Podle SDEU není možné

*„rozdělit případy zpracování osobních údajů do dvou kategorií, a sice kategorie, v níž by takové zpracování bylo zkoumáno výlučně na základě článku 8 EÚLP a judikatury Evropského soudu pro lidská práva související s uvedeným článkem, a jiné kategorie, v níž by uvedené zpracování podléhalo ustanovením nařízení č. 45/2001“.*¹⁵²

Na tomto základě Soudní dvůr uzavřel, že při rozhodování o všech žádostech o přístup k dokumentům obsahujícím osobní údaje je nutno aplikovat pravidla ochrany osobních údajů v jejich celistvosti.¹⁵³ Sféra ochrany osobních údajů tedy není totožná se sférou ochrany soukromí. O hodnotové a obsahové provázanosti těchto dvou sfér se ale opět mnoho nedozvídáme.

K pokusu o samostatné posouzení článků 7 a 8 Listiny došlo ve známém rozsudku ve věci *Digital Rights Ireland*.¹⁵⁴ Tato věc se týkala předběžných otázek irského a rakouského soudu na platnost některých ustanovení směrnice 2006/24 o uchovávání údajů ve světle článků 7, 8 a 11 Listiny. Směrnice stanovila povinnost poskytovatelů

¹⁴⁹ Tamtéž, bod 53. Tato argumentace byla následně reprodukována v rozsudku ve věci C-360/10 *SABAM*, ECLI:EU:C:2012:85, body 48–52. K podrobné analýze obou rozhodnutí srov. GONZÁLES FUSTER („Balancing“), op. cit. 125.

¹⁵⁰ C-28/08 P *Komise v. Bavarian Lager*, Sb. rozh. 2010, s. I-6055, ECLI:EU:C:2010:378. Jde o rozsudek o kasačním opravném prostředku proti rozsudku Tribunálu ve věci T-194/04 *Bavarian Lager v. Komise*, Sb. rozh. 2007, s. II-4523, ECLI:EU:T:2007:334. Rozsudek Tribunálu je pozoruhodný zejména svým jednoznačným konstatováním, že „ne všechny osobní údaje mohou svou povahou porušit soukromí subjektu údajů“ (bod 119 rozsudku). Srov. kapitolu 1.7. Přestože SDEU v rozsudku o kasačním opravném prostředku došel k odlišnému závěru ve věci interpretace nařízení 45/2001, citované *obecné* konstatování Tribunálu nijak nepochoybnil.

¹⁵¹ Srov. GONZÁLES FUSTER („Fighting“), op. cit. 109, s. 267.

¹⁵² *Komise v. Bavarian Lager*, op. cit. 150, bod 61. Srov. také *Österreichischer Rundfunk*, op. cit. 71, body 74–75.

¹⁵³ *Komise v. Bavarian Lager*, tamtéž, bod 63.

¹⁵⁴ Op. cit. 3.

komunikačních služeb uchovávat některé druhy osobních údajů o uživateli, a to pro účely „vyšetřování, odhalování a stíhání závažných trestných činů“.¹⁵⁵ Tato povinnost se vztahovala na provozní a lokalizační údaje (tzv. metadata) vymezené v článku 5 směrnice, ale nikoliv na údaje odhalující obsah sdělení.¹⁵⁶

Soudní dvůr nejprve posoudil, zda uchovávání údajů podle směrnice 2006/24 spadá do působnosti článků 7 a 8 Listiny. Podle SDEU se uchovávání údajů „přímo a konkrétně dotýká soukromého života, a tedy práv zaručených článkem 7 Listiny“, protože z uchovávaných údajů jako celku lze vyvodit velmi přesné závěry o soukromém životě osob, jejichž údaje byly uchovány.¹⁵⁷ Zároveň předmětné uchovávání „spadá i pod... článek 8, protože představuje zpracování osobních údajů ve smyslu tohoto článku, a musí tedy nutně splňovat požadavky na ochranu údajů plynoucí z tohoto článku...“.¹⁵⁸ Založení působnosti článku 8 je tedy posuzováno samostatně a nezávisle na působnosti článku 7 Listiny.

Samostatně pro obě ustanovení byla posouzena i otázka zásahu do práv v nich zakotvených. Podle Soudního dvora představovala předmětná směrnice zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života, protože se odchylovala „od režimu ochrany práva na respektování soukromého života, zavedeného směrnicemi 95/46 a 2002/58“.¹⁵⁹ Vedle toho směrnice představovala „rovněž zásah do základního práva na ochranu osobních údajů zaručeného článkem 8 Listiny, neboť uprav[ovala] zpracovávání osobních údajů“.¹⁶⁰ Za pozornost stojí i dodatek SDEU, že zásah do obou práv se jeví

„jako velmi rozsáhlý a... zvláště závažný. Okolnost, že k uchovávání údajů a jejich následnému využití dochází bez informování účastníka nebo registrovaného

¹⁵⁵ Čl. 1 odst. 1 směrnice o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí, op. cit. 28. Ke kritice směrnice před vydáním zrušovacího rozhodnutí SDEU srov. NOVÁK, Daniel. Blanketní uchovávání komunikačních údajů v judikatuře evropských soudů. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, vol. 19, no. 1, 21–34.

¹⁵⁶ Čl. 1 odst. 2 a čl. 5 odst. 2 směrnice. Je ovšem všeobecně přijímáno, že metadata mohou odhalit mnoho o životě osoby a jejím sociálním prostředí. Srov. např. interaktivní ukázkou na základě metadat dobrovolně poskytnutých švýcarským politikem dostupnou z: apps.opendatacity.de/vds/index_en.html [cit. 18. 1. 2016], citováno v MILAJ, Jonida. Invalidation of the data retention directive – Extending the proportionality test. *Computer Law and Security Review*. 2015, vol. 31, no. 5, 604–617, s. 605.

¹⁵⁷ *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, body 26–27 a 29.

¹⁵⁸ Tamtéž, bod 29.

¹⁵⁹ Tamtéž, body 32–35.

¹⁶⁰ Tamtéž, bod 36.

*uživatele, může navíc v dotyčných osobách vyvolávat dojem... [,] že jejich soukromí je pod neustálým dohledem“.*¹⁶¹

Po těchto zjištěních přistoupil Soudní dvůr k posouzení odůvodněnosti omezení práv zaručených v člancích 7 a 8 Listiny ve smyslu článku 52 odst. 1 Listiny, a to v tomto pořadí: *a)* zda byla respektována podstata zasažených práv, *b)* zda omezení odpovídalo cílům obecného zájmu a *c)* zda bylo omezení přiměřené. Soudní dvůr nejprve rozhodl, že nebylo zasaženo do podstaty těchto práv. Podstata základního práva v článku 7 Listiny byla zachována, protože směrnice neumožňovala seznámit se přímo se samotným obsahem elektronických sdělení.¹⁶² Podstata základního práva v článku 8 Listiny nebyla dotčena, jelikož směrnice o uchovávání údajů stanovila pravidla pro ochranu a bezpečnost uchovávaných údajů prostřednictvím vhodných technických a organizačních opatření proti náhodnému nebo neoprávněnému zničení, náhodné ztrátě či pozměnění údajů.¹⁶³ Tímto konstatováním skončila oddělená interpretace článků 7 a 8 Listiny a SDEU přistoupil, bez jakéhokoliv odůvodnění, ke společnému posouzení, čímž opět došlo ke zpochybnění samostatného normativního statusu článku 8.¹⁶⁴

Soudní dvůr nejprve shledal, že omezení práv v člancích 7 a 8 Listiny se skutečně opíralo o cíl obecného zájmu, konkrétně o boj proti závažné trestné činnosti.¹⁶⁵ K otázce přiměřenosti zásahu SDEU poznamenal, že její přezkum musí být přísný s ohledem na „*významnou úlohu ochrany osobních údajů z hlediska základního práva na respektování soukromého života, jakož i na rozsah a závažnost zásahu do tohoto práva*“.¹⁶⁶ Poté SDEU došel k závěru, že předmětný systém uchovávání údajů je efektivním nástrojem v boji proti závažné trestné činnosti, a je tedy způsobilý k dosažení cíle obecného zájmu.¹⁶⁷ Na toto zjištění pak SDEU navázal následujícím tvrzením:

„Pokud jde o právo na respektování soukromého života, ... ochrana tohoto základního práva v každém případě vyžaduje, aby výjimky z ochrany osobních údajů a její omezení byly činěny v mezích toho, co je naprosto nezbytné. ... [O]chrana osobních údajů, která vyplývá z výslovné povinnosti stanovené v čl. 8

¹⁶¹ Tamtéž, bod 37. Srov. kapitolu 3.4.

¹⁶² Tamtéž, bod 39.

¹⁶³ Tamtéž, bod 40.

¹⁶⁴ Srov. GONZÁLEZ FUSTER („Fighting“), op. cit. 109, s. 274.

¹⁶⁵ *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, body 41–44.

¹⁶⁶ Tamtéž, bod 48.

¹⁶⁷ Tamtéž, body 49–51.

*odst. 1 Listiny, má zvláštní význam pro právo na respektování soukromého života zakotvené v jejím článku 7.*¹⁶⁸

V této fázi argumentace se SDEU jednoznačně odklonil od samostatného posuzování obou ustanovení a navíc navodil dojem, že důvodem důležitosti ochrany osobních údajů je právě ochrana soukromí.¹⁶⁹ Soudní dvůr nakonec došel k závěru, že předmětná úprava ve směrnici v několika ohledech překračovala meze toho, co bylo přiměřené a nezbytné k dosažení cílů obecného zájmu, a tedy představovala neospravedlnitelný, „velmi rozsáhlý a... zvláště závažný“ zásah do práv zakotvených v článcích 7 a 8 Listiny.¹⁷⁰

Lze shrnout, že pokus o samostatné posouzení článku 8 Listiny byl úspěšný pouze částečně. I přes evidentní snahu aplikovat obě ustanovení odděleně se totiž SDEU nedokázal přesvědčivě vyrovnat se vzájemným vztahem, resp. přesahem těchto ustanovení, což ve výsledku vedlo k návratu k jejich smíšené aplikaci. V rámci této neúspěšné snahy se dále Soudní dvůr dopustil nejméně dvou interpretačních přehmatů. 1) Soudní dvůr má zjevně za to, že články 7 a 8 Listiny jsou v nějakém smyslu a rozsahu vzájemně hodnotově a obsahově provázané, ale ve své argumentaci tento smysl a rozsah jednoznačně nevyjasňuje. Problém spočívá v tom, že tato nejistota vedla k oslabení autonomie článku 8 Listiny a k pojímání ochrany osobních údajů jako pouhého nástroje ochrany soukromí. 2) Názor Soudního dvora, podle kterého je zásahem do práva v článku 8 každé zpracování osobních údajů, je po věcné stránce značně nepřesvědčivý. Nesprávnost tohoto pojetí bude předmětem rozboru v kapitole 3.3. V každém případě je ale nutné již zde kritizovat zkratkovitost či spíše absenci jakéhokoliv zdůvodnění této interpretační pozice. Otazníky vyvolává i argument Soudního dvora, podle něhož je *podstatou* práva v článku 8 Listiny soubor pravidel pro zajištění bezpečnosti uchovávaných údajů prostřednictvím opatření proti náhodnému nebo neoprávněnému zničení, ztrátě či pozměnění údajů. Ačkoliv tato pravidla, zakotvená v článku 17 odst. 1 směrnice 95/46,¹⁷¹ mohou tvořit její součást, nelze v žádném případě redukovat podstatu práva v článku 8 pouze na existenci těchto

¹⁶⁸ Tamtéž, body 52–53.

¹⁶⁹ Pro stejný argument srov. GONZÁLEZ FUSTER („Fighting“), op. cit. 109, s. 275.

¹⁷⁰ *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, body 65 a 69. Srov. také stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna ve věci *Digital Rights Ireland*, body 55–67, a jeho kritiku: LYNSKEY („Data Retention“), op. cit. 101, s. 1808.

¹⁷¹ Srov. kapitolu 1.5.

pravidel.¹⁷² Rozsudek ve věci *Digital Rights Ireland* lze tedy celkově posoudit jako projev *neúspěšné* snahy Soudního dvora vymežit účel a obsah článku 8 Listiny.¹⁷³

Snaha o oddělenou aplikaci článků 7 a 8 Listiny, ale také nejistota SDEU ohledně jejich vzájemného vztahu, je patrná i v rozsudku ve věci *Google Spain*,¹⁷⁴ který se týkal interpretace některých ustanovení směrnice 95/46 v kontextu internetových vyhledávačů a jejich provozovatelů.¹⁷⁵ Podle Soudního dvora „činnost vyhledávače může významným způsobem... ovlivnit základní právo na soukromí a základní právo na ochranu osobních údajů“ a musí tedy splňovat požadavky směrnice 95/46, „aby mohlo být skutečně dosaženo účinné a úplné ochrany dotčených osob, zejména jejich práva na soukromí“.¹⁷⁶ Soudní dvůr podotkl, že cílem směrnice je zajistit „účinnou a úplnou ochranu základních svobod a práv fyzických osob, ... zejména práva na soukromí v souvislosti se zpracováním osobních údajů, kterému tato směrnice připisuje zvláštní důležitost“.¹⁷⁷ Následně SDEU zdůraznil, že směrnice 95/46 musí být interpretována v souladu s právy zakotvenými v Listině,¹⁷⁸ a pokračoval:

„Článek 7 Listiny zaručuje právo na soukromý život, zatímco článek 8 Listiny výslovně zakotvuje právo na ochranu osobních údajů. Odstavce 2 a 3 daného článku uvádí, že uvedené údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem, že každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu, a že na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán. Tyto požadavky jsou provedeny zejména články 6, 7, 12, 14 a 28 směrnice 95/46.“

Soudní dvůr došel k závěru, že činnost provozovatelů vyhledávačů „by se mohl[a] významně dotknout základního práva na soukromí a základního práva na ochranu osobních údajů“ a subjekt údajů tedy může „v souvislosti se svými základními právy

¹⁷² Srov. podrobnější rozbor v kapitole 4.4.

¹⁷³ Pro komentář v podobném duchu srov. SPINA, Alessandro. Risk Regulation of Big Data: Has the Time Arrived for a Paradigm Shift in EU Data Protection Law? *European Journal of Risk Regulation*. 2014, vol. 5, no. 2, 248–252, s. 250–252; WISMAN, Tijmen. Privacy: Alive and Kicking (Case Note). *European Data Protection Law Review*. 2015, vol. 1, no. 1, 80–84, s. 82–84; OJANEN, Tuomas. Privacy is more than just a seven-letter word: The Court of Justice of the European Union sets constitutional limits on mass surveillance. *European Constitutional Law Review*. 2014, vol. 10, no. 3, 528–541, s. 532–541.

¹⁷⁴ Op. cit. 2.

¹⁷⁵ Pro podrobnější popis skutkových okolností a právních otázek srov. SPIECKER, Indra. A new framework for information markets: *Google Spain*. *Common Market Law Review*. 2015, vol. 52, no. 4, 1033–1058.

¹⁷⁶ *Google Spain*, op. cit. 2, bod 38.

¹⁷⁷ Tamtéž, bod 58.

¹⁷⁸ Tamtéž, bod 68.

na základě článků 7 a 8 Listiny“ požadovat, aby určitá informace nebyla nadále spojena s jeho osobou v seznamu výsledků vyhledávání uskutečněného na základě jeho jména.¹⁷⁹

Pochybnosti budí hlavně nejasná interpretační konstrukce SDEU, podle které a) je cílem směrnice 95/46 primárně ochrana soukromí; b) činnost vyhledávačů může „významným způsobem ovlivnit“ právo na ochranu soukromí a právo na ochranu osobních údajů, a proto je třeba dodržet požadavky směrnice, aby bylo dostatečně zajištěno *právo na soukromí*; c) článek 8 Listiny zakotvuje požadavky, které „jsou provedeny“ ustanoveními směrnice (tedy právo na ochranu osobních údajů je provedeno ustanoveními směrnice). Obdobně jako u rozsudku ve věci *Digital Rights Ireland* je zřejmé, že články 7 a 8 Listiny jsou v nějakém smyslu a rozsahu vzájemně hodnotově a obsahově provázané. Tento smysl, resp. rozsah ovšem opět objasněn nebyl.¹⁸⁰ Je také důležité zmínit, že v rozsudku ve věci *Google Spain* nedošlo k vytvoření nového „práva být zapomenut“ pramenícího přímo z článků 7 či 8 Listiny. Jak upozornili mnozí autoři, došlo pouze k širokému výkladu práva na výmaz údajů zakotveného ve směrnici 95/46.¹⁸¹ Souběžně aplikované články 7 a 8 Listiny přitom hrály nanejvýš úlohu legitimizačního argumentu pro tento široký výklad.

Posledním rozhodnutím, které bude rozebráno, je rozsudek Soudního dvora ve věci *Schrems* z října 2015.¹⁸² Věc se týkala rozhodnutí Komise 2000/520,¹⁸³ které provádělo ustanovení kapitoly IV směrnice 95/46 o předávání osobních údajů do třetích zemí. Podle směrnice 95/46 mohou být osobní údaje předány do třetí země, pouze pokud tato země zajistí odpovídající úroveň ochrany,¹⁸⁴ přičemž článek 25 odst. 6 směrnice umožňuje Komisi „konstatovat, že třetí země zajišťuje odpovídající úroveň ochrany“. Právě na základě tohoto ustanovení Komise přijala rozhodnutí 2000/520, v němž vymezila tzv. zásady bezpečného přístavu a stanovila, že tyto zásady zajišťují odpovídající úroveň ochrany osobních údajů předávaných z Unie organizacím

¹⁷⁹ Tamtéž, body 80 a 97.

¹⁸⁰ Pro kritiku v tomto směru srov. FRANTZIOU, Eleni. Further Developments in the Right to be Forgotten: The European Court of Justice's Judgment in Case C-131/12, *Google Spain, SL, Google Inc v Agencia Espanola de Proteccion de Datos*. *Human Rights Law Review*. 2014, vol. 14, no. 4, 761–777, s. 762 a 767–768.

¹⁸¹ Srov. SPIECKER, op. cit. 175, s. 1057; KUNER, Christopher. The Court of Justice of the EU Judgment on Data Protection and Internet Search Engines. *LSE Law, Society and Economy Working Papers 3/2015*, s. 7. Dostupné z: www.lse.ac.uk/collections/law/wps/WPS2015-03_Kuner.pdf [cit. 18. 1. 2016].

¹⁸² Op. cit. 4.

¹⁸³ Rozhodnutí Komise ze dne 26. července 2000 podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o odpovídající ochraně poskytované podle zásad bezpečného přístavu a s tím souvisejících často kladených otázek vydaných Ministerstvem obchodu Spojených států, 2000 ÚV L 215/7.

¹⁸⁴ Čl. 25 odst. 1 směrnice. Tento pojem je částečně objasněn v čl. 25 odst. 2 směrnice.

usazeným ve Spojených státech.¹⁸⁵ Jinými slovy, toto rozhodnutí poskytovalo právní základ pro předávání osobních údajů z Evropské unie organizacím usazeným ve Spojených státech, pokud tyto organizace dodržovaly zásady bezpečného přístavu. Soudní dvůr byl postaven před otázkou, jak vykládat rozhodnutí 2000/520 ve světle směrnice 95/46 a článků 7, 8 a 47 Listiny. Konkrétně šlo o to, jakými pravomocemi disponují vnitrostátní orgány dozoru při posuzování stížnosti týkající se předání údajů do třetího státu, ve které stěžovatel namítá nezajištění odpovídající úrovně ochrany v tomto státě, když současně pro tento stát Komise vydala rozhodnutí deklarující zajištění požadované úrovně ochrany.¹⁸⁶

Na úvod Soudní dvůr připomněl, že směrnice 95/46 musí být interpretována v souladu s Listinou a že cílem směrnice je „zajištění... základních práv a svobod fyzických osob, zejména základního práva na soukromí..., ale i zajištění vysoké úrovně ochrany těchto základních práv a svobod fyzických osob“.¹⁸⁷ Bezprostředně po tomto připomenutí SDEU zdůraznil, že „[v]ýznamná úloha jak základního práva na respektování soukromého života zaručeného článkem 7 Listiny, tak základního práva na ochranu osobních údajů zaručeného článkem 8 Listiny je navíc zdůrazněna v judikatuře Soudního dvora“. Tento argumentační postup si zaslouží pozornost, neboť z něj lze dovodit, že podle SDEU má základní právo na ochranu osobních údajů vedle základního práva na ochranu soukromí prominentní postavení v rámci „základních práv a svobod“ chráněných směrnicí 95/46.

Samotnou spornou otázku pak SDEU posoudil ve světle požadavku na nezávislost vnitrostátních orgánů dozoru garantovanou v článku 8 odst. 3 Listiny, ale také v článku 16 odst. 2 SFEU. Bližší popis argumentace SDEU k článku 8 odst. 3 Listiny bude nabídnut níže v rámci rozboru jednotlivých obsahových složek základního práva na ochranu osobních údajů.¹⁸⁸ Pro účely této kapitoly lze shrnout, že podle SDEU má na základě tohoto ustanovení každý dozorový orgán pravomoc ověřit, zda předání osobních údajů v konkrétním případě dodržuje požadavky stanovené směrnicí 95/46. Tato pravomoc přitom nemůže být odňata rozhodnutím Komise o odpovídající úrovni ochrany.¹⁸⁹ Soudní dvůr dodal, že

¹⁸⁵ Čl. 1 odst. 1 rozhodnutí.

¹⁸⁶ Pro přesné znění předběžné otázky a její reformulaci Soudním dvorem srov. *Schrems*, op. cit. 4, body 36–37.

¹⁸⁷ Tamtéž, body 38–39.

¹⁸⁸ Srov. kapitolu 4.2.

¹⁸⁹ *Schrems*, op. cit. 4, body 40–66.

„[v] opačném případě by bylo osobám, jejichž osobní údaje byly nebo by mohly být předány do dotyčné třetí země, upřeno právo – zaručené čl. 8 odst. 1 a 3 Listiny – obrátit se na vnitrostátní orgány dozoru se žádostí za účelem ochrany svých základních práv“.¹⁹⁰

Soudní dvůr zde tedy poprvé výslovně identifikoval jeden obsahový prvek základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny – právo osoby obrátit se na dozorové orgány za účelem ochrany svých *základních práv*. Toto právo má v pojetí SDEU procedurální povahu – je prostředkem k zajištění ochrany základních práv. Není jasné, zda těmito základními právy má SDEU na mysli pouze jiná základní práva než právo na ochranu osobních údajů, například právo na ochranu soukromí. Není také jasné, jak tento závěr chápat ve vztahu k článku 47 Listiny, který zaručuje právo na účinnou právní ochranu právě proti zásahům do základních práv. Tento závěr Soudního dvora se navíc týká pouze jednoho dílčího aspektu základního práva na ochranu osobních údajů a nemůže tedy poskytnout ucelený obraz o účelu a obsahu článku 8 Listiny.

V druhé části rozsudku ve věci *Schrems* přistoupil SDEU k posouzení platnosti rozhodnutí Komise 2000/520 a došel k závěru, že je neplatné pro rozpor s požadavky článku 25 odst. 6 směrnice 95/46 vykládanými ve světle Listiny.¹⁹¹ Článek 8 Listiny přitom hrál pouze okrajovou roli; hlavní závěr SDEU se vztahoval výlučně k článku 7 Listiny.¹⁹² Celkově lze tedy souhlasit se Scheininem, že v druhé (a z hlediska obecného významu pro unijní právo významnější) části rozsudku nebylo s článkem 8 zacházeno jako s ustanovením zakotvujícím autonomní základní právo.¹⁹³ Na rozdíl od některých předchozích rozsudků nedošlo ani k jeho systematické souběžné koaplikaci s článkem 7 Listiny.

2.3 Nejasnosti ohledně účelu a obsahu základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny

Účel a obsah základního práva na ochranu osobních údajů a hodnoty a zájmy, které má toto právo chránit, lze z dosavadní judikatury SDEU dovodit pouze obtížně.

¹⁹⁰ Tamtéž, bod 58.

¹⁹¹ Tamtéž, body 67–98.

¹⁹² Tamtéž, bod 94.

¹⁹³ Srov. SCHEININ, Martin. The Essence of Privacy, and Varying Degrees of Intrusion. 7. 10. 2015. Dostupné z: www.verfassungsblog.de/the-essence-of-privacy-and-varying-degrees-of-intrusion/#.Vk1HRdIvet8 [cit. 18. 1. 2016]. Srov. také Opinion of Advocate General Bot in *Schrems*, tamtéž, např. body 105–120, 200, 203 a 214.

Důvodem je zejména nevyjasněný vztah mezi právem na ochranu osobních údajů a právem na ochranu soukromí dle článku 7 Listiny, resp. článku 8 EÚLP. Soudní dvůr sice uznal, že tato práva nejsou obsahově totožná, a projevil i snahu o jejich interpretační oddělení. Jak ale vyplývá z kritických poznámek uvedených výše, tato snaha byla neúspěšná a dokonce vedla k četným interpretačním nejasnostem. Judikatura tenduje k souběžné aplikaci obou ustanovení, ale bez vyjasnění smyslu a rozsahu jejich provázanosti.¹⁹⁴ Tyto nejasnosti jsou přitom hlavní překážkou tomu, aby mohl být článek 8 Listiny vykládán a aplikován jako autonomní zdroj základněprávních standardů.

Samotné konstatování Soudního dvora o úzké souvislosti mezi právem na ochranu osobních údajů a právem na soukromí není nutně problematické. Tato souvislost je zřejmá z povahy věci a je potvrzena mimo jiné četnými odkazy na ochranu soukromí ve směrnici 95/46, ale i bohatou akademickou literaturou.¹⁹⁵ Důraz na ochranu soukromí při výkladu článku 8 se ovšem stává problematickým tehdy, pokud má za následek, že je ochrana osobních údajů považována za pouhý nástroj, podmnožinu či odnož ochrany soukromí. Tato výkladová tendence je přitom pro judikaturu SDEU charakteristická. Jak již však bylo několikrát zdůrazněno, články 7 a 8 Listiny zakotvují dvě autonomní práva s odlišnou působností a s odlišným obsahem. Pravidla na ochranu osobních údajů nejsou ve všech případech zároveň pravidly na ochranu soukromí.¹⁹⁶ Pokud by účel a chráněné hodnoty článku 8 měly být interpretovány výlučně s odkazem na ochranu soukromí, postrádala by samostatná existence tohoto ustanovení jakýkoliv smysl.¹⁹⁷ Jinak řečeno, pokud by měla být ochrana osobních údajů pojata jako podmnožina, resp. nástroj ochrany soukromí, nemělo by žádný význam zakotvit v Listině nové základní právo na ochranu osobních údajů. Z tohoto úhlu pohledu je tedy judikatura Soudního dvora deficitní. Ve světle transformativního charakteru článku 8, objasněného výše, lze uzavřít, že Soudní dvůr

¹⁹⁴ Tato kritika je široce sdílena v akademické literatuře: srov. ALBERS, Marion. Realizing the Complexity of Data Protection. In: GUTWIRTH, Serge, Ronald LEENES a Paul DE HERT (eds). *Reloading Data Protection: Multidisciplinary Insights and Contemporary Challenges*. Heidelberg: Springer, 2014, 213–235, s. 214–215; ZANFIR („Privacy Spring“), op. cit. 140, s. 4; GONZÁLES FUSTER („Fighting“), op. cit. 109, s. 263 a 267.

¹⁹⁵ BYGRAVE, op. cit. 13, s. 125; HIJMANS a SCIROCCO, op. cit. 33, s. 1488; GONZÁLES FUSTER („Emergency“), op. cit. 41, s. 214–215.

¹⁹⁶ Srov. kapitoly 1.3 a 1.7.

¹⁹⁷ ZANFIR, Gabriela. Forgetting About Consent. Why The Focus Should Be On “Suitable Safeguards” in Data Protection Law. In: GUTWIRTH, Serge, Ronald LEENES a Paul DE HERT (eds). *Reloading Data Protection: Multidisciplinary Insights and Contemporary Challenges*. Heidelberg: Springer, 2014, 237–257, s. 244; HUSTINX, op. cit. 59, s. 21. De Hert a Gutwirth upozorňují, že redukce ochrany osobních údajů pouze na ochranu soukromí by znemožnila dosáhnout plného „společenského užitku“ pravidel ochrany osobních údajů: DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 44.

zatím nedostal své odpovědnosti, protože nenapomohl uskutečnit ústavní transformaci zamýšlenou článkem 8 Listiny.

3 ČLÁNEK 8 LISTINY: ÚČEL A CHRÁNĚNÉ HODNOTY A ZÁJMY

Výše popsané judikaturní nedostatky vyvolávají nutnost obrátit pozornost k jiným zdrojům, zejména k akademické literatuře. Východiskem správného výkladu článku 8 Listiny je přitom poznání hodnot a zájmů, které má toto ustanovení chránit. Pevné ukotvení základního práva na ochranu osobních údajů v etických a politických hodnotách, které propůjčují tomuto právu normativní sílu, je klíčem k poznání vlastního obsahu základního práva na ochranu osobních údajů.¹⁹⁸ Tato otázka také úzce souvisí s určením účelu a smyslu unijní právní regulace zpracování osobních údajů obecně. Identifikace zájmů a hodnot není pouze předpokladem pro vymezení obsahu platného práva, ale také pro rozvoj ochrany osobních údajů jako právního odvětví.¹⁹⁹ V této kapitole tedy budou představeny a okomentovány některé teoretické přístupy ke konceptualizaci základního práva na ochranu osobních údajů. Na úvod je třeba předeslat, že omezený rozsah této práce neumožňuje poskytnout vyčerpávající výklad a kritiku těchto teorií. Rozebrány proto budou ty aspekty, kterým je tradičně věnována pozornost v akademické literatuře a ohledně kterých existuje širší konsenzus.

3.1 Právo na informační sebeurčení

V roce 1983 vydal německý Spolkový ústavní soud rozsudek, ve kterém formuloval tzv. právo na informační sebeurčení („informationelle Selbstbestimmung“) odvozené od ústavně zaručeného práva na svobodný rozvoj osobnosti²⁰⁰ ve spojení s ochranou lidské důstojnosti.²⁰¹ Toto právo „zaručuje možnost jednotlivce v zásadě určit, zda dojde ke sdělení a použití jeho osobních údajů“.²⁰² Argumentace Spolkového ústavního soudu vycházela z toho, že rostoucí využívání automatického zpracování osobních údajů umožňuje propojit údaje z různých databází a vytvořit téměř úplný osobnostní profil člověka, který přitom nemá žádnou možnost ovlivnit pravdivost či

¹⁹⁸ ROUVROY, Antoinette a Yves POULLET. The Right to Informational Self-Determination and the Value of Self-Development: Reassessing the Importance of Privacy for Democracy. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 45–76, s. 47; BYGRAVE, op. cit. 13, s. 7.

¹⁹⁹ BYGRAVE, tamtéž, s. 125.

²⁰⁰ Čl. 2 Základního zákona (Grundgesetz).

²⁰¹ 65 BverfGE 41, „Volkszählung“, 15. 12. 1983. Pro podrobný komentář srov. HORNUNG, Gerrit a Christoph SCHNABEL. Data protection in Germany I: The population census decision and the right to informational self-determination. *Computer Law and Security Report*. 2009, vol. 25, no. 1, 84–88. Srov. také náleží Ústavního soudu Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011, odst. 29–30.

²⁰² *Volkszählung*, tamtéž, odst. 155, citováno dle NOVÁK, op. cit. 16, s. XX.

způsob využití takového profilu.²⁰³ Podle soudu informační sebeurčení vyžaduje, aby osoby měly svobodnou možnost jednat či se zdržet určitého jednání; pokud někdo nemá jistotu o tom, jaké informace o něm jsou přístupné jeho sociálnímu okolí, jeho faktická svoboda rozhodování je omezena.²⁰⁴ Pokud lidem připadá, že jejich chování, které se jakkoliv odlišuje od chování běžného, je zaznamenáváno a zpracováváno, budou se tomuto odlišnému chování vyhýbat, aby na sebe nepřitahovali pozornost.²⁰⁵ Tento výsledek přitom nemá dopad pouze na osobní rozvoj člověka, ale i na „obecné blaho“ („Gemeinwohl“), protože sebeurčení je základní podmínkou pro existenci svobodné demokratické společnosti založené na schopnosti občanů jednat a spolupracovat.²⁰⁶ Podle Spolkového ústavního soudu z těchto důvodů vyžaduje svobodný rozvoj osobnosti ochranu proti neomezenému sběru, uchování a přenosu osobních údajů.²⁰⁷ V pojetí Spolkového ústavního soudu je každé jednotlivé zpracování osobních údajů zásahem do práva na informační sebeurčení, pokud subjekt údajů neposkytl souhlas.²⁰⁸ Podle Spolkového soudu však toto právo není absolutní, ale může být omezeno z důvodu veřejného zájmu, pokud má omezení ústavněprávní základ a je v souladu s principem proporcionality.²⁰⁹

K přenositelnosti takto formulované teorie informačního sebeurčení pro účely výkladu článku 8 Listiny je třeba nejprve uvést, že jedno z původně navrhovaných znění tohoto ustanovení bylo formulováno právě jako právo na informační sebeurčení. Podle návrhu z června roku 2000 mělo být stanoveno, že „[k]aždý má právo sám určit, zda osobní údaje, které se jej týkají, mohou být sbírány nebo poskytnuty a jak mohou být použity“.²¹⁰ Zamítnutí tohoto znění hovoří proti přenositelnosti této teorie.

Věcné argumenty proti převzetí základní teze této teorie přesvědčivě uvádí Koops. Podle něj nemůže být souhlas subjektu údajů a kontrola ze strany subjektu *základním* principem ochrany osobních údajů, protože v internetovém prostředí je souhlas subjektu v naprosté většině případů pouze iluzorní a možnost kontroly zpracování

²⁰³ Tamtéž, odst. 153.

²⁰⁴ Tamtéž, odst. 154.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž, odst. 155.

²⁰⁸ Srov. HUSTINX, op. cit. 59, s. 8.

²⁰⁹ *Volkszählung*, op. cit. 201, odst. 156–157.

²¹⁰ *Projet de Charte des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne*, 14. 6. 2000, CHARTE 4360/00 Convent 37, s. 25 (překlad autora). Srov. také předtím *Draft Charter of Fundamental Rights of the European Union*. 5. 5. 2000, CHARTE 4284/001 CONVENT 28, s. 19.

údajů spíše teoretická.²¹¹ Udělování souhlasu bez prostudování příslušných obchodních podmínek je každodenní internetovou realitou. Naopak představa o účinném uplatňování kontrolních práv subjektů údajů v prostředí významné informační asymetrie, kde navíc často dochází k přesunům dat mezi organizacemi a státními hranicemi,²¹² je od reality odtržená. Dalším přesvědčivým argumentem je problematická aplikovatelnost teorie informačního sebeurčení na vztahy mezi jednotlivcem a státem, zejména v oblasti bezpečnosti a vynucování práva, kde je role souhlasu jako legitimačního důvodu ke zpracování údajů minimální.²¹³ Právo na informační sebeurčení ve své původní podobě tedy příliš nezapadá do systému ochrany osobních údajů podle Úmluvy 108 a unijního sekundárního práva.²¹⁴

Závěr o nepřenositelnosti této teorie je však třeba upřesnit ve dvou směrech. 1) Od roku 1983 bylo právo na informační sebeurčení intenzivně diskutováno v akademické literatuře a postupně se vynořily různé interpretace a modifikace původní teorie. Někteří autoři například upouští od vůdčí role souhlasu subjektu údajů.²¹⁵ 2) Ani po více než třiceti letech neztratila platnost samotná argumentace Spolkového ústavního soudu týkající se dopadů neregulovaného zpracovávání osobních údajů na svobodu rozhodování, rozvoj osobnosti a na demokratický systém obecně. Tato argumentace je přitom dostatečně abstraktní na to, aby mohla být přenositelná pro účely interpretace článku 8 Listiny.

3.2 Opacita vs. transparence

Významný příspěvek do diskuze o koncepci ochrany osobních údajů přinesli De Hert a Gutwirth, kteří formulovali teoretický rámec postihující rozdílnou povahu ochrany soukromí a ochrany osobních údajů.²¹⁶ Podle nich jsou tato dvě základní práva rozdílná, ale komplementární, přičemž plní odlišné funkce v systému demokratického právního státu.²¹⁷ Ochrana soukromí se týká ochrany osobní sféry jednotlivce před vnějšími zásahy, resp. stanovuje meze zásahů do osobní autonomie (autoři v tomto

²¹¹ KOOPS, Bert-Jaap. The trouble with European data protection law. *International Data Privacy Law*. 2014, vol. 4, no. 4, 250–261, s. 251–253. Srov. také ZANFIR („Forgetting About Consent“), op. cit. 197, s. 242–244; ROUVROY a POULLET, op. cit. 198, s. 72–74.

²¹² DE HERT a GUTWIRTH („Making sense of privacy and data protection“), op. cit. 19, s. 161.

²¹³ KOOPS, op. cit. 211, s. 253.

²¹⁴ HUSTINX, op. cit. 59, s. 8; KRANENBORG, op. cit. 31, s. 229. Cf. PURTOVA, op. cit. 38, s. 21.

²¹⁵ Srov. např. ALBERS, op. cit. 194, s. 219, pozn. č. 26; LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 589–592.

²¹⁶ DE HERT a GUTWIRTH („Opacity and transparency“), op. cit. 100.

²¹⁷ Tamtéž, s. 63; GUTWIRTH, Serge et al. Preface. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, ix–xvi, s. x.

smyslu hovoří o „opacity tools“). Tato ochrana je založena na zakazujících opatřeních, která zaručují nedotknutelnost soukromé sféry jednotlivce, s případnými odůvodněnými výjimkami. Naopak ochrana osobních údajů je primárně²¹⁸ založena na zásadách transparency a odpovědnosti zpracovatele osobních údajů, které umožňují kontrolu tohoto zpracovávání dotčenými jednotlivci, státem a orgány dozoru („transparency tools“).²¹⁹ Zatímco „opacity tools“ „jsou výrazem normativních rozhodnutí vymezujících limity moci“, „transparency tools“ regulují samotný výkon této moci v rámci takto předem vymezených limitů.²²⁰

De Hert a Gutwirth zdůrazňují, že subjekt údajů není vlastníkem údajů, které se jej týkají,²²¹ a v mnoha případech nemůže zpracování těchto údajů zabránit. Ochrana osobních údajů má pragmatickou povahu; vychází z předpokladu, že soukromé i veřejné subjekty potřebují osobní údaje zpracovávat a že tato potřeba je mnohdy společensky odůvodněná.²²² Východiskem této teorie tedy je, že zpracování osobních údajů je ze zásady povoleno. Autoři dovozují, že ochrana osobních údajů nemá prohibitivní charakter; příslušná pravidla nezakazují zpracování, ale regulují dovolené způsoby zpracování.²²³ Hlavním účelem ochrany je přitom poskytnout zvláštní *procedurální záruky* s cílem realizovat odpovědnost zpracovatelů a poskytnout subjektům údajů možnost bránit se proti některým nezákonným praktikám při zpracovávání osobních údajů.²²⁴

Jelikož tato teorie ukazuje, že ochrana osobních údajů a ochrana soukromí mají každá odlišnou výchozí logiku, jsou závěry teorie velmi užitečné při koncipování práva na ochranu osobních údajů jako autonomního základního práva. Je také třeba zdůraznit závěr autorů ohledně *procedurální* a *pragmatické* povahy ochrany osobních údajů, na který bude navázáno ve zbytku této kapitoly. Z hlediska tématu této kapitoly lze doplnit, že tato teorie je jednoduše přenositelná na článek 8 Listiny. Druhý odstavec článku 8 lze chápat jako výraz inherentně *procedurální* povahy tohoto základního práva a také jako vyjádření požadavku na *individuální* kontrolu zpracování a odpovědnost

²¹⁸ Jako výjimky autoři uvádí tři oblasti unijní regulace zpracování osobních údajů, které využívají „opacity tools“: zpřísněný režim ochrany citlivých údajů, zákaz automatizovaných rozhodnutí a částečně i princip účelovosti: srov. tamtéž, s. 78–80.

²¹⁹ GUTWIRTH et al. Preface, op. cit. 217, s. x.

²²⁰ DE HERT a GUTWIRTH („Opacity and transparency“), op. cit. 100, s. 70 (překlad autora).

²²¹ Existují i pokusy o „komoditizaci“ osobních údajů v rámci tzv. „property rights doctrines“, ale ty jsou povětšinou kritizovány: srov. BYGRAVE, op. cit. 13, s. 120–122; ALBERS, op. cit. 194, s. 225; FERRETTI, op. cit. 15, s. 848–849; ROUVROY a POULLET, op. cit. 198, s. 50.

²²² DE HERT a GUTWIRTH („Opacity and transparency“), op. cit. 100, s. 77.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

zpracovatele. Procedurální charakter a požadavek *generální* kontroly zpracování osobních údajů charakterizují i třetí odstavec článku 8 Listiny.

3.3 Účel a povaha ochrany osobních údajů a článku 8 Listiny

V literatuře panuje široká shoda na tom, že smyslem unijní ochrany osobních údajů je stanovení souboru požadavků a záruk, kterým musí podléhat veškeré zpracovávání osobních údajů. Účelem není chránit osobu proti zpracování údajů jako takovému, ale proti zpracování neoprávněnému, které neodpovídá stanoveným principům.²²⁵ K naplnění tohoto účelu dopomáhají záruky ve formě kontrolních a participačních práv subjektů údajů. Potřeba vymezit tyto principy a záruky přitom vychází z přesvědčení, že neregulované, netransparentní a nekontrolované automatizované zpracovávání osobních údajů má zásadní dopad na práva, svobody a zájmy osob, a šířeji na fungování demokratické společnosti.

V kontextu takto vymezeného účelu ochrany osobních údajů v unijním právu je třeba interpretovat článek 8 Listiny. Základní právo na ochranu osobních údajů tedy v první řadě zaručuje každému právo na to, aby údaje, které se jej týkají, byly zpracovány v souladu s ústavními principy a zárukami vymezenými v tomto ustanovení. Každý má právo na to, aby údaje, které se jej týkají, byly zpracovány „*korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu*“.²²⁶ V tomto pojetí tedy základní právo v článku 8 není porušeno pokaždé, když jsou zpracovány osobní údaje. K jeho zasažení dojde pouze tehdy, pokud je porušen některý z výše vypočtených principů a záruk.²²⁷

Uvedené pojetí je plně v souladu s legislativní strukturou článku 8 Listiny. Toto ustanovení je totiž třeba chápat jako jeden normativní celek, jehož tři odstavce v souhrnu zakotvují základní právo na ochranu osobních údajů. Odmítnout je naopak třeba pojetí, podle něhož je právo na ochranu osobních údajů zakotveno v prvním odstavci článku 8 Listiny a druhý a třetí odstavec potom stanovují podmínky pro

²²⁵ TZANOU („Is Data Protection the Same as Privacy?“), op. cit. 104, s. 26; ZANFIR („Forgetting About Consent“), op. cit. 197, s. 245; FERRETTI, op. cit. 15, s. 849; HUSTINX, op. cit. 21, s. 62; DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 3. Tento systém někteří autoři označují jako „checks and balances“: srov. KRANENBORG, op. cit. 31, s. 229.

²²⁶ Čl. 8 odst. 2 Listiny.

²²⁷ HUSTINX, op. cit. 59, s. 18 a 24.

ospravedlněná omezení tohoto práva.²²⁸ Pro celistvé pojetí článku 8 Listiny hovoří několik argumentů. Nejprve je třeba zmínit, že toto ustanovení bylo původně navrženo jako souvislý text a k rozdělení na odstavce došlo až později.²²⁹ Členění na odstavce je tedy spíše záležitostí legislativní techniky a nelze mu přičítat hlubší věcný význam. Dále je třeba připomenout obecnou strukturu Listiny, která obsahuje obecné horizontální ustanovení o podmínkách omezení základních práv v článku 52 odst. 1, a nikoliv zvlášť u jednotlivých základních práv, jak je tomu v EÚLP. Článek 52 odst. 1 tedy stanoví podmínky pro omezení některého z principů či záruk zakotvených v článku 8.²³⁰ A konečně, pouze celistvé pojetí umožňuje naplnit obecný účel práva na ochranu osobních údajů, jak byl vymezen výše. Toto základní právo je tedy sice formálně deklarováno v prvním odstavci článku 8 Listiny, ale jeho obsah je vyjádřen prostřednictvím požadavků vymezených v druhém a třetím odstavci tohoto ustanovení.²³¹

Tyto závěry je třeba konfrontovat s některými spornými tvrzeními v judikatuře SDEU. Ve výše rozebraném rozsudku ve věci *Digital Rights Ireland* Soudní dvůr tvrdil, že každé zpracování osobních údajů je zásahem do práva v článku 8; podle Soudního dvora směrnice o uchování údajů představovala „zásah do základního práva na ochranu osobních údajů zaručeného článkem 8 Listiny, neboť uprav[ovala] zpracovávání osobních údajů“.²³² V některých svých rozhodnutích se dále SDEU přiklonil k pojetí, podle něhož je základní právo na ochranu osobních údajů zakotveno v prvním odstavci článku 8 a podmínky ospravedlněného omezení tohoto práva vyplývají z druhého odstavce tohoto ustanovení. Například ve věci *Schecke a Eifert* Soudní dvůr tvrdil, že první odstavec zakotvuje právo na ochranu osobních údajů, které ale není absolutní, přičemž druhý odstavec „umožňuje zpracovávání osobních údajů, jsou-li splněny určité podmínky“.²³³ Ve světle závěrů uvedených výše nemohou tato

²²⁸ Blíže k těmto dvěma možným interpretacím legislativní struktury čl. 8 srov. GONZÁLEZ FUSTER a GUTWIRTH, op. cit. 47, s. 532–533; GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 203–204 a 261.

²²⁹ CANNATACI a MIFSUD BONNICI, op. cit. 16, s. 10. Není bez zajímavosti, že někteří autoři dokonce citují znění čl. 8 bez příslušného rozdělení na odstavce: srov. DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 7; FABBRINI, Federico. Human Rights in the Digital Age: The European Court of Justice Ruling in the Data Retention Case and Its Lessons for Privacy and Surveillance in the United States. *Harvard Human Rights Journal*. 2015, vol. 28, no. 1, 65–95, s. 70.

²³⁰ HUSTINX, op. cit. 59, s. 18. K příkladům možných ospravedlnitelných omezení srov. KOKOTT a SOBOTTA, op. cit. 51, s. 226.

²³¹ Srov. GONZÁLEZ FUSTER a GUTWIRTH, op. cit. 47, s. 533.

²³² *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, bod 36. Srov. také Opinion of Advocate General Bot in *Schrems*, op. cit. 4, bod 170. Srov. ale dřívější rozsudek ve věci *Deutsche Telekom*, op. cit. 72, bod 66, který nasvědčuje správné koncepci: GONZÁLEZ FUSTER a GELLERT, op. cit. 92, s. 78.

²³³ Srov. *Schecke a Eifert*, op. cit. 131, body 47–49. K tomuto srov. GONZÁLEZ FUSTER a GELLERT, op. cit. 92, s. 77–78. Obdobně v rozsudku ve věci *ASNEF a FECEMD*, op. cit. 141, SDEU uvedl, že základní právo na ochranu osobních údajů je stanoveno v prvním odstavci čl. 8 Listiny. Podle Soudního dvora

tvrzení Soudního dvora obstát. Takový přístup by znamenal nepřípustné vnesení cizího prvku do unijního právního rámce ochrany osobních údajů fungujícího na základě výše vymezených zásad. Je třeba připomenout, že hlavním obsahovým zdrojem článku 8 Listiny je směrnice 95/46, a proto nelze připustit výklad negující její povahu a účel.²³⁴ Odklon Soudního dvora od povahy a účelu unijní ochrany osobních údajů je nepřípustný tím spíše, že není podpořen žádnou argumentací, natož argumentací přesvědčivou. Změna judikatury ve směru výše uvedené argumentace je tedy nezbytná.

3.4 Hodnoty sledované článkem 8 Listiny

Bylo již uvedeno, že principy a záruky zabudované v systému ochrany osobních údajů reagují na přesvědčení, že neregulované, netransparentní a nekontrolované automatizované zpracovávání osobních údajů má zásadní dopad na práva, svobody a zájmy osob, a širěji na fungování demokratické společnosti. Z takového myšlenkového schématu lze snadno nabýt dojmu, že má ochrana osobních údajů, a potažmo článek 8 Listiny, čistě instrumentální povahu a že sama o sobě přímo nesleduje žádné hodnoty. Tak například podle jednoho autora ochrana osobních údajů

„přímo nereprezentuje žádnou hodnotu nebo zájem per se, ale stanoví postupy a metody za účelem prosazování hodnot, které jsou součástí jiných práv, např. práva na soukromí, identitu, svobodu informací, bezpečnost, náboženské svobody, atd.“²³⁵

S tímto pojetím se ale nelze ztotožnit. Autonomní základní právo zakotvené na nejvyšší úrovni unijního právního řádu nelze obsahově vyprázdnit tím, že bude označeno pouze za nástroj k prosazování hodnot chráněných jinými základními právy. Zahrnutí

„[z] článku 8 odst. 2 a čl. 52 odst. 1 Listiny nicméně vyplývá, že za určitých podmínek lze uvedené právo omezit“ (bod 42). Slabší náznak v obdobném směru lze nalézt i v rozsudku ve věci *Deutsche Telekom*, op. cit. 72, body 49–52.

²³⁴ K podobné kritice srov. TRACOL, Xavier. Legislative genesis and judicial death of a directive: The European Court of Justice invalidated the data retention directive (2006/24/EC) thereby creating a sustained period of legal uncertainty about the validity of national laws which enacted it. *Computer Law and Security Review*. 2014, vol. 30, no. 6, 736–746, s. 743; LYNSKEY („Data Retention“), op. cit. 101, s. 1809.

²³⁵ GOMES DE ANDRADE, Norberto Nuno. Oblivion: The Right to Be Different ... from Oneself: Reproposing the Right to Be Forgotten. *Revista de Internet, Derecho y Política*. 2012, no. 13, 122–137, s. 125 (překlad autora). Srov. také ROUVROY a POULLET, op. cit. 198, s. 50. Gellert chápe ochranu osobních údajů jako právní rámec pro regulaci rizik pro ochranu soukromí a jiných základních práv: GELLERT, Raphaël. Data protection: A risk regulation? Between the risk management of everything and the precautionary alternative. *International Data Privacy Law*. 2015, vol. 5, no. 1, 3–19.

základního práva v Listině s sebou nutně nese přiznání určitého „*morálního statusu*“²³⁶ tomuto právu. Jak bude navíc objasněno níže, ochrana osobních údajů sleduje velmi širokou škálu zájmů a hodnot, z nichž zdaleka ne všechny jsou zároveň samostatně chráněny prostřednictvím jiných základních práv. Pokud porušením principů nebo záruk ochrany osobních údajů dojde k zásahu do určitých hodnot či zájmů, je třeba dojít k závěru, že tyto hodnoty a zájmy jsou těmito principy a zárukami *přímo* chráněny.

Při vymezování těchto hodnot je třeba mít na zřeteli skutečnost, že automatizované zpracování osobních údajů je spjato s širokou škálou sociálních činností při interakci osoby s orgány veřejné moci a jinými osobami. Neregulované, netransparentní a nekontrolované zpracování osobních údajů by tedy mělo dopady na různá práva a zájmy osob v různých společenských kontextech. Citelnost těchto dopadů přitom narůstá úměrně ke zvyšující se užítkovosti osobních údajů v důsledku technologického vývoje. Z těchto důvodů se ztotožňují s názorem, že ochrana osobních údajů je ve skutečnosti ochranou široké škály hodnot a zájmů.²³⁷

Pokus o vyčerpávající kategorizaci či dokonce hierarchizaci těchto hodnot a zájmů není v možnostech této práce. K lepšímu pochopení stačí uvést, že chráněné zájmy a hodnoty vykazují různou míru individualizace. Zpracování osobních údajů může mít dopady na práva a zájmy konkrétní osoby, a to v souvislosti s konkrétním případem zpracování osobních údajů nebo na základě pocitů a představ osoby o tom, že je pod neustálým dohledem (tj. individualizované negativní dopady zpracování). Kromě toho ale má neregulované, netransparentní a nekontrolované zpracování osobních údajů negativní dopady na fungování celé společnosti, pokud jsou lidé vystaveni (nebo mají pocit, že jsou vystaveni) neustálé kontrole, sledování, profilování a diskriminaci²³⁸ (tj. méně individualizované negativní dopady zpracování). Jednotlivé faktické situace spadající do působnosti pravidel na ochranu osobních údajů a jednotlivá pravidla

²³⁶ GONÇALVES, Maria Eduarda a Inês Andrade JESUS. Security policies and the weakening of personal data protection in the European Union. *Computer Law and Security Review*. 2013, vol. 29, no. 3, 255–263, s. 262 (překlad autora).

²³⁷ Srov. DE HERT a GUTWIRTH („Constitutionalisation“), op. cit. 44, s. 5 a 44; ALBERS, op. cit. 194, s. 229. Srov. také důvodovou zprávu k Úmluvě 108, podle které „*unfettered exercise of the freedom to process information may, under certain conditions, adversely affect the enjoyment of other fundamental rights (for example privacy, non-discrimination, fair trial) or other legitimate personal interests (for example employment, consumer credit)*“: Explanatory Report to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS 108, bod 25.

²³⁸ FERRETTI, op. cit. 15, s. 849. Potřebu širšího, ne pouze individualizovaného, pojetí pregnantně vyjadřuje ALBERS, op. cit. 194, s. 229: „*The interests which data protection is to safeguard cannot be grasped using an individualistic perspective; a multidimensional understanding of fundamental rights is required...*“ (s. 225); „*in place of legally protected goods conceived of in an individualistic way, it is about individual legal positions in sociality, or, in other words: the individual's social positions to be protected by fundamental rights*“.

právního rámce na ochranu osobních údajů nejsou nutně spjata se všemi níže uvedenými hodnotami, resp. nejsou s každou z těchto hodnot spjata ve stejné míře.

Jednou z hlavních hodnot, která je zajišťována pravidly pro zpracování osobních údajů, je soukromí osoby.²³⁹ Zpracování osobních údajů v mnoha, ale nikoliv ve všech, případech poskytuje vhled do soukromého života subjektu údajů. Smyslem ochrany osobních údajů je přitom stanovit takové principy a záruky, aby nedocházelo zpracováním osobních údajů k případným zásahům do soukromí, resp. aby rozsah tohoto zásahu byl minimální. Tak například požadavek, aby byly údaje zpracovány pouze v míře nezbytné pro dosažení účelu shromažďování,²⁴⁰ je mimo jiné zárukou proti nepřiměřenému „olupování osoby o její soukromí“.²⁴¹ Soukromí v tomto kontextu chápu dle klasického pojetí Gavisonové ve smyslu „omezení přístupu“ ostatních lidí k určité osobě.²⁴² Je třeba přiznat, že pojem soukromí je předmětem dlouhodobé a stále neuzavřené akademické debaty.²⁴³ Smyslem této kapitoly ovšem není poskytnout přehled o pluralitě definic soukromí, ale poukázat na pluralitu hodnot prosazovaných prostřednictvím ochrany osobních údajů, přičemž ochrana soukromí je pouze jednou z těchto hodnot. Lze ale konstatovat, že tato ochrana bývá často spojována s ochranou dalších abstraktnějších hodnot, jako jsou autonomie, lidská důstojnost, individualita, seberealizace apod.²⁴⁴

Ochrana osobních údajů také usiluje o zamezení případům diskriminace, ke které může na základě zpracování osobních údajů docházet.²⁴⁵ Tak například sběr a uchování některých citlivých údajů týkajících se náboženského nebo politického smýšlení osoby nebo příslušnosti k rasové či etnické skupině mohou vést k výskytu případů zakázané diskriminace. Proto je zpracování citlivých údajů podrobena zvláštnímu, přísnějšímu režimu.²⁴⁶ Rovněž jsou stanovena pravidla pro snížení rizika diskriminace osob na základě domněnek a profilů vytvářených výlučně pomocí počítačových algoritmů.

²³⁹ Srov. BYGRAVE, op. cit. 13, s. 125–133, podle něhož „[t]he notions of privacy and, to a lesser extent, integrity figure centrally in the most popular conceptualisations of the data protection interests of data subjects. According to these conceptualisations, one - if not the - major aim of data protection laws is to safeguard the privacy and/or integrity of data subjects“ (s. 125).

²⁴⁰ Srov. čl. 6 odst. 1 písm. c) směrnice 95/46.

²⁴¹ Toto slovní spojení používají Morávek a Burian: srov. MORÁVEK a BURIAN, op. cit. 62, s. 24.

²⁴² GAVISON, Ruth. Privacy and the Limits of Law. *Yale Law Journal*. 1980, vol. 89, no. 3, 421–471, s. 428–440. Podle Gavisonové má soukromí tři složky: „information known about an individual“, „attention paid to an individual“ a „physical access to an individual“.

²⁴³ Srov. BYGRAVE, op. cit. 13, s. 128–129.

²⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 133–135.

²⁴⁵ Srov. TZANOU, Maria. Data protection as a fundamental right next to privacy? ‘Reconstructing’ a not so new right. *International Data Privacy Law*. 2013, vol. 3, no. 2, 88–99, s. 91–92.

²⁴⁶ Čl. 8 směrnice 95/46.

Každá osoba tak má za určitých podmínek právo na to, aby o ní nebylo rozhodnuto výlučně na základě automatizovaného zpracování údajů určeného k hodnocení určitých rysů její osobnosti.²⁴⁷ Právo na ochranu osobních údajů tedy vlastně poskytuje záruky proti systematizované a institucionalizované diskriminaci prováděné pomocí pokročilých informačních technologií.

Neregulované, netransparentní a nekontrolované zpracování osobních údajů má dopady na mnohá další práva a oprávněné zájmy osob. Tak například nepřesné či účelově prezentované osobní údaje mohou vést k poškození dobrého jména osoby.²⁴⁸ Chybné, nepřesné nebo neoprávněně získané či použité údaje mohou mít negativní dopad i na majetkové zájmy osoby, například v zaměstnaneckém kontextu či při rozhodování o poskytnutí spotřebitelského úvěru.²⁴⁹ Některá pravidla o důvěrnosti a bezpečnosti zpracování osobních údajů dále směřují k zabránění krádeží identity,²⁵⁰ které mohou mít dopad v podstatě na kterýkoliv aspekt lidského života.

V širším kontextu je sledovanou hodnotou také omezování informační a mocenské asymetrie, která je charakteristická pro vztahy mezi subjektem údajů a správcem, resp. zpracovatelem údajů.²⁵¹ Jak uvádí Lynskeyová, tato asymetrie často znemožňuje osobám učinit informované rozhodnutí o poskytnutí svých osobních údajů, protože nedokáží zhodnotit potenciální škodlivost případného zpracování.²⁵² Podle této autorky informační asymetrie také ztěžují subjektům údajů efektivní uplatnění jejich kontrolních a participačních práv a rovněž významně snižují vyjednávací sílu subjektů údajů.²⁵³ Zpracováním osobních údajů nepochybně může docházet k posilování již existujících informačních asymetrií mezi tržními subjekty, ale i k prohlubování mocenské nerovnosti mezi jednotlivcem a státem.

V nejabstraktnějším kontextu má neregulované, netransparentní a nekontrolované zpracování osobních údajů negativní dopad na svobodu rozhodování osob, tedy na jejich autonomii. Tento aspekt je obvykle v literatuře prezentován následujícím způsobem: lidé mají povědomí o tom, že informace o nich jsou systematicky sbírány a využívány mnoha soukromými i veřejnými subjekty; nemají ale

²⁴⁷ Čl. 15 směrnice.

²⁴⁸ Srov. MORÁVEK a BURIAN, op. cit. 62, s. 24.

²⁴⁹ Tamtéž; Explanatory Report to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS 108, bod 25.

²⁵⁰ K tomuto hodnotovému zakotvení srov. LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 589.

²⁵¹ Srov. TZANOOU („Data protection as a fundamental right“), op. cit. 245, s. 91.

²⁵² LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 592–593.

²⁵³ Tamtéž, s. 593.

jistotu o množství, povaze, pravdivosti a způsobu využívání těchto informací.²⁵⁴ Nemají jistotu o tom, jak jsou tyto informace předávány mezi komerčními subjekty, jak jsou porovnávány a analyzovány, jak je na jejich základě rozhodováno a jakým způsobem jsou informace využívány k ovlivňování tržního chování osob, a to zejména v prostředí internetu, který nabízí bezprecedentní a často skryté možnosti sledování a profilace.²⁵⁵ Toto povědomí a nejistota vyvolávají na straně subjektů údajů frustraci a pocit bezmocnosti vůči zpracovatelům údajů a zároveň ovlivňují, vědomě či nevědomě, rozhodování a chování těchto subjektů v ekonomických, politických a sociálních vztazích.²⁵⁶ Jak uvedl německý Spolkový ústavní soud již v roce 1983, pokud si lidé připadají pod neustálým dohledem, budou měnit své veřejné, resp. společenské chování, a to i vzhledem k výše popsané mocenské asymetrii.²⁵⁷ Povědomí a nejistota spojené se zpracováním osobních údajů navíc mohou brzdit osobní rozvoj osob a odrazovat je od uplatňování jejich demokratických práv a svobod, například svobody slova či politických práv.²⁵⁸ Ochrana osobních údajů tedy sleduje i méně individualizované hodnoty: zajištění řádného fungování demokratické společnosti založené na pluralismu, obnovu důvěry občanů ve veřejné instituce a zajištění efektivní účasti občanů na politickém a společenském životě.²⁵⁹

Lze uzavřít, že pokud zpracování osobních údajů spadající do působnosti článku 8 Listiny může mít dopad na hodnoty uvedené výše, je třeba tyto hodnoty považovat za ideové jádro základního práva na ochranu osobních údajů. Na podporu tohoto tvrzení lze uvést, že tyto hodnoty z velké části korespondují s článkem 2 SEU, podle něhož je Unie založena mimo jiné na hodnotách lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti a dodržování lidských práv, a to ve společnosti charakterizované pluralismem,

²⁵⁴ Srov. POULLET, Yves. Data protection legislation: What is at stake for our society and democracy? *Computer Law and Security Review*. 2009, vol. 25, no. 3, 211–226, s. 211–212; LYNSKEY, tamtéž, s. 593.

²⁵⁵ K tzv. „on-line tracking“ srov. SKOUMA, Georgia a Laura LÉONARD. On-line Behavioral Tracking: What May Change After the Legal Reform on Personal Data Protection. In: GUTWIRTH, Serge, Ronald LEENES a Paul DE HERT (eds). *Reforming European Data Protection Law*. Heidelberg: Springer, 2015, 35–60.

²⁵⁶ TZANOU („Is Data Protection the Same as Privacy?“), op. cit. 104, s. 31. Pocit bezbrannosti a dehumanizace rozhodování sociálních aktérů bývá připodobňován k atmosféře Kafkova Procesu, kde byrokracie využívá informace při rozhodování o lidech, aniž tito lidé mají představu o záměrech byrokracie a o důvodech a způsobech používání předmětných informací: srov. SOLOVE, Daniel J. Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors for Information Privacy. *Stanford Law Review*. 2001, vol. 53, no. 6, 1394–1462, s. 1419–1430; SOLOVE, Daniel J. “I’ve Got Nothing to Hide” and Other Misunderstandings of Privacy. *San Diego Law Review*. 2007, vol. 44, no. 4, 745–772, s. 756–757.

²⁵⁷ Srov. kapitulu 3.1. Srov. také náznak podobného uvažování v rozsudku SDEU ve věci *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, bod 37; SPINA, op. cit. 173, s. 251.

²⁵⁸ Tento účinek se v anglické literatuře označuje jako tzv. „chilling effect“: TZANOU („Is Data Protection the Same as Privacy?“), op. cit. 104, s. 31. Srov. také LYNSKEY („Deconstructing“), op. cit. 43, s. 587 a 589–590.

²⁵⁹ BYGRAVE, op. cit. 13, s. 135–136; FERRETTI, op. cit. 15, s. 849; MIFSUD BONNICI, op. cit. 95, s. 134 (Mifsud Bonnici hovoří o „societal functions“ práva na ochranu osobních údajů).

nepřípustností diskriminace a tolerancí. Kromě toho tyto hodnoty „prozařují“ celým systémem Listiny základních práv EU.²⁶⁰ Prosazování těchto „ústavních“ hodnot tedy vyžaduje, aby z nich bylo vycházeno při interpretaci a aplikaci pravidel ochrany osobních údajů a potažmo při interpretaci a aplikaci článku 8 Listiny. Výše uvedený nástin chráněných hodnot sice není, a ani nemá ambici být, vyčerpávající, ale umožňuje učinit několik závěrů, které by měly sloužit jako východiska při odstraňování současných deficitů v judikatuře Soudního dvora ohledně článku 8 Listiny. Základní právo na ochranu osobních údajů zakotvené v článku 8 je inherentně spjato s prosazováním široké škály hodnot. Tato hodnotová pluralita potvrzuje nutnost konceptualizovat právo na ochranu osobních údajů odlišně a nezávisle na právu na ochranu soukromí zakotveném v článku 7 Listiny. Pevné hodnotové ukotvení umožňuje, aby byl článek 8 Listiny autonomním zdrojem základněprávních standardů a aby byl interpretován a aplikován relativně nezávisle na jiných ustanoveních Listiny. Pevné hodnotové ukotvení je tudíž předpokladem pro uskutečnění ústavní transformace zamýšlené článkem 8 Listiny.

²⁶⁰ Srov. preambuli Listiny a jednotlivá ustanovení, která poskytují samostatnou garanci výše uvedeným hodnotám.

4 OBSAH ZÁKLADNÍHO PRÁVA NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ A SOUVISEJÍCÍ OTÁZKY

Vzhledem k výše popsaným deficitům v judikatuře Soudního dvora neexistuje autoritativní odpověď na otázku, jaký je autonomní, na sekundární legislativě nezávislý obsah základního práva na ochranu osobních údajů zakotveného v článku 8 Listiny. Nejasnosti ohledně povahy a účelu tohoto základního práva logicky vedou k nejasnostem ohledně vlastního obsahu tohoto práva, tedy ohledně konkrétních základněprávních standardů zakotvených v článku 8 Listiny. Bez odpovědi na tuto otázku ovšem článek 8 Listiny nemůže efektivně garantovat základní právo na ochranu osobních údajů, a tedy uskutečnit ústavní transformaci zamýšlenou tímto ustanovením. Smyslem této kapitoly je podat přehled některých výkladových otázek, které bude třeba vyjasnit při vymezení vlastního normativního obsahu tohoto ustanovení. Východiskem budou poznatky o smyslu a účelu článku 8 vyplývající z předchozí kapitoly. Zejména bude vycházeno z pojetí, že základní právo na ochranu osobních údajů není dotčeno pokaždé, když dojde ke zpracování osobních údajů. K jeho zasažení dochází pouze tehdy, pokud je porušen některý z principů a záruk zakotvených v odstavcích 2 a 3 článku 8 Listiny. Na úvod je ještě třeba dodat, že vzhledem k omezenému prostoru i k judikатурním nedostatkům bude mít tato kapitola spíše otevřenou a diskuzní povahu.

4.1 Principy a záruky zakotvené v druhém odstavci článku 8 Listiny

Podle první věty článku 8 odst. 2 Listiny musí být osobní údaje „zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem“. Jedná se o obecné vyjádření principu korektního zpracování („fair processing“), principu účelového omezení a principu právního základu pro zpracování osobních údajů. Druhá věta tohoto ustanovení stanoví, že „[k]aždý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu“, tedy základní participační a kontrolní záruky subjektu údajů. Tyto principy a záruky jsou konkretizovány ve směrnici 95/46. Tak například souhlas dotčené osoby není podle směrnice sám o sobě dostačujícím právním důvodem pro oprávněné zpracování údajů. Souhlas totiž musí

být udělen nezpochybnitelně²⁶¹ a musí být svobodný, konkrétní a informovaný.²⁶² Zjednodušeně řečeno, subjekt údajů musí být předem jasně informován o tom, k čemu dává souhlas, a souhlas se musí týkat konkrétního případu zpracování osobních údajů.²⁶³ Souhlas nebude považován za svobodný například v situaci, kdy subjekt údajů nemá skutečnou volbu v důsledku svého nerovného postavení vůči zaměstnavateli.²⁶⁴ Podmínky, které musí souhlas dle směrnice 95/46 splňovat, byly a jsou předmětem intenzivní a spíše restriktivní interpretace.²⁶⁵ Naskýtá se tedy otázka, jakým způsobem interpretovat požadavek souhlasu dotčené osoby zakotvený v článku 8 Listiny. Je zřejmé, že souhlas sám o sobě nelze považovat za dostatečný, Listinou aprobovaný právní důvod pro zpracování osobních údajů. Které z podmínek plynoucích ze směrnice pro udělení souhlasu jsou tedy zároveň podmínkami normativně obsaženými v článku 8 Listiny? Které z těchto podmínek jsou pojmovou součástí právního institutu souhlasu z hlediska základního práva na ochranu osobních údajů? Jsou obsahem článku 8 Listiny i požadavky či podmínky pro odvolání souhlasu? Jak vidno, tyto otázky vyvolávají výkladové potíže, které se pochopitelně týkají nejen výkladu pojmu „souhlas“, ale i výkladu všech ostatních obsahových prvků výslovně zmíněných v článku 8 Listiny. Některé z těchto prvků, například princip korektního zpracování,²⁶⁶ jsou navíc bez odpovídajícího výkladu v podstatě nicneříkající.

Tyto výkladové potíže koneckonců plynou z již zmíněné souběžné a vnitřně konfliktní role směrnice 95/46 jako *zdroje a provedení* základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny. Lze připomenout problematické tvrzení ve Vysvětlení, že směrnice 95/46 „*obsahuj[e] podmínky a omezení pro výkon práv na ochranu osobních údajů*“. Ve světle výše rozebraného účelu a hodnotového zakotvení článku 8 je ovšem třeba zdůraznit, že pokud má být toto ustanovení autonomním zdrojem základněprávních standardů, nemůže být jeho obsah libovolně podmiňován

²⁶¹ Čl. 7 písm. a) směrnice (angl. „unambiguously“, fr. „indubitablement“).

²⁶² Čl. 2 písm. h) směrnice. Podle českého znění směrnice se má jednat o „*jakýkoli svobodný, výslovný a vědomý projev vůle*“, ale tento překlad je oproti anglické a francouzské jazykové verzi směrnice značně zavádějící (angl. „*any freely given specific and informed indication of his wishes*“, fr. „*toute manifestation de volonté, libre, spécifique et informée*“).

²⁶³ KUNER, op. cit. 77, bod 2.14.

²⁶⁴ Article 29 Data Protection Working Party. Opinion 15/2011 on the definition of consent. 13. 7. 2013, O1197/11/EN WP187, s. 12–13; KUNER, tamtéž, bod 2.16.

²⁶⁵ Srov. např. BORGHI, Maurizio, Federico FERRETTI a Stavroula KARAPAPA. Online data processing consent under EU law: A theoretical framework and empirical evidence from the UK. *International Journal of Law and Information Technology*. 2013, vol. 21, no. 2, 109–153, s. 113–131; KRANENBORG, op. cit. 31, s. 250–251; Article 29 Data Protection Working Party. Opinion 15/2011 on the definition of consent, tamtéž; KUNER, tamtéž, body 2.13–2.18; CAREY, op. cit. 14, s. 82–84.

²⁶⁶ K výkladu tohoto pojmu srov. BYGRAVE, op. cit. 13, s. 58–59; MAXWELL, Winston J. A comparative look at “fair processing” under European and U.S. data protection law. In: CASTETS-RENARD, Céline (ed.). *Quelle protection des données personnelles en Europe?* Bruxelles: Larcier, 2015, 137–154, s. 141.

a omezován v sekundární legislativě. Aby tedy mohl článek 8 Listiny plnit svoji úlohu, tedy být měřítkem respektování základního práva na ochranu osobních údajů orgány Unie a členskými státy, musí být konkretizace principů a zásad článku 8 v nezbytném rozsahu považována za obsahovou součást tohoto ustanovení. Hustinx ale zároveň přesvědčivě varuje před připisováním základněprávního statusu všem normám na poli regulace zpracování osobních údajů.²⁶⁷ Otázkou tedy zůstává, jaký je nezbytný rozsah konstitucionalizace jednotlivých výkladových prvků článku 8. Tato interpretační otázka bude v judikatuře Soudního dvora pravděpodobně řešena případ od případu; tedy za předpokladu, že SDEU začne aplikovat článek 8 Listiny jako autonomní zdroj základněprávních standardů.

Výše popsany výkladový problém zdaleka není pouze akademický. Jak již bylo uvedeno, právní úprava ve směrnici 95/46 nedopadá na oblast bývalého druhého a třetího pilíře. Rámcové rozhodnutí 2008/977 o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech sice obsahuje pravidla obdobná těm obsaženým ve směrnici, ale jeho působnost je omezena pouze na situace s přeshraničním prvkem.²⁶⁸ Je pravda, že navrhovaná směrnice pro oblast policejní a justiční spolupráce v trestních věcech se bude vztahovat i na čistě vnitrostátní situace.²⁶⁹ Přesto ale bude jistá míra fragmentace unijní právní úpravy ochrany osobních údajů, resp. různá úroveň ochrany subjektů údajů, přetrvávat i po přijetí navrhovaného obecného nařízení a směrnice. Některé oblasti unijních aktivit, zejména v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky, zůstanou bez jakékoliv specifické právní úpravy zpracování osobních údajů.²⁷⁰ V tomto kontextu je tedy mimořádně významné, že základní právo na ochranu osobních údajů dle článku 8 Listiny je nutno garantovat při všech činnostech orgánů Unie a ve všech oblastech unijního práva.²⁷¹ Článek 8 tedy zaručuje dodržování základních principů a záruk

²⁶⁷ HUSTINX, Peter. The EU Data Protection Reform: New Fundamental Rights Guarantees, 3rd Annual Symposium, European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna, 10 May 2012, Concluding Remarks, s. 5. Dostupné z: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Publications/SpeechArticle/SA2012> [cit. 18. 1. 2016]. Srov. ale Agentura Evropské unie pro základní práva a Rada Evropy. *Příručka evropského práva v oblasti ochrany údajů*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2015, s. 20–21, kde se poměrně odvážně uvádí: „Listina byla sepsána několik let po směrnici o ochraně údajů, článek 8 Listiny je však nutno chápat tak, že **zahrnuje** [angl. „**embodies**“] dřívější právo EU týkající se ochrany údajů“ (zdůraznění autora).

²⁶⁸ Srov. kapitolu 1.1.

²⁶⁹ Srov. důvodovou zprávu k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováváním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů a o volném pohybu těchto údajů, op. cit. 6, kapitola 1.

²⁷⁰ Srov. HIJMANS a SCIROCCO, op. cit. 33, s. 1497–1499.

²⁷¹ REDING, Viviane. The European data protection framework for the twenty-first century. *International Data Privacy Law*. 2012, vol. 2, no. 3, 119–129, s. 120; KRANENBORG, op. cit. 31, s. 265.

i v případech, kdy je úprava ochrany osobních údajů obsažená v sekundárním právu deficitní nebo zcela absentuje. Nejistota ohledně přesného normativního obsahu článku 8 Listiny tedy může mít zásadní důsledky pro kvalitu ochrany poskytnuté subjektům údajů, zejména pokud je toto ustanovení jediným normativním zdrojem ochrany.

Další rozměr tohoto interpretačního problému se týká plánovaného přijetí obecného nařízení o ochraně osobních údajů, které má nahradit dosluhující směrnici 95/46. Výše bylo vysvětleno, že jednotlivé obsahové prvky článku 8 odst. 2 Listiny musí být konkretizovány na základě úpravy ve směrnici 95/46 a že tato konkretizace musí být v nezbytném rozsahu považována za inherentní obsahovou součást článku 8 odst. 2. Nabízí se tedy otázka, jak z hlediska článku 8 Listiny posoudit situaci, kdy by nově přijatá právní úprava poskytovala nižší úroveň ochrany než dosavadní úprava ve směrnici 95/46.²⁷² Evropská komise na počátku reformní iniciativy deklarovala, že reforma bude ku prospěchu osob zejména tím, že posílí jejich práva týkající se ochrany údajů a jejich důvěru v digitální prostředí.²⁷³ Evropský parlament i Komise přitom v průběhu legislativního procesu několikrát zmínily, že je nutno alespoň zachovat existující úroveň ochrany.²⁷⁴ Proklamované záměry se ovšem nemusí nutně odrazit v samotném obsahu konečné verze nařízení. V červnu roku 2015 Rada EU zveřejnila dokument nazvaný „Obecný přístup k obecnému nařízení o ochraně údajů“, který měl sloužit jako základ pro další vyjednávání v rámci dialogu.²⁷⁵ Některé změny navržené Radou lze přitom považovat za diskutabilní snížení standardu ochrany oproti směrnici 95/46.²⁷⁶ Z důvodu panujících nejasností ohledně normativního obsahu článku 8 Listiny ovšem toto ustanovení zatím nemůže být efektivním právním nástrojem proti snížení standardu ochrany v rámci připravované reformy. Přístup Soudního dvora k interpretaci článku 8 Listiny během přechodného období mezi směrnicí 95/46

²⁷² Tuto otázku pokládá i Hustinx: srov. HUSTINX, op. cit. 59, s. 51.

²⁷³ Evropská Komise. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Ochrana soukromí v propojeném světě Evropský rámec pro ochranu údajů pro 21. století. 25. 1. 2012, COM(2012) 9 final, s. 12.

²⁷⁴ ALBRECHT, Jan Philipp. No EU Data Protection Standard Below the Level of 1995. *European Data Protection Law Review*. 2015, vol. 1, no. 1, 3–4, s. 4. Pro vcelku pozitivní hodnocení nařízení z tohoto pohledu srov. např. BLUME, Peter. Will it be a better world? The proposed EU Data Protection Regulation. *International Data Privacy Law*. 2012, vol. 2, no. 3, 130–136.

²⁷⁵ Op. cit. 279.

²⁷⁶ Na tyto problémy upozorňuje zejména občanská společnost: srov. např. European Digital Rights. Press Release: Privacy and Data Protection under threat from EU Council agreement. 15. 6. 2015. Dostupné z: edri.org/press-release-privacy-and-data-protection-under-threat-from-eu-council-agreement/ [cit. 18. 1. 2016]; HAWKTALK. Council's exceptions from the Data Protection Regulation degrade the privacy protection below Directive 95/46/EC. 3. 8. 2015. Dostupné z: amberhawk.typepad.com/amberhawk/2015/08/councils-exceptions-from-the-data-protection-regulation-degrade-the-privacy-protection-below-directive-9546ec.html [cit. 18. 1. 2016].

a novým obecným nařízením tedy poskytne příležitost pro zhodnocení, zda v zájmu zajištění účinné ochrany základního práva na ochranu osobních údajů SDEU začne aplikovat článek 8 Listiny jako autonomní zdroj základněprávních standardů a vyjasňovat tak normativní obsah tohoto ustanovení. S ohledem na nebezpečí snížení standardu ochrany osobních údajů je totiž odpovědnost Soudního dvora uskutečnit ústavní transformaci zamýšlenou článkem 8 Listiny o to větší. Doprovodným impulzem pro změnu přístupu by mohlo být i úvodní ustanovení navrhovaného obecného nařízení, podle něhož toto nařízení „*chrání základní práva a svobody fyzických osob a zejména jejich právo na ochranu osobních údajů*“.²⁷⁷ V porovnání s odpovídajícím ustanovením ve směrnici 95/46 (podle kterého směrnice zajišťuje „*ochranu základních práv a svobod fyzických osob, zejména jejich soukromí*“²⁷⁸) se zde jedná o reflexi koncepčních změn na úrovni primárního práva a zároveň o výslovné potvrzení autonomního charakteru základního práva na ochranu osobních údajů v sekundárním právu.²⁷⁹

4.2 Požadavek nezávislého dohledu zakotvený v třetím odstavci článku 8 Listiny

Podle článku 8 odst. 3 Listiny na dodržování pravidel zakotvených v předcházejících odstavcích „*dohlíží nezávislý orgán*“. Požadavek nezávislého dohledu je zopakován i v článku 16 odst. 2 SFEU a článku 39 SEU. Tato obsahová složka základního práva na ochranu osobních údajů byla předmětem relativně jednoznačné interpretace ze strany Soudního dvora, a to především v rámci řízení o porušení povinnosti vedených proti Německu, Rakousku a Maďarsku.²⁸⁰ V těchto rozsudcích Soudní dvůr sice vykládá přímo článek 28 odst. 1 směrnice 95/46, podle něhož

²⁷⁷ Čl. 1 odst. 2 návrhu obecného nařízení o ochraně údajů, op. cit. 5 (zdůraznění autora). Srov. obdobně čl. 1 odst. 2 písm. a) návrhu směrnice o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů a o volném pohybu těchto údajů, op. cit. 6.

²⁷⁸ Čl. 1 odst. 1 směrnice 95/46 (zdůraznění autora).

²⁷⁹ Na rozdíl od směrnice také v návrhu došlo k vypuštění odkazů na čl. 8 EÚLP, Úmluvu 108 a ochranu soukromí. Toto formální distancování ochrany osobních údajů od ochrany soukromí bylo podrobena kritice: srov. PURTOVA, op. cit. 38, s. 22; COSTA, Luiz a Yves POULLET. Privacy and the regulation of 2012. *Computer Law and Security Review*. 2012, vol. 28, no. 3, 254–262, s. 255 a 262. Absence jakékoli zmínky ochrany soukromí skutečně vyvolává jisté pochybnosti. Tato absence ale samozřejmě neznamená, že ochrana soukromí není jednou z hodnot chráněných prostřednictvím ochrany osobních údajů (srov. kapitulu 3.4). Dle návrhu Rady EU z června roku 2015 se má v preambuli odkázat mimo jiné na ochranu soukromí: srov. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů) – příprava obecného přístupu, 11. 6. 2015, 2012/0011 (COD), s. 5.

²⁸⁰ C-518/07 *Komise v. Německo*, Sb. rozh. 2010, s. I-1885, ECLI:EU:C:2010:125; C-614/10 *Komise v. Rakousko*, ECLI:EU:C:2012:631; C-288/12 *Komise v. Maďarsko*, ECLI:EU:C:2014:237.

„členský stát pověří jeden nebo několik orgánů veřejné moci... dohledem nad dodržováním předpisů přijatých... na základě této směrnice. Tyto orgány plní úkoly, kterými jsou pověřeny, **zcela nezávisle**“.²⁸¹

Zároveň ale podle Soudního dvora požadavek nezávislého dohledu vyplývá rovněž z článku 8 odst. 3 Listiny a článku 16 odst. 2 SFEU, a proto „[z]řízení nezávislých orgánů dozoru v členských státech... představuje **zásadní prvek ochrany osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů**“.²⁸² Z tohoto důvodu je třeba konkrétní požadavky na nezávislost dohledu v judikatuře SDEU považovat za obsahovou součást článku 8 odst. 3 Listiny.

Soudní dvůr vychází z toho, že požadavek nezávislosti „*má zajistit účinnost a spolehlivost dohledu nad dodržováním předpisů v oblasti ochrany fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů*“.²⁸³ Podle Soudního dvora nezávislost dozorových orgánů „*vylučuje nejen jakýkoliv vliv vykonávaný dozorovanými organizacemi, ale i jakékoliv příkazy nebo jiný přímý či nepřímý vnější vliv, které by mohly ohrozit plnění úkolu*“ těchto orgánů.²⁸⁴ K narušení nezávislého plnění těchto úkolů přitom postačuje i pouhé riziko, že by jiné státní orgány mohly politicky ovlivňovat rozhodnutí orgánů dozoru; tyto orgány a jejich rozhodnutí musí zůstat mimo jakékoliv podezření z podjatosti.²⁸⁵ Například ve věci *Komise v. Rakousko* Soudní dvůr na základě tohoto širokého pojetí nezávislosti shledal, že právní úprava postavení rakouské *Datenschutzkommission* nesplňovala požadavky úplné nezávislosti, pokud byl její člen-tajemník spolkovým úředníkem pod služebním dohledem, její kancelář byla začleněna do struktury spolkového kancléřství a spolkový kancléř měl bezpodmínečné právo na informace ohledně všech aspektů jejího řízení.²⁸⁶ Ve věci *Komise v. Maďarsko* SDEU rozhodl, že požadavek nezávislosti zahrnuje i

²⁸¹ Zdůraznění autora.

²⁸² C-288/12 *Komise v. Maďarsko*, op. cit. 280, body 47–48 (zdůraznění autora); C-614/10 *Komise v. Rakousko*, op. cit. 280, body 36–37. Poprvé SDEU použil spojení „zásadní prvek ochrany osob“ v rozsudku ve věci C-518/07 *Komise v. Německo*, op. cit. 280, ale pouze s poukazem na preambuli směrnice 95/46, nikoliv v návaznosti na čl. 8 odst. 3 Listiny.

²⁸³ C-518/07 *Komise v. Německo*, tamtéž, bod 25.

²⁸⁴ Tamtéž, bod 30.

²⁸⁵ Tamtéž, bod 36. Pro faktické okolnosti věci *Komise v. Německo*, rozbor argumentace a výsledek řízení srov. HÜTTL, Tivadar. The content of ‘complete independence’ contained in the Data Protection Directive. *International Data Privacy Law*. 2012, vol. 2, no. 3, 137–148.

²⁸⁶ C-614/10 *Komise v. Rakousko*, op. cit. 280, bod 66.

*„povinnost respektovat délku mandátu orgánů dozoru až do jeho uplynutí a ukončit jej předčasně jen v souladu s pravidly a zárukami stanovenými použitelnými právními předpisy“.*²⁸⁷

Hrozba předčasného ukončení mandátu bez dodržení stanovených záruk totiž podle SDEU může vést k „určité poslušnosti vůči politickým orgánům“, což je v rozporu s požadavkem nezávislosti.²⁸⁸ Lze shrnout, že požadavek nezávislosti orgánů dozoru je v judikatuře SDEU interpretován široce a třetí odstavec článku 8 Listiny představuje zásadní složku ochrany osob na poli zpracování osobních údajů, která byla navíc předmětem relativně jednoznačné interpretace ze strany Soudního dvora.²⁸⁹

4.3 Ústavní status některých dalších pravidel ochrany osobních údajů?

V kapitole 3.3 bylo uvedeno, že základní právo na ochranu osobních údajů je formálně deklarováno v prvním odstavci článku 8 Listiny a jeho obsah je blíže vymezen v druhém a třetím odstavci stejného ustanovení. Nabízí se ale otázka, zda toto vymezení skutečně postihuje normativní obsah článku 8 Listiny v jeho úplnosti. Několik základních principů (či slovy Soudního dvora „zásadních prvků“) unijní ochrany osobních údajů totiž není v tomto ustanovení výslovně zmíněno, například právo subjektu údajů na informace nebo požadavky na důvěrnost a bezpečnost zpracování.²⁹⁰ Lze se ptát, jestli článek 8 umožňuje Soudnímu dvoru vykládat toto ustanovení široce a povýšit některé výslovně nezmněné, a pod odstavce 2 a 3 implicitně nepodřaditelné, fundamentální principy ochrany osobních údajů do roviny základních práv. Velmi obecná formulace prvního odstavce článku 8, podle něhož má každý „právo na ochranu osobních údajů, které se ho týká“, širokou interpretaci patrně umožňuje.²⁹¹ Navazující otázkou pak je, zda by Soudní dvůr měl k široké interpretaci přistoupit.

²⁸⁷ C-288/12 *Komise v. Maďarsko*, op. cit. 280, bod 55.

²⁸⁸ Tamtéž, bod 54.

²⁸⁹ Čl. 8 odst. 3 Listiny se v judikatuře SDEU objevil i v jiném kontextu. V rozsudku ve věci *Digital Rights Ireland* (op. cit. 3, bod 68) vytkl Soudní dvůr směrnici 2006/24 o uchování údajů, že neukládala povinnost „uchovávat dotčené údaje na území Unie, takže nelze mít za to, že je v plném rozsahu zaručen dohled nezávislého orgánu, který výslovně vyžaduje čl. 8 odst. 3 Listiny, nad dodržováním požadavků ochrany a bezpečnosti, které jsou uvedeny ve dvou předchozích bodech“. Důsledky takového výkladu čl. 8 odst. 3 Listiny vyvolávají mnoho otázek: srov. KUNER, Christopher. *The European Union and the Search for an International Data Protection Framework*. *Groningen Journal of International Law*. 2014, vol. 2, no. 2, 55–71, s. 63.

²⁹⁰ GONZÁLES FUSTER („Emergence“), op. cit. 41, s. 205.

²⁹¹ HUSTINX, op. cit. 59, s. 18 a 51.

Nejprve je třeba uvést, že Soudní dvůr k široké interpretaci v tomto směru již přistoupil ve věci *Digital Rights Ireland*. Jak bylo uvedeno výše,²⁹² podle Soudního dvora směrnice 2006/24 o uchování údajů nezasáhla do *podstaty* základního práva v článku 8 Listiny, protože stanovila pravidla týkající se ochrany a bezpečnosti údajů, podle kterých povinné subjekty musí dodržovat určité zásady ochrany a bezpečnosti údajů, zejména přijetí vhodných opatření proti náhodnému nebo neoprávněnému zničení, náhodné ztrátě či pozměnění údajů.²⁹³ Podle Soudního dvora ale stanovená pravidla nebyla dostatečná:

*„směrnice 2006/24 nestanoví dostatečné záruky k zajištění účinné ochrany uchovávaných údajů proti riziku zneužití ani proti veškerému neoprávněnému přístupu k údajům a jejich protiprávnímu využívání, které vyžaduje článek 8 Listiny“.*²⁹⁴

Soudní dvůr tedy považuje požadavky na bezpečnost a důvěrnost uchovávaných osobních údajů za součást normativního obsahu článku 8 Listiny. Toto ustanovení tedy mimo jiné vyžaduje existenci „jasných a striktních“ pravidel ochrany a bezpečnosti osobních údajů, aby byla zaručena jejich plná integrita a důvěrná povaha, včetně nevratné likvidace údajů po skončení doby jejich uchování.²⁹⁵

Existují velmi dobré důvody, proč by měl Soudní dvůr postupovat stejným způsobem i s ohledem na jiná pravidla unijního rámce ochrany osobních údajů. Součástí článku 8 Listiny by měla být především ta pravidla, která jsou nejužšími spjata s ústavními hodnotami chráněnými tímto ustanovením. Jinými slovy, garanci na úrovni primárního práva vyžadují ta pravidla, jejichž porušení typicky vede k významným a velmi škodlivým zásahům do chráněných hodnot, jak byly vymezeny výše. Ideálním kandidátem na povýšení do ústavní roviny jsou například pravidla pro specifickou, zvýšenou ochranu citlivých údajů. Již bylo zmíněno, že citlivé údaje (tj. údaje odhalující rasový či etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické přesvědčení, odborovou příslušnost, zdraví a sexuální život) nesmí být zpracovány, pokud není současně naplněn jeden ze zvláštních důvodů vypočtených v článku 8 směrnice 95/46, které jsou formulovány přísněji než podmínky zpracování ostatních osobních údajů.²⁹⁶ Rovněž bylo zmíněno, že přísnější úprava je odůvodněna zvýšeným rizikem

²⁹² Srov. kapitolu 2.2.

²⁹³ *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, bod 40.

²⁹⁴ Tamtéž, bod 66 (zdůraznění autora).

²⁹⁵ Tamtéž, body 66–67.

²⁹⁶ Srov. kapitolu 1.5.

diskriminace subjektu údajů při zpracování citlivých údajů.²⁹⁷ Neoprávněné zpracování citlivých údajů často bude vzhledem k jejich povaze představovat vážný zásah do intimní sféry osoby, a tedy lidské důstojnosti. Zvýšená ochrana citlivých údajů v sekundárním právu by tedy měla být reflektována i při vymezení obsahu článku 8 Listiny.

Tato otázka také souvisí s nutností evolutivního výkladu základního práva na ochranu osobních údajů, který je nezbytný vzhledem k dynamickému vývoji technologických možností na poli zpracování osobních údajů. Jak zdůraznil německý Spolkový ústavní soud, nové technologie mohou novými způsoby zasahovat do chráněných hodnot a mohou tak vyvolat potřebu nových právních záruk.²⁹⁸ I z tohoto úhlu pohledu tedy mohou existovat dobré důvody pro širokou interpretaci garancí zaručených prostřednictvím základního práva na ochranu osobních údajů.

Aby byla široká interpretace legitimní a aby byla schopna zaručit efektivní základněprávní ochranu, je ovšem třeba dodržet jeden nezbytný požadavek: interpretace Soudního dvora se musí opírat o jasnou a hodnotově ukotvenou koncepci článku 8 Listiny a musí být vnitřně logická, pečlivě odůvodněná a přesvědčivá. Zde leží hranice mezi nepřijatelným soudním aktivismem a legitimní širokou interpretací.

4.4 Podstata základního práva na ochranu osobních údajů

Důležitou a zatím velmi otevřenou výkladovou otázkou je vymezení *podstaty* základního práva na ochranu osobních údajů, jak o ní hovoří článek 52 odst. 1 Listiny. Podle tohoto ustanovení musí být každé omezení výkonu práv a svobod uznaných Listinou vedle dalších podmínek zejména „*stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod*“. Již bylo uvedeno, že Soudní dvůr se k této otázce vyjádřil ve věci *Digital Rights Ireland*, když za narušení podstaty považoval neexistenci pravidel stanovících zásady ochrany a bezpečnosti údajů, které musí povinné subjekty dodržovat.²⁹⁹ Existující, ale nedostatečná pravidla ovšem již narušením podstaty podle Soudního dvora nejsou.³⁰⁰ Bylo také uvedeno, že toto pojetí nemůže vystihovat

²⁹⁷ Srov. kapitulu 3.4.

²⁹⁸ ROUVROY a POULLET, op. cit. 198, s. 54–55.

²⁹⁹ Srov. kapitulu 2.2.

³⁰⁰ *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, body 40 a 66.

podstatu článku 8 v jeho úplnosti.³⁰¹ Ve věci *Schwarz* se SDEU věcnému posouzení podstaty článku 8 vyhnul úplně a pouze poněkud účelově uvedl:

*„Ze skutečností, které má Soudní dvůr k dispozici, nevyplývá a ostatně nebylo ani tvrzeno, že omezení kladená v projednávané věci na výkon práv přiznaných články 7 a 8 Listiny nerespektují podstatu těchto práv.“*³⁰²

Žádné další objasnění judikatura Soudního dvora neposkytla. Vzhledem k nejasnostem ohledně účelu, obsahu a chráněných hodnot článku 8 Listiny není tato situace překvapivá. Vymezení neporušitelného „tvrdého jádra“ základního práva na ochranu osobních údajů je ovšem naprosto klíčovým předpokladem pro posouzení legitimacy zásahu do tohoto práva a potažmo pro řešení konfliktů mezi právem na ochranu osobních údajů a jinými základními právy.³⁰³ Východiskem pro řešení této interpretační otázky musí být opět hodnoty chráněné prostřednictvím článku 8 Listiny. Tak například ochrana před zpracováním některých citlivých údajů by měla tvořit součást neporušitelného jádra práva na ochranu osobních údajů, a to z důvodů vymezených výše.³⁰⁴ V judikatuře SDEU lze nalézt podporu pro tvrzení, že také požadavek nezávislého dohledu představuje součást podstaty článku 8 Listiny.³⁰⁵ Nezbývá než apelovat, aby Soudní dvůr k této otázce zaujal jednoznačnější stanovisko.

4.5 Přímý účinek článku 8 Listiny

Přestože hlavním předmětem této kapitoly je rozbor obsahu článku 8 Listiny, je v zájmu úplnosti vhodné věnovat pozornost i otázce přímého účinku tohoto ustanovení. Je třeba předeslat, že otázka přímého účinku ustanovení Listiny obecně, a to zejména přímého účinku horizontálního, je předmětem intenzivní akademické diskuze a nebyla zatím jednoznačně vyřešena ani v judikatuře Soudního dvora.³⁰⁶ Účelem této

³⁰¹ Srov. kapitolu 2.2.

³⁰² *Schwarz*, op. cit. 141, bod 39.

³⁰³ MIFSUD BONNICI, op. cit. 95, s. 136; TZANOU („Data protection as a fundamental right“), op. cit. 245, s. 88 a 97.

³⁰⁴ Srov. kapitolu 4.3; TZANOU, tamtéž, s. 97.

³⁰⁵ Ve věci *Schrems* (op. cit. 4, bod 41) označil SDEU nezávislý dohled za „zásadní prvek ochrany osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů“ (angl. „an essential component“, fr. „un élément essentiel“). V anglickém a francouzském znění Listiny je přitom „podstata“ přeložena jako „the essence“, resp. „le contenu essentiel“.

³⁰⁶ Srov. např. FRANTZIOU, Eleni. The Horizontal Effect of the Charter of Fundamental Rights of the EU: Rediscovering the Reasons for Horizontality. *European Law Journal*. 2015, vol. 21, no. 5, 657–679; MURPHY, Cian C. Using the EU Charter of Fundamental Rights against private parties after Association de Médiation Sociale. *European Human Rights Law Review*. 2014, vol. 19, no. 2, 170–178; FORNASIER, Matteo. The Impact of EU Fundamental Rights on Private Relationships: Direct or Indirect Effect? *European Review of Private Law*. 2015, vol. 23, no. 1, 29–46; LECZYKIEWICZ, Dorota. Horizontal application of the Charter of Fundamental Rights. *European Law Review*. 2013, vol. 38, no. 4, 479–497.

podkapitoly není vymezit se vůči této obsáhlé literatuře, ale spíše představit východiska pro řešení otázky přímého účinku článku 8 Listiny. Nejprve je třeba uvést, že článek 8 Listiny patrně splňuje obecné podmínky dostatečné přesnosti a bezpodmínečnosti pro účely přiznání přímého účinku. Práva a jim odpovídající povinnosti v odstavcích 2 a 3 článku 8 nejsou omezeny žádnými podmínkami ani přijetím prováděcích opatření na úrovni Unie nebo členských států a jsou formulovány natolik jednoznačně, aby mohly být justiciabilní.³⁰⁷ Článek 8 je koneckonců jedním z nejdetailnějších ustanovení Listiny vůbec. Dále skutečnost, že odstavec 3 článku 8 není výslovně formulován jako právo, nelze s odkazem na rozsudek SDEU ve věci *Defrenne* považovat za překážku pro přiznání přímého účinku.³⁰⁸ Tyto skutečnosti tedy silně hovoří pro přiznání vertikálního přímého účinku článku 8 Listiny. Tento závěr je platný tehdy, pokud je toto ustanovení pojato jako jeden normativní celek, jehož tři odstavce v souhrnu zakotvují základní právo na ochranu osobních údajů, jak bylo objasněno výše.³⁰⁹

K otázce horizontálního přímého účinku je namísto připomenout, že základní právo na ochranu osobních údajů je zakotveno i v článku 16 SFEU, který materiálně kopíruje odstavce 1 a 3 článku 8 Listiny. Toto dvojí zakotvení může mít význam z hlediska článku 51 odst. 1 Listiny, který často slouží jako argument proti přiznání horizontálního přímého účinku ustanovením Listiny.³¹⁰ Horizontální přímý účinek byl totiž v judikatuře Soudního dvora přiznán několika ustanovením Smluv,³¹¹ zatímco horizontální přímý účinek ustanovení Listiny je zatím nevyřešenou otázkou; rozsudek SDEU ve věci *Association de médiation sociale (AMS)* neobjasnil obecná kritéria pro přípustnost horizontálního přímého účinku ustanovení Listiny, ač ho výslovně nevyloučil.³¹² Odpověď na otázku přímého účinku článku 8 Listiny tedy bude záviset na dalším vývoji judikatury Soudního dvora, a to i ve vztahu k případnému „mangoldovskému“ přímému účinku,³¹³ pokud má být základní právo na ochranu osobních údajů zakotvené v článku 8 Listiny považováno za obecnou právní zásadu.

³⁰⁷ Obecně k těmto podmínkám CRAIG, Paul a Grainne DE BÚRCA. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. 6th edition. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 190–192.

³⁰⁸ C-43/75 *Defrenne v. SABENA*, ECR 1976, s. 455, ECLI:EU:C:1976:56, body 31–39.

³⁰⁹ Srov. kapitulu 3.3.

³¹⁰ Podle čl. 51 odst. 1 Listiny „[u]stanovení této listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie“. Srov. např. FORNASIER, op. cit. 306, s. 37–39 a 46. Protiargumenty uvádí FRANTZIOU („Horizontal Effect“), op. cit. 306, s. 659–661. Přímý účinek čl. 16 SFEU diskutují i HIJMANS a SCIROCCO, op. cit. 33, s. 1517–1518.

³¹¹ SCHÜTZE, Robert. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015, s. 87–89.

³¹² C-176/12 *Association de médiation sociale*, ECLI:EU:C:2014:2; CRAIG a DE BÚRCA, op. cit. 307, s. 197–198.

³¹³ KRÁL, op. cit. 70, s. 256–258.

4.6 Proklamativní používání článku 8 Listiny

Proklamativní použití článku 8 Listiny chápou jako situaci, kdy se někdo dovolává tohoto ustanovení na podporu určitých tvrzení nikoliv s odkazem na obsah základního práva na ochranu osobních údajů, ale na samotnou existenci tohoto základního práva, přičemž otázka normativního obsahu nemá v rámci právní argumentace z hlediska jejího autora žádný vliv. Vzhledem k nejasnostem ohledně účelu a obsahu článku 8 a hodnot jím chráněných je proklamativní používání tohoto ustanovení poměrně časté. Tento přístup ale zdaleka není bezproblémový.

Článek 8 Listiny často slouží jako argument pro širokou interpretaci práv a restriktivní interpretaci výjimek při aplikaci pravidel v oblasti ochrany osobních údajů, a to s odvoláním na samotný „ústavní“ status základního práva na ochranu osobních údajů.³¹⁴ Například ve věci *Komise v. Rakousko* Soudní dvůr odkázal na článek 8 Listiny na podporu tvrzení, že vysoká úroveň nezávislosti dozorových orgánů je nezbytná pro zajištění ochrany osobních údajů.³¹⁵ Takový interpretační přístup je pro oblast základních práv typický a v obecné rovině nevyvolává problémy. Úskalím judikatury Soudního dvora týkající se článku 8 Listiny je nicméně to, že proklamativní používání tohoto ustanovení je v ní naprosto převažující, a to na úkor vymezování věcného obsahu článku 8. Jak vyplývá z rozboru judikatury provedeného v předchozích kapitolách, článek 8 je často používán jako podpůrný argument legitimující široký výklad ustanovení sekundárního práva, a nikoliv jako autonomní obsahový zdroj základněprávních standardů. Tento přístup je zřejmý zejména v rozsudku ve věci *Google Spain*.³¹⁶ Také ve věci *Schrems* Soudní dvůr několikrát použil při výkladu jednotlivých ustanovení směrnice 95/46 formulí „vykládané ve světle Listiny“,³¹⁷ aniž by bylo jasné, zda a jak se na výsledku argumentace projevil obsah jednotlivých ustanovení Listiny. Lze shrnout, že pokud Soudní dvůr aplikoval článek 8 jako

³¹⁴ Srov. např. Opinion of Advocate General Bot in *Schrems*, op. cit. 4, body 79 a 113; OJANEN, Tuomas. Article 8 – Protection of personal data. In: EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights. *Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*. 2006, 90–97, s. 93. Dostupné z: <http://let-131-198.uab.es/catedra/images/experts/COMMENTARY%20OF%20THE%20CHARTER.pdf> [cit. 18. 1. 2016].

³¹⁵ FABBRINI, Federico. The EU Charter of Fundamental Rights and the Rights to Data Privacy: The EU Court of Justice as a Human Rights Court. *iCourts Working Paper Series*, no. 19, 2015. 10. 3. 2015, s. 11–12. Dostupné z: ssrn.com/abstract=2576214 [cit. 18. 1. 2016].

³¹⁶ Srov. kapitulu 2.2. Proklamativní použití výstižně popisuje Frantziou: „*the CJEU actually engaged in very little fundamental rights reasoning. Thus, the basis for the application of the Directive appears to be a mere appeal to fundamental rights, rather than a real assessment of the rights to privacy and protection of personal data*“: srov. FRANTZIOU, op. cit. 180, s. 768.

³¹⁷ Srov. *Schrems*, op. cit. 4, body 73, 74, 98 a 104.

samostatné ustanovení, činil tak povětšinou proklamativním způsobem, tedy bez snahy či nutnosti přesně vymezovat normativní obsah článku 8.

Je pravda, že Soudní dvůr několikrát razantně zakročil proti narušování ochrany osobních údajů a některá jeho rozhodnutí ve výsledku vedla k zajištění vysoké míry ochrany osob. Zejména rozsudky ve věcech *Digital Rights Ireland*, *Google Spain* a *Schrems* přinesly významné a inovativní změny v podobě posílení záruk a rozšíření působnosti pravidel ochrany osobních údajů, a to jednoznačně ve prospěch subjektů údajů.³¹⁸ Soudní dvůr si tak vybuodoval reputaci jako nekompromisní ochránce základních práv v digitálním prostředí.³¹⁹ Pozitivní výsledky proklamativního používání článku 8 Listiny ale přesto nemohou plně kompenzovat úskalí s tímto přístupem spojená, zejména nejasnosti ohledně účelu a obsahu článku 8 Listiny a hodnot, které má toto ustanovení chránit. V dlouhodobé perspektivě nemohou pouhé odkazy na obsahově vyprázdněný článek 8 Listiny zaručit efektivní ochranu jím sledovaných hodnot. Je třeba připomenout, že primárními garanty této ochrany jsou vnitrostátní dozоровé orgány a soudy, které jen těžko mohou účinně aplikovat ustanovení bez znalosti jeho obsahu. Výše popsané proklamativní používání článku 8 je zdrojem právní nejistoty a jednou z překážek pro naplnění normativního potenciálu tohoto ustanovení i pro uskutečnění jím zamýšlené ústavní transformace.

³¹⁸ FABBRINI („Human Rights in the Digital Age“), op. cit. 229, s. 67 a 86. Soudní dvůr si vysloužil oprávněnou chválu ze strany mnoha komentátorů: srov. např. TRACOL, op. cit. 234, s. 745–746; GRANGER, Marie-Pierre a Kristina IRION. The Court of Justice and the Data Retention Directive in *Digital Rights Ireland*: Telling Off the EU Legislator and Teaching a Lesson in Privacy and Data Protection. *European Law Review*. 2014, vol. 39, no. 6, 835–850, s. 849–850; OJANEN, op. cit. 173, s. 529 a 539.

³¹⁹ ZANFIR („Privacy Spring“), op. cit. 140, s. 1 a 10; FABBRINI („EU Charter of Fundamental Rights“), tamtéž, s. 20; STOEVA, Elitsa. The Data Retention Directive and the right to privacy. *ERA Forum*. 2014, vol. 15, no. 4, 575–592, s. 576.

ZÁVĚR

V odpovědi na první výzkumnou otázku položenou v úvodu je třeba konstatovat, že judikatura Soudního dvora nepodává ucelený obraz o normativním obsahu článku 8 Listiny a neumožňuje tedy vyvodit autoritativní závěry o účelu a obsahu základního práva na ochranu osobních údajů. Přestože lze v judikatuře vysledovat posun od popírání autonomního charakteru článku 8 Listiny ke snaze o jeho samostatnou a plnohodnotnou aplikaci, tato snaha byla ve výsledku spíše neúspěšná. Nejasnosti a zmatky ohledně normativního obsahu článku 8 jsou přitom projevem a důsledkem nejasností ohledně účelu, povahy a hodnotového základu základního práva na ochranu osobních údajů. Zdrojem zmatení je zejména nevyjasněný vztah (přesah) mezi ochranou soukromí a ochranou osobních údajů. Je pravda, že výklad některých dílčích obsahových prvků článku 8 Listiny je relativně jednoznačný, například otázky související s garancí nezávislého dohledu dle třetího odstavce tohoto ustanovení. Celkově je ale nutno konstatovat, že judikatura SDEU nevytvořila podmínky pro to, aby mohl být článek 8 aplikován jako autonomní zdroj základněprávních standardů. Soudní dvůr navíc někdy vychází z pojetí, která jsou velmi obtížně teoreticky obhajitelná. Například pojetí, podle něhož je každé zpracování osobních údajů porušením článku 8 Listiny,³²⁰ zaměňuje otázku působnosti článku 8 s otázkou zásahu do základního práva na ochranu osobních údajů. Deficity judikatury SDEU při interpretaci a aplikaci článku 8 Listiny tedy nabývají mnoha podob.

Výše popsané nedostatky zatím nezabránily Soudnímu dvoru v prosazování vysoké úrovně ochrany osobních údajů v digitálním prostředí, ať již této ochrany bylo dosaženo proklamativním používáním článku 8 Listiny (*Google Spain*), nebo koaplikací článků 7 a 8 Listiny bez dostatečného zohlednění autonomního obsahu článku 8 a bez vyjasnění vztahu mezi oběma ustanoveními (*Digital Rights Ireland*). Jak ale bylo objasněno, tato „legimita výsledku“ nemůže plně kompenzovat nedostatek legitimacy plynoucí z přesvědčivého a logicky odůvodněného soudního rozhodování. Úkolem Soudního dvora navíc není pouze garantovat vysokou míru ochrany osobních údajů, ale také řešit konflikty mezi základním právem na ochranu osobních údajů a jinými základními právy, resp. obecnými zájmy. Tyto konflikty přitom nelze přesvědčivě řešit bez znalosti účelu a obsahu článku 8 a jeho *podstaty*, jak ostatně dokladují některé případy v judikatuře SDEU, kdy poměrování článku 8 a jiných základních práv vedlo

³²⁰ Srov. *Digital Rights Ireland*, op. cit. 3, bod 36.

k diskutabilním výsledkům.³²¹ V zájmu účinnosti ochrany osobních údajů v dlouhodobější perspektivě je tedy nezbytné, aby Soudní dvůr napříště doprovodil svůj přístup příznivě nakloněný ochraně osobních údajů také poctivější snahou o vymezení normativního obsahu článku 8. Východiska pro toto vymezení byla přitom identifikována výše, v odpovědi na druhou výzkumnou otázku směřující k výkladovým alternativám jednotlivých aspektů interpretace článku 8. Z podaného rozboru zejména vyplynulo, že článek 8 je založen na pluralitě sledovaných hodnot, přičemž ochrana soukromí je pouze jednou z nich. Pokud konkrétní situace zpracování osobních údajů spadá zároveň do působnosti základního práva na respektování soukromého a rodinného života v článku 7 Listiny, je třeba aplikovat obsahové základněprávní standardy obou ustanovení. Souběžná aplikace ale musí respektovat autonomní povahu článku 8 jako ustanovení zakotvujícího právo na ochranu osobních údajů *sui generis* s vlastní působností, obsahem a pluralitou chráněných hodnot.

Předcházející rozbor umožňuje učinit závěr, že ústavní transformace zamýšlená vytvořením autonomního a plnohodnotného základního práva na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny je stále ve svých počátcích. Unijní právní rámec ochrany osobních údajů se nachází v přechodném období; základní právo na ochranu osobních údajů bylo formálně zakotveno, ale doposud nedošlo k zajištění jeho plného účinku a rozvinutí jeho normativního potenciálu. Tato situace je problematická i s ohledem na blížící se reformu unijní legislativy, která vyvolá další přechodné období, tentokrát na úrovni sekundárního práva. Protože nedošlo ke konsolidaci výkladu a aplikace článku 8 Listiny, není toto ustanovení připraveno plnit svou stabilizační úlohu v rámci nadcházející revize evropského systému ochrany osobních údajů. Apel na odstranění nejasností v judikatuře Soudního dvora ohledně účelu, obsahu a chráněných hodnot článku 8 Listiny vyznívá v tomto aktuálním kontextu o to silněji.

³²¹ LIND, Anna-Sara a Magnus STRAND. A New Proportionality Test for Fundamental Rights? The Joined Cases C-92/09 and C-93/09 Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) and Hartmut Eifert (C-93/09) v. Land Hessen. *European Policy Analysis*. 2011, s. 4, 7–8 a 10. Dostupné z: www.sieps.se/sites/default/files/2011_7epa.pdf [cit. 18. 1. 2016]; TZANOU, Maria. Balancing Fundamental Rights: United in diversity? Some Reflections on the Recent Case Law of the European Court of Justice on Data Protection. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2010, vol. 6, 53–74; WIEBE, Andreas. Data protection and the internet: irreconcilable opposites? The EU Data Protection Reform Package and CJEU case law. *Journal of Intellectual Property Law and Practice*. 2015, vol. 10, no. 1, 64–68.

SEZNAM ZKRATEK

EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Listina	Listina základních práv Evropské unie
SDEU, Soudní dvůr	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Úmluva 108	Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracovávání osobních údajů
Směrnice 95/46	Směrnice 95/46 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů
Vysvětlení	Vysvětlení k článku 8 Listiny

SEZNAM CITOVANÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

Vědecké monografie a kapitoly ve vědeckých monografiích

1. ALBERS, Marion. Realizing the Complexity of Data Protection. In: GUTWIRTH, Serge, Ronald LEENES a Paul DE HERT (eds). *Reloading Data Protection: Multidisciplinary Insights and Contemporary Challenges*. Heidelberg: Springer, 2014, 213–235.
2. BROWNSWORD, Roger. Consent in Data Protection Law: Privacy, Fair Processing and Confidentiality. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 83–110.
3. BYGRAVE, Lee A. *Data Protection Law: Approaching Its Rationale, Logic and Limits*. The Hague: Kluwer Law International, 2002.
4. DE HERT, Paul a Serge GUTWIRTH. Data Protection in the Case Law of Strasbourg and Luxemburg: Constitutionalisation in Action. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 3–44.
5. DE HERT, Paul a Serge GUTWIRTH. Privacy, data protection and law enforcement: Opacity of the individual and transparency of power. In: CLAES Erik, Antony DUFF a Serge GUTWIRTH (eds). *Privacy and the Criminal Law*. Antwerp/Oxford: Intersentia, 2006, 61–104.
6. DE SCHUTTER, Olivier. Article II-68: Protection des données à caractère personnel. In: BURGORGUE-LARSEN, Laurence, Anne LEVADE a Fabrice PICOD (eds). *Traité établissant une Constitution pour l'Europe: Commentaire article par article*. Bruxelles: Bruylant, 2005, 122–152.
7. FAVREAU, Bertrand (ed.). *La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne après le Traité de Lisbonne*. Bruxelles: Bruylant, 2010, 185–215.
8. GONZÁLES FUSTER, Gloria. *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*. Heidelberg: Springer, 2014.
9. GUTWIRTH, Serge et al. Preface. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, ix–xvi.
10. KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Praha: C. H. Beck, 2014.

11. KRANENBORG, Herke. Article 8. In: PEERS, Steve, Tamara HERVEY, Jeff KENNER a Angela WARD (eds). *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*. Oxford: Hart, 2014, 223–266.
12. KUNER, Christopher. *European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2007.
13. MAXWELL, Winston J. A comparative look at “fair processing” under European and U.S. data protection law. In: CASTETS-RENARD, Céline (ed.). *Quelle protection des données personnelles en Europe?* Bruxelles: Larcier, 2015, 137–154.
14. MORÁVEK, Jakub a David BURIAN. *Předávání osobních údajů do zahraničí*. Praha: Linde, 2012.
15. NOUWT, Sjaak. Towards a Common European Approach to Data Protection: A Critical Analysis of Data Protection Perspectives of the Council of Europe and the European Union. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 275–292.
16. PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty: A Legal and Political Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
17. RODOTÀ, Stefano. Data Protection as a Fundamental Right. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 77–82.
18. ROUVROY, Antoinette a Yves POULLET. The Right to Informational Self-Determination and the Value of Self-Development: Reassessing the Importance of Privacy for Democracy. In: GUTWIRTH, Serge et al. (eds). *Reinventing Data Protection*. Heidelberg: Springer, 2009, 45–76.
19. SKOUMA, Georgia a Laura LÉONARD. On-line Behavioral Tracking: What May Change After the Legal Reform on Personal Data Protection. In: GUTWIRTH, Serge, Ronald LEENES a Paul DE HERT (eds). *Reforming European Data Protection Law*. Heidelberg: Springer, 2015, 35–60.
20. ZANFIR, Gabriela. Forgetting About Consent. Why The Focus Should Be On “Suitable Safeguards” in Data Protection Law. In: GUTWIRTH, Serge, Ronald LEENES a Paul DE HERT (eds). *Reloading Data Protection: Multidisciplinary Insights and Contemporary Challenges*. Heidelberg: Springer, 2014, 237–257.

Jiné knižní publikace

1. Agentura Evropské unie pro základní práva a Rada Evropy. *Příručka evropského práva v oblasti ochrany údajů*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2015.
2. CAREY, Peter. *Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2015.
3. CRAIG, Paul a Grainne DE BÚRCA. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. 6th edition. Oxford: Oxford University Press, 2015.
4. HARRIS, David, Michael O'BOYLE, Edward BATES a Carla BUCKLEY. *Harris, O'Boyle, and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.
5. LESSIG, Lawrence. *Code: Version 2.0*. New York: Basic Books, 2006.
6. NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014.
7. PAVLÍČEK, Václav et al. *Ústavní právo a státověda. II. díl: Ústavní právo České republiky. Část 2*. Praha: Linde, 2004.
8. SCHÜTZE, Robert. *European Union Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
9. SYLLOVÁ, Jindřiška. Článek 16. In: SYLLOVÁ Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, 236–241.
10. WAGNEROVÁ, Eliška. Čl. 10 (Právo na soukromí v širším smyslu). In: WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 277–299.

Časopisecké články

1. ALBRECHT, Jan Philipp. No EU Data Protection Standard Below the Level of 1995. *European Data Protection Law Review*. 2015, vol. 1, no. 1, 3–4.
2. BARNARD, Catherine a Simon DEAKIN. In search of coherence: Social policy, the single market and fundamental rights. *Industrial Relations Journal*. 2000, vol. 31, no. 4, 331–345.

3. BLUME, Peter. Will it be a better world? The proposed EU Data Protection Regulation. *International Data Privacy Law*. 2012, vol. 2, no. 3, 130–136.
4. BORGHI, Maurizio, Federico FERRETTI a Stavroula KARAPAPA. Online data processing consent under EU law: A theoretical framework and empirical evidence from the UK. *International Journal of Law and Information Technology*. 2013, vol. 21, no. 2, 109–153.
5. BYGRAVE, Lee A. The Place of Privacy in Data Protection Law. *University of New South Wales Law Journal*. 2001, vol. 24, no. 1, 277–283.
6. CANNATACI, Joseph A. a Jeanne Pia MIFSUD BONNICI. Data Protection Comes of Age: The Data Protection Clauses in the European Constitutional Treaty. *Information and Communications Technology Law*. 2005, vol. 14, no. 1, 5–15.
7. CASALI, Paolo. Risks of the new EU Data protection regulation: An ESMO position paper endorsed by the European oncology community. *Annals of Oncology*. 2014, vol. 25, no. 8, 1458–1461.
8. COSTA, Luiz a Yves POULLET. Privacy and the regulation of 2012. *Computer Law and Security Review*. 2012, vol. 28, no. 3, 254–262.
9. FABBRINI, Federico. Human Rights in the Digital Age: The European Court of Justice Ruling in the Data Retention Case and Its Lessons for Privacy and Surveillance in the United States. *Harvard Human Rights Journal*. 2015, vol. 28, no. 1, 65–95.
10. FERRETTI, Federico. Data Protection and the Legitimate Interest of Data Controllers: Much Ado about Nothing or the Winter of Rights? *Common Market Law Review*. 2014, vol. 51, no. 3, 843–868.
11. FORNASIER, Matteo. The Impact of EU Fundamental Rights on Private Relationships: Direct or Indirect Effect? *European Review of Private Law*. 2015, vol. 23, no. 1, 29–46.
12. FRANTZIOU, Eleni. Further Developments in the Right to be Forgotten: The European Court of Justice's Judgment in Case C-131/12, Google Spain, SL, Google Inc v Agencia Espanola de Proteccion de Datos. *Human Rights Law Review*. 2014, vol. 14, no. 4, 761–777.

13. FRANTZIOU, Eleni. The Horizontal Effect of the Charter of Fundamental Rights of the EU: Rediscovering the Reasons for Horizontality. *European Law Journal*. 2015, vol. 21, no. 5, 657–679.
14. GAVISON, Ruth. Privacy and the Limits of Law. *Yale Law Journal*. 1980, vol. 89, no. 3, 421–471.
15. GELLERT, Raphaël. Data protection: A risk regulation? Between the risk management of everything and the precautionary alternative. *International Data Privacy Law*. 2015, vol. 5, no. 1, 3–19.
16. GOMES DE ANDRADE, Norberto Nuno. Oblivion: The Right to Be Different ... from Oneself: Reproposing the Right to Be Forgotten. *Revista de Internet, Derecho y Política*. 2012, no. 13, 122–137.
17. GONÇALVES, Maria Eduarda a Inês Andrade JESUS. Security policies and the weakening of personal data protection in the European Union. *Computer Law and Security Review*. 2013, vol. 29, no. 3, 255–263.
18. GONZÁLES FUSTER, Gloria. Balancing intellectual property against data protection: A new right's wavering weight. *Revista de Internet, Derecho y Política*. 2012, no. 14, 43–46.
19. GONZÁLEZ FUSTER, Gloria a Raphaël GELLERT. The fundamental right of data protection in the European Union: In search of an uncharted right. *International Review of Law, Computers and Technology*. 2012, vol. 26, no. 1, 73–82.
20. GONZÁLEZ FUSTER, Gloria a Serge GUTWIRTH. Opening up personal data protection: A conceptual controversy. *Computer Law and Security Review*. 2013, vol. 29, no. 5, 531–539.
21. GONZÁLEZ FUSTER, Gloria. Fighting For Your Right to What Exactly? The Convoluted Case Law of the EU Court of Justice on Privacy and/or Personal Data Protection. *Birkbeck Law Review*. 2014, vol. 2, no. 2, 263–278.
22. GRANGER, Marie-Pierre a Kristina IRION. The Court of Justice and the Data Retention Directive in Digital Rights Ireland: Telling Off the EU Legislator and Teaching a Lesson in Privacy and Data Protection. *European Law Review*. 2014, vol. 39, no. 6, 835–850.

23. HIJMANS, Hielke a Alfonso SCIROCCO. Shortcomings in EU Data Protection in the Third and the Second Pillars: Can the Lisbon Treaty be Expected to help? *Common Market Law Review*. 2009, vol. 46, no. 5, 1485–1525.
24. HORNUNG, Gerrit a Christoph SCHNABEL. Data protection in Germany I: The population census decision and the right to informational self-determination. *Computer Law and Security Report*. 2009, vol. 25, no. 1, 84–88.
25. HUSTINX, Peter. Data Protection in the European Union. *Privacy and Informatie*. 2005, no. 2, 62–65.
26. HÜTTL, Tivadar. The content of ‘complete independence’ contained in the Data Protection Directive. *International Data Privacy Law*. 2012, vol. 2, no. 3, 137–148.
27. KRANENBORG, Herke. Access to documents and data protection in the European Union: On the public nature of personal data. *Common Market Law Review*. 2008, vol. 45, no. 4, 1079–1114.
28. KOKOTT, Juliane a Christoph SOBOTTA. The distinction between privacy and data protection in the jurisprudence of the CJEU and the ECtHR. *International Data Privacy Law*. 2013, vol. 3, no. 4, 222–228.
29. KOOPS, Bert-Jaap. The trouble with European data protection law. *International Data Privacy Law*. 2014, vol. 4, no. 4, 250–261.
30. KUNER, Christopher. Extraterritoriality and regulation of international data transfers in EU data protection law. *International Data Privacy Law*. 2015, vol. 5, no. 4, 235–245.
31. KUNER, Christopher. The European Union and the Search for an International Data Protection Framework. *Groningen Journal of International Law*. 2014, vol. 2, no. 2, 55–71.
32. LECZYKIEWICZ, Dorota. Horizontal application of the Charter of Fundamental Rights. *European Law Review*. 2013, vol. 38, no. 4, 479–497.
33. LEMMENS, Paul. The Relation between the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the European Convention on Human Rights – Substantive Aspects. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 2001, vol. 8, no. 1, 49–67.

34. LYNKEY, Orla. Deconstructing Data Protection: The ‘Added-Value’ of a Right to Data Protection in the EU Legal Order. *International and Comparative Law Quarterly*. 2014, vol. 63, no. 3, 569–597.
35. MIFSUD BONNICI, Jeanne Pia. Exploring the non-absolute nature of the right to data protection. *International Review of Law, Computers and Technology*. 2014, vol. 28, no. 2, 131–143.
36. MILAJ, Jonida. Invalidation of the data retention directive – Extending the proportionality test. *Computer Law and Security Review*. 2015, vol. 31, no. 5, 604–617.
37. MURPHY, Cian C. Using the EU Charter of Fundamental Rights against private parties after Association de Mediation Sociale. *European Human Rights Law Review*. 2014, vol. 19, no. 2, 170–178.
38. NOVÁK, Daniel. Blanketní uchovávání komunikačních údajů v judikatuře evropských soudů. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, vol. 19, no. 1, 21–34.
39. NOVÁK, Daniel. Ochrana soukromí a osobních údajů v Chartě základních práv EU. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2007, vol. 15, no. 4, 339–344.
40. OJANEN, Tuomas. Privacy is more than just a seven-letter word: The Court of Justice of the European Union sets constitutional limits on mass surveillance. *European Constitutional Law Review*. 2014, vol. 10, no. 3, 528–541.
41. POULLET, Yves. Data protection legislation: What is at stake for our society and democracy? *Computer Law and Security Review*. 2009, vol. 25, no. 3, 211–226.
42. PURTOVA, Nadezhda. Default entitlements in personal data in the proposed Regulation: Informational self-determination off the table ... and back on again? *Computer Law and Security Review*. 2014, vol. 30, no. 1, 6–24.
43. REDING, Viviane. The European data protection framework for the twenty-first century. *International Data Privacy Law*. 2012, vol. 2, no. 3, 119–129.
44. SOLOVE, Daniel J. “I’ve Got Nothing to Hide” and Other Misunderstandings of Privacy. *San Diego Law Review*. 2007, vol. 44, no. 4, 745–772.
45. SOLOVE, Daniel J. Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors for Information Privacy. *Stanford Law Review*. 2001, vol. 53, no. 6, 1394–1462.
46. SPIECKER, Indra. A new framework for information markets: Google Spain. *Common Market Law Review*. 2015, vol. 52, no. 4, 1033–1058.

47. SPINA, Alessandro. Risk Regulation of Big Data: Has the Time Arrived for a Paradigm Shift in EU Data Protection Law? *European Journal of Risk Regulation*. 2014, vol. 5, no. 2, 248–252.
48. STOEVA, Elitsa. The Data Retention Directive and the right to privacy. *ERA Forum*. 2014, vol. 15, no. 4, 575–592.
49. TRACOL, Xavier. Legislative genesis and judicial death of a directive: The European Court of Justice invalidated the data retention directive (2006/24/EC) thereby creating a sustained period of legal uncertainty about the validity of national laws which enacted it. *Computer Law and Security Review*. 2014, vol. 30, no. 6, 736–746.
50. TRANBERG, Charlotte Bagger. Proportionality and data protection in the case law of the European Court of Justice. *International Data Privacy Law*. 2011, vol. 1, no. 4, 239–248.
51. TZANOU, Maria. Balancing Fundamental Rights: United in diversity? Some Reflections on the Recent Case Law of the European Court of Justice on Data Protection. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2010, vol. 6, 53–74.
52. TZANOU, Maria. Data protection as a fundamental right next to privacy? ‘Reconstructing’ a not so new right. *International Data Privacy Law*. 2013, vol. 3, no. 2, 88–99.
53. TZANOU, Maria. Is Data Protection the Same as Privacy? An Analysis of Telecommunications’ Metadata Retention Measures. *Journal of Internet Law*. 2013, vol. 17, no. 3, 21–34.
54. WIEBE, Andreas. Data protection and the internet: irreconcilable opposites? The EU Data Protection Reform Package and CJEU case law. *Journal of Intellectual Property Law and Practice*. 2015, vol. 10, no. 1, 64–68.
55. WISMAN, Tijmen. Privacy: Alive and Kicking (Case Note). *European Data Protection Law Review*. 2015, vol. 1, no. 1, 80–84.

Internetové články a Working Papers

1. DE HERT, Paul a Serge GUTWIRTH. Making sense of privacy and data protection: A prospective overview in the light of the future of identity, location-based services and virtual residence. In: *Security and Privacy for the Citizen in the Post-*

- September 11 Digital Age: A Prospective Overview*. 2003, 111–162. Dostupné z: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/eur20823en.pdf> [cit. 18. 1. 2016].
2. FABBRINI, Federico. The EU Charter of Fundamental Rights and the Rights to Data Privacy: The EU Court of Justice as a Human Rights Court. *iCourts Working Paper Series, no. 19, 2015*. 10. 3. 2015. Dostupné z: ssrn.com/abstract=2576214 [cit. 18. 1. 2016].
 3. HUSTINX, Peter. EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and the Proposed General Data Protection Regulation. 15. 9. 2014. Dostupné z: secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Publications/SpeechArticle/SA2014 [cit. 18. 1. 2016].
 4. KUNER, Christopher. The Court of Justice of the EU Judgment on Data Protection and Internet Search Engines. *LSE Law, Society and Economy Working Papers 3/2015*. Dostupné z: www.lse.ac.uk/collections/law/wps/WPS2015-03_Kuner.pdf [cit. 18. 1. 2016].
 5. LIND, Anna-Sara a Magnus STRAND. A New Proportionality Test for Fundamental Rights? The Joined Cases C-92/09 and C-93/09 Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) and Hartmut Eifert (C-93/09) v. Land Hessen. *European Policy Analysis*. 2011. Dostupné z: www.sieps.se/sites/default/files/2011_7epa.pdf [cit. 18. 1. 2016].
 6. OJANEN, Tuomas. Article 8 – Protection of personal data. In: EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights. Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union. 2006, 90–97. Dostupné z: llet-131-198.uab.es/catedra/images/experts/COMMENTARY%20OF%20THE%20CHARTER.pdf [cit. 18. 1. 2016].
 7. ZANFIR, Gabriela. How CJEU’s “Privacy Spring” construed the human rights shield in the digital age. 11. 1. 2015. Dostupné z: papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2604895 [cit. 18. 1. 2016].

Ostatní internetové zdroje

1. BIGO, Didier et al. Towards a New EU Legal Framework for Data Protection and Privacy: Challenges, Principles and the Role of the European Parliament. 2011. Dostupné z: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/453216/IPOL-LIBE_ET\(2011\)453216_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/453216/IPOL-LIBE_ET(2011)453216_EN.pdf) [cit. 18. 1. 2016].

2. European Digital Rights. Press Release: Privacy and Data Protection under threat from EU Council agreement. 15. 6. 2015. Dostupné z: edri.org/press-release-privacy-and-data-protection-under-threat-from-eu-council-agreement/ [cit. 18. 1. 2016].
3. Evropská komise. Affirming Fundamental Rights in the European Union: Time to Act. Report of the Expert Group on Fundamental Rights. 1999. Dostupné z: <http://ftp.infoeuropa.euroid.pt/files/database/000038001-000039000/000038827.pdf> [cit. 18. 1. 2016].
4. Evropská komise – Tisková zpráva. Uzavření dohody o návrhu reformy ochrany údajů v EU posílí jednotný digitální trh. 15. 12. 2015. Dostupné z: europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6321_cs.htm [cit. 18. 1. 2016].
5. HAWKTALK. Council's exceptions from the Data Protection Regulation degrade the privacy protection below Directive 95/46/EC. 3. 8. 2015. Dostupné z: amberhawk.typepad.com/amberhawk/2015/08/councils-exceptions-from-the-data-protection-regulation-degrade-the-privacy-protection-below-directive-9546ec.html [cit. 18. 1. 2016].
6. HUSTINX, Peter. The EU Data Protection Reform: New Fundamental Rights Guarantees, 3rd Annual Symposium, European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna, 10 May 2012, Concluding Remarks. Dostupné z: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Publications/SpeechArticle/SA2012> [cit. 18. 1. 2016].
7. SCHEININ, Martin. The Essence of Privacy, and Varying Degrees of Intrusion. 7. 10. 2015. Dostupné z: www.verfassungsblog.de/the-essence-of-privacy-and-varying-degrees-of-intrusion/#.Vk1HRdIvet8 [cit. 18. 1. 2016].

Judikatura Soudního dvora Evropské unie (chronologicky)

1. C-362/14 *Schrems*, ECLI:EU:C:2015:650.
2. Opinion of Advocate General Bot in C-362/14 *Schrems*, ECLI:EU:C:2015:650 (česká jazyková verze není k dispozici).
3. C-131/12 *Google Spain a Google*, ECLI:EU:C:2014:317.
4. C-293/12 a C-594/12 *Digital Rights Ireland a Seitlinger a další*, ECLI:EU:C:2014:238.

5. C-288/12 *Komise v. Maďarsko*, ECLI:EU:C:2014:237.
6. Stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna ve spojených věcech C-293/12 a C-594/12 *Digital Rights Ireland a Seitlinger a další*, ECLI:EU:C:2014:238.
7. C-291/12 *Schwarz*, ECLI:EU:C:2013:670.
8. C-614/10 *Komise v. Rakousko*, ECLI:EU:C:2012:631.
9. C-360/10 *SABAM*, ECLI:EU:C:2012:85.
10. C-468/10 a C-469/10 *ASNEF a FECEMD v. Administración del Estado*, Sb. rozh. 2011, s. I-12181, ECLI:EU:C:2011:777.
11. C-70/10 *Scarlet Extended*, Sb. rozh. 2011, s. I-11959, ECLI:EU:C:2011:771.
12. C-543/09 *Deutsche Telekom*, Sb. rozh. 2011, s. I-3441, ECLI:EU:C:2011:279.
13. Stanovisko generálního advokáta Pedra Cruz Villalóna ve věci C-70/10 *Scarlet Extended*, Sb. rozh. 2011, s. I-11959, ECLI:EU:C:2011:771.
14. C-92/09 *Volker und Markus Schecke a Eifert*, Sb. rozh. 2010, s. I-11063, ECLI:EU:C:2010:662.
15. C-28/08 P *Komise v. Bavarian Lager*, Sb. rozh. 2010, s. I-6055, ECLI:EU:C:2010:378.
16. Stanovisko generální avokátky Eleanor Sharpstonové ve věci C-92/09 *Volker und Markus Schecke a Eifert*, Sb. rozh. 2010, s. I-11063, ECLI:EU:C:2010:662.
17. C-518/07 *Komise v. Německo*, Sb. rozh. 2010, s. I-1885, ECLI:EU:C:2010:125
18. C-553/07 *Rijkeboer*, Sb. rozh. 2009, I-3889, ECLI:EU:C:2009:293.
19. Stanovisko generálního advokáta Dámasa Ruiz-Jaraba Colomera ve věci C-553/07 *Rijkeboer*, Sb. rozh. 2009, I-3889, ECLI:EU:C:2009:293.
20. C-73/07 *Satakunnan Markkinapörssi a Satamedia*, Sb. rozh. 2008, s. I-9831, ECLI:EU:C:2008:727.
21. C-275/06 *Promusicae*, Sb. rozh. 2008, s. I-271, ECLI:EU:C:2008:54.
22. Stanovisko generální advokátky Juliane Kokottové ve věci C-275/06 *Promusicae*, Sb. rozh. 2008, s. I-271, ECLI:EU:C:2008:54.
23. T-194/04 *Bavarian Lager v. Komise*, Sb. rozh. 2007, s. II-4523, ECLI:EU:T:2007:334.

24. C-101/01 *Lindqvist*, Sb. rozh. 2003, s. I-12971, ECLI:EU:C:2003:596.
25. C-465/00, C-38/01 a C-139/01 *Österreichischer Rundfunk a další*, Sb. rozh. 2003, s. I-4989, ECLI:EU:C:2003:294.
26. C-43/75 *Defrenne v. SABENA*, ECR 1976, s. 455, ECLI:EU:C:1976:56.

Judikatura ostatních soudů

1. Bundesverfassungsgericht. 65 BverfGE 41, „*Volkszählung*“, 15. 12. 1983.
2. Evropský soud pro lidská práva. *Amann v. Switzerland*, Application no. 27798/95, Merits and Just Satisfaction, 16. 2. 2000.
3. Evropský soud pro lidská práva. *Rotaru v. Romania*, Application no. 28341/95, Merits and Satisfaction, 4. 5. 2000.
4. Ústavní soud České republiky. Nález Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011.

Primární a sekundární právo EU, mezinárodní smlouvy a vnitrostátní právo

1. Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data regarding supervisory authorities and transborder data flows 2001, ETS 2001.
2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1951, ETS 5.
3. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data 1981, ETS 108.
4. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 23. Dezember 2014 (BGBl. I S. 2438) geändert worden ist
5. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, 2012 ÚV C 326/47.
6. Konsolidované znění Smlouvy o založení Evropského společenství, 2006 ÚV CE 321/1.
7. Listina základních práv Evropské unie, 2012 ÚV C 326/02.

8. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů, 2001 ÚV L 8/1.
9. Rámcové rozhodnutí Rady 2008/977/SVV ze dne 27. listopadu 2008 o ochraně osobních údajů zpracovávaných v rámci policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, 2008 ÚV L 350/60.
10. Rozhodnutí Komise ze dne 26. července 2000 podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o odpovídající ochraně poskytované podle zásad bezpečného přístavu a s tím souvisejících často kladených otázek vydaných Ministerstvem obchodu Spojených států, 2000 ÚV L 215/7.
11. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích), 2002 ÚV L 201/37.
12. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. března 2006 o uchování údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES, 2002 ÚV L 105/54.
13. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, 1995 ÚV L 281/31.
14. Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění), 2012 ÚV C 326/13.
15. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
16. Vysvětlení k Listině základních práv, 2007 ÚV C 303/17.

Soft law a dokumenty orgánů EU

1. Article 29 Data Protection Working Party. Opinion 15/2011 on the definition of consent. 13. 7. 2013, 01197/11/EN WP187.
2. Draft Charter of Fundamental Rights of the European Union. 5. 5. 2000, CHARTE 4284/001 CONVENT 28.

3. Evropská Komise. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Ochrana soukromí v propojeném světě Evropský rámec pro ochranu údajů pro 21. století. 25. 1. 2012, COM(2012) 9 final.
4. Explanatory Report to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS 108.
5. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů), COM(2012) 11 final, 2012/0011 (COD).
6. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů) – příprava obecného přístupu, 11. 6. 2015, 2012/0011 (COD).
7. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů a o volném pohybu těchto údajů, COM(2012) 10 final, 2012/0010 (COD).
8. OECD. Recommendation of the Council concerning Guidelines governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, 2013, C(80)58/FINAL, ve znění C(2013)79 ze dne 11. 6. 2013.
9. Projet de Charte des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne, 14. 6. 2000, CHARTE 4360/00 Convent 37.

SHRNUTÍ

Právo na ochranu osobních údajů dle článku 8 Listiny základních práv Evropské unie

Předmětem diplomové práce je základní právo na ochranu osobních údajů v článku 8 Listiny základních práv Evropské unie. Výklad a aplikace článku 8 Listiny Soudním dvorem Evropské unie (SDEU) daly vzniknout překvapivému paradoxu. Článek 8 byl jádrem argumentace v několika zásadních rozsudcích SDEU, ve kterých byla jeho aplikace spojena s prosazováním vysoké úrovně ochrany osobních údajů (*Digital Rights Ireland*, *Google Spain* či *Schrems*). Argumentace SDEU ovšem neposkytla jednoznačnou odpověď na otázku normativního obsahu tohoto ustanovení. Nadále tedy převládají podstatné nejasnosti ohledně účelu, obsahu a povahy autonomního základního práva na ochranu osobních údajů a ohledně jeho vztahu k právu na respektování soukromého a rodinného života v článku 7 Listiny. Cílem diplomové práce je odpovědět na otázku, jaký je účel a obsah základního práva na ochranu osobních údajů podle judikatury Soudního dvora a jaké jsou doktrinní alternativy k některým aspektům výkladu článku 8 Listiny. Diplomová práce je rozdělena do čtyř celků. *Kapitola 1* podává popis vybraných otázek týkajících se evropské úpravy ochrany osobních údajů a objasňuje omezenou roli „Vysvětlení k Listině“ při výkladu článku 8. *Kapitola 2* analyzuje přístup Soudního dvora k výkladu tohoto ustanovení. *Kapitola 3* se věnuje konceptualizaci základního práva na ochranu osobních údajů ve vztahu k jeho účelu a k zájmům a hodnotám, které má toto právo chránit. *Kapitola 4* na základě předcházejících poznatků vymezuje několik výkladových problémů týkajících se obsahu článku 8. Tato kapitola také podrobuje kritice „proklamativní používání“ článku 8 Listiny bez dostatečného zohlednění autonomního obsahu tohoto ustanovení. Tento přístup je totiž jednou z překážek pro zaručení efektivní ochrany osob prostřednictvím základního práva na ochranu osobních údajů.

SUMMARY

The Right to the Protection of Personal Data in Article 8 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union

This thesis deals with the fundamental right to the protection of personal data as enshrined in Article 8 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union (‘the Charter’). An analysis of the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU) on Article 8 of the Charter reveals an intriguing paradox: although this provision has been repeatedly invoked in order to enhance protection of personal data and has featured prominently in several far-reaching judgments (*Digital Rights Ireland*, *Google Spain* or *Schrems*), there is considerable uncertainty as to the substantive scope of the right to the protection of personal data. The relationship between the right to privacy and the right to data protection has proved difficult to untangle, and the autonomous nature of Article 8 of the Charter has not always been respected. The aim of the thesis is to analyse the purpose and content of this fundamental right with reference to the CJEU’s case law and recent academic debate. This thesis is divided into four chapters. *Chapter 1* provides an overview of the European legal framework for data protection and demonstrates the limited value of the ‘Explanations relating to the Charter’ in interpreting Article 8. *Chapter 2* analyses the CJEU’s approach to interpreting and applying Article 8, while *Chapter 3* is devoted to the conceptualisation of the fundamental right to the protection of personal data in relation to its purpose and protected interests. Finally, *Chapter 4* deals with several interpretive issues related to the substantive scope of Article 8. This chapter discusses the extent to which data protection rules in secondary legislation have been granted fundamental rights status. It is also submitted that the ‘ornamental’ application of Article 8 of the Charter, without sufficiently specifying its purpose and content, has posed an obstacle to ensuring that the fundamental right to the protection of personal data is given full effect.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ochrana osobních údajů – Listina základních práv EU – Právo EU

Data protection – EU Charter of Fundamental Rights – EU law